

9 1959

planinski vestnik

VSEBINA:

JUŽNA STENA MRZLE GORE Ciril Debeljak	385
NE DOHITIŠ NAS TI NIKDAR Ludvik Zorzut	386
TRIGLAVSKI LEDENIK IN NJE- GOVA SKRIVNOST — BREZNO Pavel Kunaver	387
MOJA POT PO MAKEDONIJI Tomaž Goran	394
KONJ IZ ZAGAČNIKA IN DRUGI GORJANI Zorko Jelinčič	400
K POLEMIKI O JUGU Janko Blažej	404
IZ LAZ NA JANČE Dr. Ivan Grašič	407
KUM (1219 m) — ZASAVSKI TRIGLAV Jože Zupančič	410
GITI KLASINČEVI V SLOVO	412
DRUŠTVENE NOVICE	413
IZ OBČNIH ZBOROV	413
IZ PLANINSKE LITERATURE	418
DOMAČE ALPINISTIČNE NOVICE	422
RAZGLED PO SVETU	426
NASLOVNA STRAN:	
»Gorsko jezero« (Tretje Triglavsko jezero) — Foto Igor Smolej	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

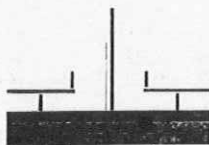
Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

**Tovarna
kovinskih izdelkov
in livarna**

»TITAN«

IZDELUJE:

- ključavnice vseh vrst
- kuhinjske strojčke
- avtomatske, balančne
- in kuhinjske tehtnice
- ročne, vrtalne in brusilne
- stroje
- ewart verige iz temper
- litine
- fitinge — spojne dele
- hoffman material iz
- temper litine
- dele za opremo
- daljnovidov
- litoželezne in medeninaste
- uteži
- razno okovje
- itd.

KAMNIK - SLOVENIJA

Južna stena Mrzle gore

CIRIL DEBELJAK

Noč je bila jasna, toda kratka. V temi sva včeraj sestopala po Turskem žlebu z eno samo mislijo: spati, jesti in lenariti, brez dela gledati v stene, zasnežene na novo, in morda opazovati, kako se pehajo ljudje čeznje. V tem trenutku jim ne bi zavidal. V steni sva doživela lepo plezanje, užitke in zadovoljstvo, pod vrhom, ko bi skoraj že lahko zagrabil greben, pa trdo delo, garanje in borbo z vsemi sredstvi, da zlezeva na prosto.

Zvečer smo slavili pozno v noč, zjutraj sem ves poležan in bolečih udov pogledal skozi okno brez zanimanja in želj za kakršno koli turo in delo sploh. Počasi se je rdečilo na obzorju, okrog kočē še vse v temi in miru, proti vrhovom zmeraj svetleje in naenkrat je zagorel kres na Štajerski Rinki, lezel vse niže, potipal gredino in preskočil na desno prav pod zadnji macesen Mrzle gore. Kar brez prehoda se je zdanilo, obenem začivkalo v vejah macesnov, nekje pod Hudim praskom je zalajal lisjak. Nov dan je vstal, naenkrat in v vsej svoji lepoti. Kljub temu sem vedel, da ta dan ne bo prinesel kaj dobrega. Še popoldne bo snežilo.

Utrujenost je izginila, zopet me je gnalo nekaj nevidnega kamorkoli, nekam visoko, čeprav samo na sonce, v miren kotiček zavetrne skale ali snežne kotanje. Samo ven iz kočē, iz te mrzle luknje na Okrešlju, ki ji sonce komaj privošči urico toplote na dan. V kuhinji je zaživel, zaropotalo po skledah in končno prav prijetno zadišalo na hodnik. Takoj sem bil pri delu in z menoj vred vsi ostali, ki so okomatani in obloženi rožljali po stopnicah v kuhinjo. Vsak je imel nekaj v načrtu. Roman v žleb Mrzle gore, Srečo na Sedlo in še kam, drugi na Pode, jaz pa . . . Z drugimi vred do Mrzle gore, tam pa, kamor me bo pač povleklo.

Pod steno sem se odločil. Tanka poklina, ki više v steni prehaja v kamin in končno v žleb med stolpi, seka celotno južno steno Mrzle gore prav po sredini. Tu še nihče ni plezal poleti, vendar se nama je tu z Zoro zdela skala kot nalašč za nekaj lepega in poštenega za zaključek plezalnega tabora.

Nov sneg in požled je v prvi dolžini stopnjeval težave tako visoko, da sem končno dvajset metrov nad tlemi spoznal, da sva zagrizla v precej kislo jabolko. Začelo se je težaško delo s klini in sekanjem ledu. Z votlim glasom so udarjali okruški po beli Zorini vetrovki, ki je sicer molče, toda s srditimi pogledi spremljala moje početje v strmem ledu. Po šestdesetih metrih je poč postala bolj domača, širša in zabita s snegom, strmina pa ni popustila vse do sredine, kjer se razčlenjenost stene prevesi v desno stran in prestopi preko gladke plati v kamin. S ploščo sem bil takoj gotov, prav tako s kaminom, le da mi je ves čas plezanja v njem neusmiljeno zamakalo za vrat od kopnečega snega v žlebu. Bal sem se plazov in zato prestopil v desno mejno steno grape v izredno krušljiv, z macesni prekinjen rob, ki naju je pripeljal v treh dolžinah do vrha grape. Med kratkim počitkom na vročem soncu je grapa naenkrat zaživela in več ton odjužene kaše je s truščem zagrmelo v globoki tobogan pod steno. K sreči nisva bila v njem ali v počeh ob vstopu, sicer bi se kar zastonj odpeljala na markirano pot. Roman je zaukal z zahodnega grebena proti nama. Tudi on je zbežal z grape, čeprav je ta še ležala v senci, ko je začul grmenje z juga. Povsod je odletavalo s polie, celo najinih stopinj od včeraj na gredini ni bilo več. »Pogovarjate se lahko doma, danes moramo v dolino,« se je zadril Lojze kot vodja tabora s Hudega praska. Res, ura je kazala enajst.

S prve škrbine južne stene je možnih več variant na greben, vendar so se mi vse zdele prezamudne in pretežke, saj sem šele danes občutil, da je vsa energija in moč ostala včeraj pri sosedi čez dolino. Izbral sem žleb, ki drži naravnost v greben in kot po navadi izbral najslabšega, tako da sem na njegovem koncu že zopet visel v stremenih in ježil preko gladke, navzdol viseče plošče proti levi. Oddahnil sem si šele na grebenu in od tam pomirjen ugotovil, da sem izbral edini prehod, ki veže greben s pobočjem glavnega vrha. Vsi drugi žlebovi se končujejo na previsnih grebenskih odstavkih, od koder bi se moral spuščati na levo v Veliko grapo ali pa na desno v Diehlov žleb. Za grebenom je bilo snega do trebuha, med menoj in pobočjem pa dobro dolžino zračnega spusta. Opravila sva končno tudi to in dobesedno zaplavala po mokri brozgi proti vrhu. Drug za drugim so izginjali z njega tovariši in dirjali po grebenu na zavarovano pot proti Savinjskemu sedlu, na njih mesto pa je pririla z Bele prva pošiljka goste megle. Hitela sva do vrha in po stopinjah navzdol ob klinih in vrveh na Sedlo, toda iz megle nisva več zlezla. Hipoma je postalo temno, babje pšeno je zaropotalo po vetrovkah. Kar vesela sva bila te spremembe, nam vsaj ne bo žal, da je tedna konec in s tem našega plezanja nad Okrešljem.

Mokra, sključena pod težo nahrbtnikov sva dohitela ostale pri slapu. Zdajci sem postal utrujen in komaj vlekel noge za seboj. Tudi drugim se ni godilo bolje, vsi smo molčali in gazili do kolen. Včasih je kdo potihlo zaklel in stresel z glave belo kučmo in z nosa debelo kapljo slane vode...

Plezala v marcu 1955 Ciril Debeljak (Celje) in Ahmetašević Zora (Maribor). Čas plezanja 6 ur. IV, vstop in prehod na greben V+.

Ne dohitiš nas ti nikdar

Ludvik Zorzut

(Planinci v album
pohorske vzpenjače)

*Satelitka,
v pohorsko vsemirje spremljaš nas
srebrna ptica,
lepa tovarišica,
v motorizirani sodobni čas
človeštva ti dobrotnica.*

*Te obtožujemo,
sopotnica,
s teboj v najdrznejših podvigih
nestrpno koprneči,
v električnih podžigih
strmine v dušku enem
že doseči.*

*In te sovražimo,
nasprotnica,
razdirajoča večni pojem nedotakljivih
temeljev naravnih, samorodnih,
v planinstva bistvu večnoživih,
v plamtečih srcih še svobodnih.*

*O, kamor na duha
blestečih krilih v sonce in v vihar
mi čez planine plovemo kot blisk neba,
ne dohitiš nas ti nikdar!
Sicer: Je v tebi tehnike napredni um,
si tehniška igrača,
v kraljestvo šum
le vzletiti, pohorska vzpenjača.*

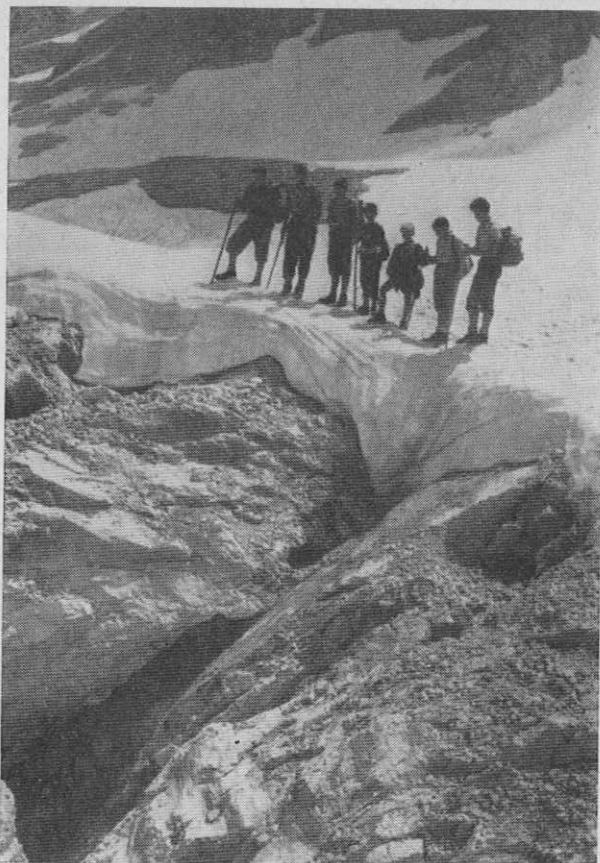
*Novo jezerce pod ledenikom blizu vhoda v Triglavsko brezno.
Zadaj od ledenika zapuščene grbine* Foto M. Marussig

Triglavski ledenik in njegova skrivnost – brezno

PAVEL KUNAVER

Mnogo novega ne morem povedati o našem neboglencu pod vrhom Triglava. Gotovo je le to, da hira in se počuti zdaj bolje, zdaj slabše, v glavnem pa slabše. Vendar ta naš ledeniček le ni tako živo bitje, da bi mu z gotovostjo mogli prerokovati neizogibni konec, da bi prav za gotovo mogli reči, naš rod ali bodoči bo zagotovo videl dno krnice, v kateri se poraja in iz katere počasi polzi ledenik. Od vsega dogajanja smo v glavnem prav zanesljivo dognali le to, da sedaj ledeniki v splošnem nazadujejo, da je podnebje toplejše, da je ločnica »večnega« snega sedaj mnogo višja, bistva pa, zakaj se vse to vrši, še nismo dognali. Še vedno je znanost premlada in le počasi spoznava zakonitosti narave.

Ko gledamo nazaj, v preteklost ledenikov in našega ledenika posebej, od zadnje ledene dobe, vidimo v glavnem nazadovanje in vmesna kratkodobna ponovna napredovanja. Žal, da segajo poročila le nekoliko sto let nazaj. Niti tega ne vemo, kako je bilo pri nas na Triglavu pred tisoč leti, ko so Normani zasedli južno Grenlandijo, kajti takrat so ledeniki verjetno tudi v Evropi zelo nazadovali in ne samo na imenovanem otoku, kjer so novi naseljenci za tri sto let našli dovolj paše za svojo živinorejo. Ko pa so naraščajoči ledeniki zatrli življenje in gospodarstvo Normanov na Grenlandiji, je v poznem srednjem veku verjetno tudi naš ledenik na Triglavu moel preko vrhnjega dela Triglavske stene. Zato je zanimivo potovati po odkritih grobljah in opazovati posamezne njihove nasipe, kjer se čuti tudi kratkokrajno nihanje ledenikov. Tudi na starih grobljah ledenikov iz ledene dobe moremo večkrat zaslediti posamezne sunke

Debelina snega pri prepadu — samo pomladanski sneg. Sredi julija 1957
Foto Pavel Kunaver

ledenikov in kratkotrajne umike. Do končne popolne pojasnitve vseh teh dogajanj pa je verjetno še precej daleč.

V zadnjih dveh letih se položaj na našem ledeniku ni preveč izpremenil. Zdi se pa, da so bile snežene razmere na severni in severovzhodni strani precej slabše kakor na južni. Posebno zanimivo je bilo letos, ko sem 21. julija naštel v Velski dolini do Kanjavca in okoli njega le okoli 40 snežišč in še ta so bila večinoma le borne krpe in komaj vredne imena snežišče — toda ledenik je bil še globoko pokrit s snegom in sneg je segal ne samo še nekoliko na breg Glave, ampak zdržema tja do Kugyjeve police, navzdol pa v dolgem in širokem snežišču skoraj do začetka slovenske smeri v severni triglavski steni. Posebno zanimivo pa je bilo, da niti eden od vhodov v Triglavsko brezno ni bil odprt. Pokriti so bili z ledenimi ploščami in zamaški iz snega, ki so jih verjetno zapustili sneženi plazovi, ko so se podrsali preko vhodov, ali vsaj pritisnili spodnje plasti snega v brezno pod seboj. Preteklo leto je bilo brezno sredi julija odprto, letos¹ pa je bilo ob istem času vse pod sneženo in ledeno odejo, kar sliki 1 in 2 jasno kaže. Kako pa je bilo s snegom en mesec pozneje med ledenikom in Staničevo kočjo, pa kaže najbolje slika 3.

Lepo vreme pa je vzelo v avgustu mesecu sneg z ledenika, in pokazale so se posebno lepe krajne groblje pod sedlom med Kredarico in Malim Triglavom. (Sl. 4.). Koliko je ledenik nazadoval, pa nas najbolj pouče sliki 5 in 6, od katerih kaže prva ledenik 20. avgusta 1958, druga pa za primerjavo ledenik od 18. avgusta 1953. Jasno se vidi posebnost, da je v letošnjem letu ostalo mnogo manj snega na ostankih ledenika v smeri proti Kugyjevi polici. Podrobne rezultate merjenj, ki jih vsako leto izvaja

¹ Op. 1. 1. 1958.

Vhodi v prepad pokriti z ledenimi zamaški

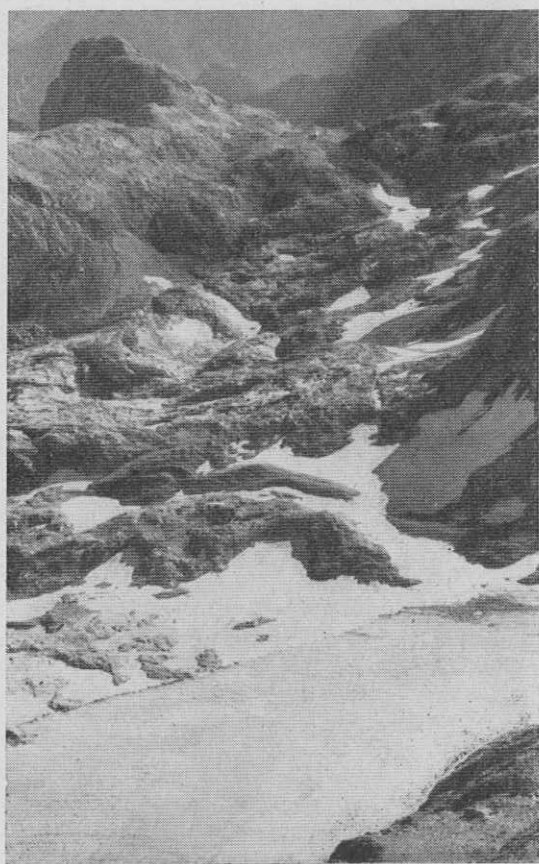
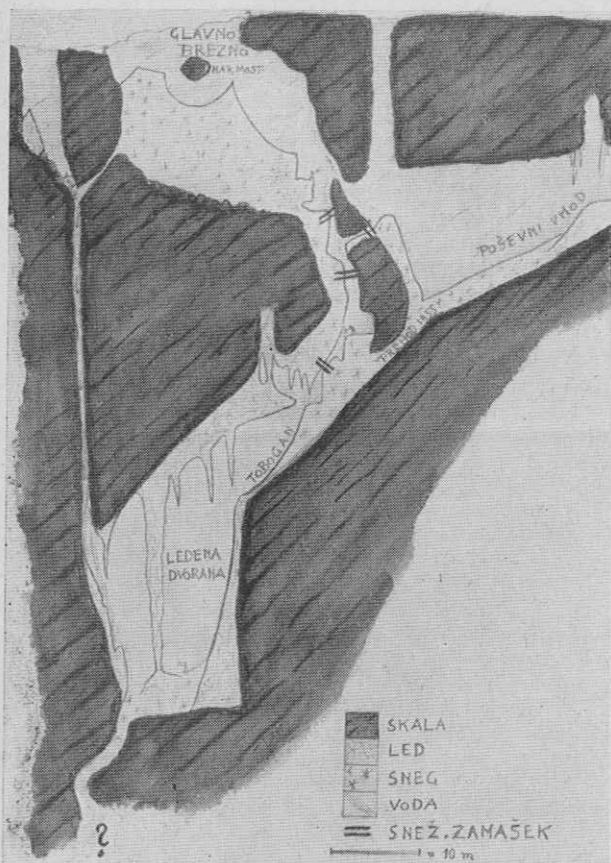
Foto Pavel Kunaver

I. z. G. SAZU pa bi gotovo pozdravilo nešteto slovenskih gorohodcev, če ne bi bili objavljeni v samo ozkemu krogu strokovnjakov namenjeni reviji.

Letos nas je ledenik zanimal še iz nekega drugega ozira. Saj je danes že večini gorohodcev in tudi drugim ljudem znano, da se je pokazalo pod Glavo na koncu ledenika žrelo velikega brezna, odkar se je ledenik odmaknil od Glave. Topljivi apnenec je s svojimi razpokami odprl z ledenika odtekajoči vodi pot v osrčje Triglavu, kjer je izlužila neslutene prostore. Jamarji so že večkrat poizkusili priti na dno tega brezna in dr. Ivan Gams poizkuse obširneje opisuje. Eni skupini se je posrečilo prodreti do globine 180 m. Že po prvih 75 metrih zelo razčlenjenega brezna se po opisu onih jamarjev po ozkem prehodu iz velike ledene dvorane odpre okoli 40 m široko, do 60 m dolgo in verjetno več sto metrov globoko brezno, katerega dno tudi z najnižjega stališča na žični lestvici viseči jamar s karbidko ni mogel razsvetiti.

Razumljivo je, da so ta odkritja in neznanka v masivu samega očaka Triglava vzbudila v vseh slovenskih jamarjih vročo željo do konca odkriti neznane globine brezna. Samemu jamarskemu delu se je pridružilo še vprašanje, kam odteka voda s Triglavskih podov. Saj vise plasti triglavskega masiva proti jugu, in voda Bistrice v Vratih morda niti ni voda, ki teče z ledenika v osrčje Triglava. Tako bi morda s triglavskim breznom rešili tudi eno od številnih ugank, ki jih stavi nedoločeno razvodje našega krasa tudi na visokih gorah Julijcev in Kamniških planin.

Na osnovi dosedanjih izkušenj so začeli jamarji pripravljati veliko skupno odpravo v Triglavsko brezno. Ena od glavnih ovir v tem breznu sta z ledenika dotekajoča voda ter sneg in led, ki se nabirata v gornjem delu brezna, ki je izpostavljen plazovom in zračenju oz. izmenjavanju

Vrhni del Triglavskega brezna 19.–20. avgusta 1958. Po origin. narisu Tomaža Planine priredil Pavel Kunaver

Snežišča med ledenikom in Staničevo kočjo 20. VIII. 1958
Foto Jurij Kunaver

toplega in mrzlega zraka, saj je vhod v brezno v višini, kjer je srednja letna temperatura pod -3°C ! Da bi se vsaj vode ubranili, so jamarji predstavili poizkus do konca raziskati brezno na konec septembra in začetek oktobra, ko vlada v višinah že mraz, ni pa še zapadel nov sneg, ki bi mogel zakriti brezno in s plazovi ogrožati jamarje ob Glavi. Toda preden bi odšla velika skupina jamarjev — nad 30 po številu — na dolgotrajno in drago raziskovanje, je bilo treba ugotoviti snežene in ledne razmere v breznu. Te razmere so bile že l. 1956 tako neugodne, da so morali raziskovalci jamo predčasno zapustiti. Da ne bi bilo torej nepotrebnih stroškov, je Društvo za raziskovanje podzemskih jam v Sloveniji poslalo meseca septembra t. l. izvidnico petih jamarjev v Triglavsko brezno.

Dne 19. in 20. septembra so se dela lotili, a brezno jih je s svojo lepoto v gornjem delu očaralo, v vseh ostalih ozirih pa močno razočaralo, kakor sem to že pričakoval in težkega srca jamarjem povedal, ko sem videl, da je bil vhod še 23. julija 1958 popolnoma pokrit z ledom in snegom. Dne 18. avgusta so našli vhod sicer že odprt, a še v začetku septembra je meteorolog s Kredarice prišel povedat, da se sneg v notranjosti vhoda še ni stajal.

Jamarji — pet jih je bilo — so vzeli s seboj le toliko orodja, da bi videli, če je vhod v spodnje brezno, ki se pride vanj skozi ožine v dnu

Lepo je vidna krajna groblja kakor dolg nasip pod sedlom med Kredarico in Malim Triglavom
Foto Jurij Kunaver

ledene dvorane, odprt. Od tam dalje se ni več dosti bati ledu, ker je zračenje tam že preslabotno in ogrevanje iz notranjosti triglavskega masiva zadosti močno, da prepreči v večjih globinah zmrzovanje z ledenika dotekajoče vode.

Priložena slika brezna v prerezu, kakor ga je narisal jamar in biolog Tomaž Planina in ki sem jo priredil za ta članek, naj nas vodi z izvidnico v prepad.

Pred leti je bilo mogoče priti v prepad tudi skozi luknjo, ki zija za Glavo. Ta vhod je na sliki opisan kot Poševni vhod. Toda naši izvidniki so našli v njem polno snega in deloma ledu, strop pa so krasile velike ledene sveče. Pod vertikalnim kaminom, ki drži s površja tudi v Poševni vhod, je bilo nekoč mogoče priti skozi ozek preduh v glavno brezno. Toda tudi tam je tičal leden zamašek, ki je na sliki označen z dvema vzporednima črtama. Jamarji so se spustili torej po lestvicah v glavno brezno in takoj naleteli na velike množine snega, visečega strmo v globino. Toda daleč niso prišli, kajti tudi na najglobljem kraju je bil sneg tesno pritisnjen ob skalo. Enemu od jamarjev, ki je stopil na najnižje mesto, pa se je noga udrila in spodaj je zazijala tema prepada. Ta najvišji zamašek snega so odkopali in lestvice so smuknile v globino — a že po desetih metrih so obležale na novem sneženem zamašku. Jamar, ki je bil zavarovan na vrvi, je tudi tu poizkusil srečo, ki mu je bila mila, saj je pod njim, ko je kopal v sneženo dno, zazijala črna praznina. Odprli so tudi ta drugi zamašek in se pritisnili ob poledenelih skalnih stenah in visečimi masami snega navzdol. Obstali so zopet na snegu tik nad prehodom, ki

Ledenik 20. avgusta 1958

Foto Jurij Kunaver

so ga pred leti uporabljali raziskovalci prišedši iz Poševnega vhoda (glej naris prepada). Občutki so bili zelo mešani. Nad njimi je držala na svobodo le ozka luknja skozi sneg. Vse okoli in nad njimi je viselo snega in ledu, ki bi jih ob najmanjšem premiku zaprl za vedno v brezno. Toda kraj je bil lep. Za njimi je bila lepa vdolbina, ki so jo imenovali kapelica in ki je bila okrašena z ledenimi svečami. Pod njimi pa zopet tema, kamor so spustili lestvice in se previdno spuščali v neznano divjino. Tu ni bilo več skale, ampak na vseh straneh le led in sneg — in zopet so stali na varljivih tleh snežnega zamaška. Previdno kópanje snega pod nogami jim je odprlo pot v globino, ki take še nikoli niso videli. Prvi skok jih je privedel v čisto leden in snežen prostor, ki so ga krasili velikanski ledeni stalaktiti. Stalaktite iz apnenca se v kapniških jamah ne bojimo. Toda drugače jih gledamo, če so iz ledu in tone težki le z zmrzaljo pritrjeni na strop vise nad našimi glavami! Pod temi kapniki je zijala zopet tema, in luknja je vodila med snegom spodaj in prelepim, a silno velikim ledenim slapom, ki je visel iz visoke luknje v stropu, na tobogan. Tako so jamarski izvidniki imenovali snežno strmino med ledom in snegom, ki je držala v neznano. Tu jim je bilo že precej tesno, kajti ledene mase na vseh straneh so začele vzbujati strah, da ne bo nič iz velikega podviga. Tudi nad toboganom so visele ledene sveče, niže doli pa so s stropa viseli pravi velikani iz ledu. Čaroben svet! Lestvice so zdrknile sedaj v ledeno dvorano. Večji del skalnih sten je bil pokrit z ledom in vse oblike, ki se morejo narediti iz vode v mrazu, so bile tu zastopane. Velikanske ledene sveče na stropu, ledeni kristali, nešteti baldahini na 20 m visokih stenah, velike ledene klože, labilno ležeče na strminah, cela ledena stena, in v sredini orjaški ledeni steber, ki je po svoji obliki, zožujoč se od stropa navzdol, pričal, da je nastal iz ledenega stalaktita, ko ga je od

Triglavski ledenik 18. VIII. 1953. Na koncu grbine, deloma viseče proti ledeniku
Foto Pavel Kunaver

vrha dotekajoča voda oblivala in sproti zmrzovala. Kamor si se ozrl, povsod le led in spodaj sneg. Stotine ton ledu je viselo na stropu in previsnih stenah, temperatura pa je bila blizu ledišča. Torej le malo več, in led bi odstopil od skalovja. Da je bilo še malo prijetneje, je tekla voda iz visoko v stropu zevajoče luknje. Gotovo iz ledenika. Udarjajoča ob skale in ledeno steno se je razpršila in močila jamarje do kože, nato pa ponikovala v snegu, deloma pa še zmrzovala, saj skalne stene so od zračenja in dotekanja mrzlega zraka od zunaj — topli zrak je lažji in ne more v jamo — bile še zadosti hladne.

Toda izvidniki jamarji niso odnehali. Kje je vhod v spodnje velikansko brezno, ki so ga odkrile prejšnje odprave? Vse zatrpano! Zaman vsako stiskanje in poizkušanje snežnega dna. Na meter debelo se je nabralo leda in snega in ozki prehod v spodnje brezno je bil zadelan. S kopanjem ali z eksplozijami odpraviti led? Nesmiselno, ker bi se posul led s stropa in zdrobil vsa živa bitja pod seboj, dno pa le še bolj na debelo zagrebel.

Ni mojster tisti, ki rine z glavo skozi zid, ampak tisti, ki se pravočasno umakne in čaka boljše prilike. Zato so se začeli tudi jamarji iz 75 m globokega dna prelepe ledene dvorane umikati proti površju, kjer so pretehtali in ocenili položaj. Skozi vse ledene in snežene zamaške, mimo grozečih velikih ledenih sveč bi morali ob veliki odpravi spraviti ogromno količino — več sto metrov lestvic, vrvi, hrane in drugega materiala na dno ledene dvorane. Ta bi bila baza za nadaljnje prodiranje v spodnje, glavno brezno. Na bazi bi moralo biti pomožno moštvo, izpostavljeno pršeči vodi in trajno v mrazu ter pod grozečimi masami visečega ledu, ki bi se začel udirati, če bi se zrak končno od večjega števila človeških teles in gorečih svetilk ogrel. Glavno pa — kako priti do spodnjega prehoda? Vsako kopanje bi sprožilo plaz ledu od zgoraj. Zato so

sklenili predlagati, da se za l. 1958 pripravljena odprava odpove in počaka ugodnejših razmer.

Ali bodo ugodnejše razmere tudi nastopile? Začeli smo razmišljati. Silno brezno je nastalo, ker je voda izpod ledenika nekdam začela odtekati po razpokah v notranjost topljivih apnenčevih slojev. Stari debeli ledenik je čuval nastajajoče in šireče se brezno pred zračenjem in ohlajevanjem od zunaj. Saj vemo, da tudi pozimi teče izpod debelih ledenikov voda. Razmere pa so se izpremenile, ko se je ledenik odmaknil od vhoda v brezno. Voda po stranskih rovih še doteka vanj. Tudi sneg drsi še vanj, vsaj v gornje prostore. Toda v širokih gornjih delih brezna se je začelo prezračevanje kakor v običajnih ledenih jamah. Kadar je na površju hladnejše kakor v breznu, teče težki mrzli zrak v jamo in izpodriva toplejšega jamskega ven. Tako se ohlajajo razpoke jamske stene po razpokah tudi na globoko, ker le mrzlejši zrak more v jamo, toplejši, lažji pa nikdar. In voda, bodisi snežnica, deževnica poleti ali pa voda izpod ledenika, ki priteka iz površja v močno ohlajeno brezno, zmrzne ob stenah, na stropu in na dnu. Tako nastajajo podzemski ledeniki. Prihodnja leta nam bodo pokazala, ali bo tudi v gornjem delu Triglavskega brezna vedno več ledu in dostop v spodnje prostore vedno težavnejši in morda celo za dolgo, dolgo časa zaprt, dokler ne bi nastopile druge podnebne razmere. A zopet naraščajoči ledenik bi brezno iznova pokrnil, in kakor se čudno sliši, tudi tako ogrel, da bi se led v njem stajal in bi po njem iznova tekla le voda, ki bo še nadalje širila brezno. Ugibati o možnostih v daljni, daljni prihodnosti pa bi bilo brezplodno, ker nam je še toliko neznanega v snovanju velike narave. —

Moja pot po Makedoniji

TOMAŽ GORAN

Zjutraj rano sem stopil na plan. Sever je bil obrisal nebo, a nadležne megle zravnal v nepregledno morje. Vsa zemlja je potonila v njem. Le gore tako blešče v prvem soncu, pravi razburkani ocean od Ljubotena do Koraba. Na jugu nekje osamljen masiv iznad megle. Najbrž Solunska glava. A na severozapadu! So mar to Julijske Alpe? Ne, Prokletije, prav gotovo. Poseben čar imajo zasnežene gore v svetlobi zgodnjega sonca! Včeraj mi je bilo trikrat žal, da nimam aparata s seboj, danes pa mi je desetkrat.

Bližnje okolice ne poznam. Kako klavrno je hoditi po tujih gorah brez specialke. Strežnika Habiba na Popovi Šapki sem prosil, da mi da kak zemljevid Šar-planine, pa mi je dal veliko stensko karto Jugoslavije. Nagajivec! Kar nazaj sem jo zvil. Tu na vrhu ni nobenega tolmača panorame. Na drugih vrhah še vpisne knjige ni, tako da ne veš, kje hodiš.

Pač, z zdravim čutom za orientacijo se daleč pride in ovčar tudi marsikaj pove. Lepo vidim svojo pot prvega dne: Ceripašina z vrha na vrh in za njo onkraj doline stoji Šar, tisti prelaz, ki je zaradi svoje veljave vsilil ime celemu sistemu. Tu Lešnica s svojo steno in jugozapadno od vrha malo jezero (Krivošijsko). Danes je Lešnica moj cilj, a od jezera gor grede bom stopil na oba Turčinova vrha (nekoč Mali Turčin), ki se za roke držita s Titovim vrhom na njegovi južni strani in imata prav čedno severno steno, preklano z dolgim snežiščem od vrha do tal.

Lešnica! Strašna gora. Porušila je v meni vse utrjene pojme, predstave in pričakovanja. Kako neki se je vsadila tako razjarjena med krotke vrhove! Takoj za mojim hrbtom se grezi tisočmeterski prepad, pod njim buči potok. Vsa stena je razbita na stolpe, igle, grape, kamine, stebre — karkoli ti srce poželi. Pestra slika iz apneniških Alp ali Dolomitov. Hočeš stolpe Violet? Evo jih. Okno? Tu je ogromen stolp, v sredi izvotlen in skozi se sveti zeleni gozd iz doline.

Nikdar ne boš pričakoval tega, če boš prišel od mlake na južni strani gore, kot sem prišel jaz. Sila širok in popolnoma gladek hrbet, a ne prestrm, ti kaže tukaj gora. Hodiš po dolgih kilometrskih serpentinah, kot si jih sam zamisliš med visoko travo in tuhtaš, zakaj se imenuje Lešnica in ne Golica. To drugo bi se tako prilegalo. Oziraš se na Titov vrh in njegov stolp, na ljubeč gorski sklop pod njim, kjer leži jezero, vse opredeno z gostimi snežišči. Tu nekje se začne pravljica, si misliš, kak zlatoroški mit. Vse je tako podobno Bogatinu in Triglavskim jezerom. Kdo ve, kaj si o tem kraju pripovedujejo Šiptarji med seboj. Gledaš Ceripašino, Bagrdan, Džinibeg, svetlosivo steno sosednje gore, ki ji ne veš imena (Krivošije, zvedel kasneje), iščeš Korab, ki ga spet zagrinjajo oblaki... Kar ti noga zastane, lasje ti stopijo pokoncu, nevidne silnice te butijo nazaj — strašno žrelo, ki mu je goltanec šele dno doline, zazija pred teboj... Čudo čudes, ne toliko morda samo na sebi, ampak v svojem okolju. Kot Bistrica pod Triglavsko steno se peni potok spodaj, a gora se spušča kot Planjava v Logarsko dolino. — Glej, tam na robu stoji Šiptar in se ne gane. Stoji in stoji. Le kaj išče tod. In zakaj tako nepremično strmi vame. Aha, zdaj gre. Kako sem se prevaral! Lahkoten četveronožec, sprožil je telo in v lepih skokih izginil za grebenom. Bil je gams.

Ta odstavek posvečam tistim, ki nad menoj zmigujejo z rameni: »Ja kogà pa pòj delaš, če greš sam!?!« Le kaj! Prav zdajle bi rad videl, da bi vsaj eden od onih sedel sem k meni na skrajni rt polotočka, ki sega globoko v Krivošijsko Jezero, tako da ga deli skoraj na dvoje. Sneg se še na več krajih lomi v jezero, a veter mu kodra gladino, da na nasprotni obali prav prijazno čeblja, ko valovi udarjajo ob kamen. Neki ptič urlika v steni za mojim hrbtom, včasih se sproži kak kamen v strminah Titovega vrha. Sicer pa tu vlada pozabljenost od sveta, samosvoja samota, ki jo bo morda zmotil kdaj kak ovčar ali slučajen turist. Ali je treba tu nekaj delati? Tudi ko bi nas bilo več, ne bi igrali badminton ali tenis ali šah. Kvečjemu bi vrgli kak kratek, goljufiv durak.

Od Lešnice sem prečil pod Titovim vrhom, da nisem izgubljal višine, toda bilo je toliko grap in toliko snežišč, da sem se ves zamazal in zmočil. Zdaj bom začel na skrajnem koncu venca, ki obkroža jezero, na Krivošijinem vratu in izstopil bom pred svojo kulo, kjer si bom skuhal kosilo. Danes je vendar nedelja, kar tako ne sme miniti ta dan. Sicer pa pred večerom tako ne bom »doma«. Preveč pa se ne mudi, ker tam me bo spet jelen lizal. Sinoči je bilo precej stopinj pod ničlo, saj je sneg že zvečer tako zmrznil, da sem ga komaj še nagraabil za čaj.

9. junij. Sonce sinoči ni zašlo v meglo kot prejšnji večer, a davi je vstalo čisto in spočito. Še brije sever in precej hladno je, toda obzorja so čistejša in domačnejša. Tu pod menoj leži pisani Polog, dalje za njim planina Bistra, ki me je vsako jutro pozdravljala skozi kasarniško okno. Levo dalje Solunska glava — Karadžica, a nadvse čudovit je Korab, visok naježen greben, dvigajoč se iznad sneženih polj in neskončnega morja modrega čada, ki plava na albanskem obzorju. Sneg daje pestrost tem

planinam, brez njega bi bile veliko siromanšeje. Celo ime so dobile od tega. Šareno pomeni pisano, šarena planina = Šar-planina.

Na drugi strani leži ravna Metohija, a gore proti Ljubotenu se lepšajo z nakodrano meglo. Kam naj bi šel danes? Utrujen sem od treh napornih dni, obletavati vrhove je večkrat nehvaležen posel, ker so le preveč enolični in terjajo premalo zavzetosti. Rad pa bi našel Belo ali Crno Ezero, ker je to gotovo kak lep kotichek. Prav gotovo pa bom stopil do koč, tudi zaradi hrane, kajti v mojem nahrbtniku je pritisnilo pomanjkanje, da bi le težko zdržal še eno noč brez stika z ljudmi. Zares, včeraj ves dan sploh z nikomer nisem govoril. Toda da sem dve noči zapovrstjo spal na višini 2747 m, to je pa tudi nekaj, kar si običajen Slovenec doma ne more kar tako privoščiti.

Včeraj sem videl še dva gamsa, enega na začetku višinske turneje krog Krivošijskega Ezera, drugega pa v Turčinu, ki je bil moj zadnji vzpon pred Titovim vrhom. Videti je, da so povsod, kjer je vsaj malo pečin. Torej so tudi tu.

Odhajam s Titovega vrha. Toda vse se je tako umirilo, veter je čisto ponehal, nebo je umito kot še nikoli doslej, globoka spokojna samota je napolnila vso to gorsko prostranost. Zdaj je tako lepo in prijetno tu, da se mi ne da oditi. Znova hodim kuhat čaj iz borovničevja, ki sem ga včeraj nabral daleč doli pod vrhom. Hodim krog kule, razgledujem se po albanski granici, ki jo jasno očrtavajo ostri vrhovi v Korabovi soseski in naprej do Prokletij. Tak mir je zdaj tu, tisti bogati, vseobsegajoči polni mir, ki v njem mine ura kot minuta. Čemu bi hitel in kam?

Objelo me je silno hrepenenje po domačih gorah, po slikovitih grebenih in ostrih vrhovih. Leto dni je že, odkar jih nisem videl. Čudovite so, drugačne od teh. Kadar sonce obsije njihov beli kamen, postanejo prozorne in brezmadežne. Vsak hip so drugačne, vsak prostor je drugačen in vsak kotichek samsvoj. In izzivalne so!

Lepota teh gora pa je preveč pasivna. Leno sede masivni obli čoki (»ridi«) na širokem podnožju. Tu lahko »dirkaš« ves dan ali pa ves dan ležiš v travi, če nisi iskal kakih zelišč ali cvetja ali sledil gamsa ali medveda, potem ko si enkrat obhodil, se ne vrneš spet tako kmalu.

Lepša je vendar Šar-planina od Rodopov in njihovih kôp. Tu je lepo sklenjena gorska veriga, tu je pravi gorski svet. Od Koraba se ostro loči. Nad Gostivarom je dolga sklenjena veriga, ki se pred Titovim vrhom slepo konča z Borislajcem nad Belim Ezerom. Stranski grebeni držijo vez s Šarom, toda tako, da zaobidejo Titov vrh na drugi strani Tetovske reke in je Titov vrh, pomaknjen bolj v sredino sistema, z nekaterimi čoki (Ceripašina, Bagrdan, Turčin) bolj ali manj osamljen. Tetovska reka ga globoko odreže od verige, ki steče spet preko Šara in Kobilice do Ljubotena.

Belo Ezero pomeni del ali pa veliko večino tiste romantike, zavoljo katere bi bila Šar-planina lahko znamenita. V svoji nedotaknjenosti, v svojem miru, učinkuje tako, kot je pred sto leti kak skrit kotichek v Centralnih Alpah učinkoval na prvopristopnika. Vse, kar velja drugod, velja tudi tukaj. Tu so snežišča, ki se kot veletoki stekajo v dolino, a njihovi bučni odtoki režejo prostrane površine cvetnih parkov. V bregu nad jezerom stoji slamnata šiptarska planšarija, še dalje nekaj tropov ovac, sicer pa le veter in bučeč potok kalita samotno spokojnost kraja.

Leži niže kot Privošijsko Ezero, a pomeni mnogo več. Gore nad njim — Lomnica, Ristelica in druge — ne segajo v vis kot Titov vrh. Ali so

razgibanejše, pestrejšje, s črnimi odlomi in čermi. Jezero je večje od našega Krnskega, toda očitno je, da je zasuto skoraj na tretino svoje nekdanje velikosti. Neurni potok, ki se še nekaj metrov nad gladino prebija v visokih brzicah skozi zelene in črne čeri, se pred ulivom v jezero v širokih kolobarjastih meandrih vije skozi svojo zamočvirjeno nasutino. To gnilo, smrdeče močvirje s svojimi gomazečimi prebivalci kazi lepo podobo. Toda jezero samo je čisto kot njegovo ime.

Ko bi bila Makedonija v švicarski eri, bi vozila sem gor vzpenjača, močvirje bi bilo izsušeno, v bližini bi se bohotil hotel. Danes tu ni niti planinske kočje. Kraj je dosledno ohranil svojo elementarnost, vendar danes že nekoliko primitivno učinkuje. Lepo je slediti izgubljenim stezicam in se orientirati po že znanih vrhah ter nenadoma pasti v tako čudovito harmoničen sklop. Toda jaz sem blodil zgoraj in tratil čas, iščoč poti krog nepomembnih krtin — vrhožerstva sem se danes k sreči vzdržal — in zdaj moram hiteti gor v kočjo pod Titovim vrhom, a če je zaprta, nazaj v moj stolp na samem najvišjem vrhu. Ko bi bila tu streha in skromen pograd, ne bi bilo treba pešačiti spet tri do štiri ure v breg, nazaj od koder danes prihajam. In jutri bi stopil še na Borislajec ter se potolažen vrnil na Popovo Šapko.

10. junij. Tako je bilo, kot sem pričakoval. Vrnil sem se v kulo, ker se v koči spodaj ne da prenočiti. Preveč sem si predstavljal pod pojmom, da je kočja odprta, ali bolje, vedno sem si to predstavljal v prenesenem pomenu tako, da je notri oskrbnik, ki sprejema planinske potepuhe. No, nagajivi Makedonci razumejo svoje besede samo v dobesednem smislu. V kočjo bi lahko šel pri vratih ali pri oknih in bila je zares odprta, tako da še na kljuko ni bilo treba pritisniti. A notri! Opustošene ruševine, plesen in smrad. Še počivati se mi ni dalo tu. Kar z veseljem srcem sem vzletel spet za uro dolgo pot pod noge ter s hvaležnim pogledom objel svoj stari štedilnik in ogrodje železne žandarmerijske postelje, ki sta mi bila tretjo noč prav tako dobra kot dotlej.

Zelo škoda je, da pri Belem Ezeru ni kočje. To je kraj, ki bi poleti odvrnil toliko kot Popova Šapka pozimi. Zdaj Popova Šapka miruje, sama po sebi tudi ni toliko privlačna, a Belo Ezero je živa fantastika. Žalostno je, da je človekova dejavnost, ako se napoti v ta del Šar-planine, omejena na drago nočevanje na Popovi Šapki ali ilegalno na Titovem vrhu. Vsa mikabu vrsta gora proti Korabu ostaja nedotaknjena.

Vreme se je sinoči sprevrglo. Zapihal je mehki zapadnik in že visijo čopasta megle nad vrhovi. Čas je, da se vrnem. Preko Bagrdana odidem na Popovo Šapko. Jutri se bo zaokrožilo leto dni, kar nisem bil doma.

Na Ceripašini sem se dokončno poslovil od šarplaninskih vrhov in treh puščavskih, zarathustrovskih dni. Nisem sicer imel izrecnega nagnjenja do Ceripašine, ki razen nekaj kilometrov dolgega hrbta in znatne višine ne pomeni kaj posebnega, ampak bila mi je najpripravnejša pot do Jelaka, ki sem ga še hotel obiskati.

Toda prijazna kočja na Jelaku je zaprta. Zdaj se mi zdi, da sem zares utrujen. Že na Ceripašini, ki pomeni sicer krasno višinsko pot nad Popovo Šapko, sem precej dolgo spal na mahu pod nizkim sivim nebom. Nič več ne brije ostri sever, da bi me dramil in gnal. Še bolj sem utrujen od zavesti, da bi bil čas lahko bolje izkoristil, le specialka bi mi bila potrebna in kak pograd nad Belim Ezerom. Kasnejši planinci bodo imeli gotovo več sreče. Ali pa bodo bolj pametni in bodo vzeli s sabo dovolj provianta in šotorsko krilo.

Jelak ima krasno lego na robu smrekovega gozda in pestro panoramo pred sabo: visoki, zvijugani Šar s precej dolgim nazobčanim grebenom Kóbilice in dalje proti Ljubotenu valoviti »šareni« vrhovi. Tu je do kraja domače; pozvanjanje ovčjih tropov in šumenje potokov kot nekje na Vršiču, a sesti pod smreko, to se mi je po enem letu prvič posrečilo. Nekoč sem hotel staviti zelo visoko ceno za vsako smreko, ki jo kdo najde na makedonskih tleh, prepričan, da ne izgubim niti počenega groša, ali tu bi se bil zdaj pošteno usekal. Seveda je Makedonija lahko samo vesela, da sem jaz to nestavljeno stavo izgubil.

Od tod do Popove Šapke je pol ure. Spotoma se bom še enkrat razgledal po šarplaninskem cvetju,* potem si bom pa vzel čas, da napišem nekaj nestrokovnih vtisov o njem. Sicer pa se moram vendar že enkrat umiti in oprati, jutri bom spet za spektakel v Tetovu. Zdaj mi bodo morda pumparice že oprostili, kajti imeli bodo kaj videti na čevljih. Le-ti so dobili od zgoraj žalostne oči.

11. junij.

*Zbogum mila, dojde vreme,
Jas od tebe da se razdelam ...*

Slovo vzbuja apologetska čustva. Toda česa naj se obtožim? Zastojnega bivanja na Titovem vrhu? Polovičnega na Popovi Šapki? Naj izpovem samo apologiam pro extremismo suo... Padel sem iz vojaške discipline v popolno prostost, ne tisto absolutno svobodo, ki si jo zaman želimo, dokler smo ljudje, ampak popolno do tiste skrajnosti, ki je človeku še dosegljiva. In padal sem iz razpoloženja v nasprotno, iz veselja nad trenutnim početjem v hrepenenje po domačem kraju, iz naveličanosti in nestrpnosti v zvedavo turistovsko zainteresiranost, iz občutja poveličevanja v občutje zaničevanja. Potrebno pa mi je bilo to križarjenje, da sem se očistil in našel, ali pa se s temi cilji vsaj varal, saj bom spet padal in vstajal — tak sem bil in ostajam, mea culpa!

Pri Jelaku sem se pogovarjal z dvema starima ovčarjema. Eden bister in živahen, pravi gorjan, četudi že spoštljiv starec s sivo brado — služil je l. 1919 vojsko v Mariboru, artilerijo — mi je natanko in prizadevno — kot pri izpitu — poimenoval okoliške gore in popisal njihove znamenitosti: Karanikola z največjim in najglobljim jezerom v vsem gorovju, Šar s cesto Tetovo—Prizren, na kateri vsako leto v megli in neurju »propadne

* Da omenim samo nekaj od cvetličnega bogastva! Velikocvetne vijolice in spominčice dajejo moder nadih prostranim, živorumenim planjavam, kjer se menjavajo primule (visoki jeglič), kalužnice, zlatice, rumeni žefran (!), da, celo regrat daje marsikateremu hektaru površine odločujočo intonacijo. Včasih zmoti korak vpijoče rdeč cvet, podoben našemu klinčku, a od drugega rastlinja je nekaj prav prijazno domačega: madronščica, koprive (moj vrstni red je brez priorističnih teženj), brinje, papeževa sveča, bodeča neža, borovnice, praprot, osat, volčja češnja, čmerika, mlečec, kukavica (bela in rdeča), maline, ščavje in še cela vrsta zelo ljubkega živobarvnega cvetja, ki raste po skalah, in ne vem, koliko tistega, ki ga rana pomlad še ni obudila k življenju.

O živalih vem le to, da me je kukavica večkrat zelo prijazno spominjala praznega žepa, da se ščinkavci, ne posebno plašni, nagajivo gugljejo na osatu kraj pota, da so mi žabe že visoko nad 2000 m, prav pri izvirih, kalile veselje do vode, da sem nekajkrat skoraj stopil na gada, ki je drago plačal svojo drznost, da mi je ponoči v kuli mišje škrabljanje delalo kratek čas (2747 m!), da na vsakih nekaj korakov švrkne izpod noge martinček, ki se sonči na suhi ruši... Najznamenitejših prebivalcev Šare, medvedov in risov, žal nisem videl, volkovi pridejo menda le pozimi, dokaj veselja pa sem imel z gamsi in ptiči (nekaki skalni vrabci, pogorelci i. dr.), a kar se tiče raznih žuželk (hroščev, metuljev...), so mi bile muhe še najbolj blizu.

nekolicine duši« itd. Hotel sem vedeti imena najmarkantnejših vrhov, on pa mi je ravnodušno nizal vsako krtino: »Rakopeč, Dojran, Serdarica, Skakala Baba'asanica...« »A ono tamo?« sem ga preskočil. »E — čakaj malo, dočičemo mi tamo,« mi je odvrnil in z isto vestnostjo in mirom nadaljeval. Ob njem sem se počutil dobesedno po pregovoru: »Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most.« Nisem namreč takoj razumel, da sem si pridobil nekaj zaupanja prej, ko sem mu odgovoril na vprašanje, od kod prihajam. »Sve ridom došao?« me je bil vprašal. »Sve ridom,« sem odgovoril.

Domačin zelo veliko da na to, da se z njim prijazno pozdraviš in mu stisneš roko ter prijateljsko sedeš zraven njega in se odkrito pogovarjaš. Potem ne smeš odkloniti, da ti zviže domačo cigareto, ko izvleče tobačnico in te vpraša: »Pušiš tutun?« In revanžiraš se mu iz svojega žepa ali nahrbtnika, kar odkrito rad vzame, brez skrbi, da te bo »oškodoval«, edino kot znak medsebojnega prijateljstva. Tudi z drobno »kulturno hinavščino« vikanja niso okuženi, ker poznajo za ednino samo »ti«, za množino pa »vi«, a nikdar »Vi«.

Vsi ti ljudje so v srcu dobri in ne razumem nezaupanja, s katerim jih obkladajo sosedi. Tudi mene so plašili in svarili, še celo v Tetovu, toda stvarnost je pokazala čisto drugo lice. Čas barbarske slave starih kacikov je minil.

Še bi se vrnil med ta iskreni gorjanski narod, saj sem toliko stvari, četudi nehote, opustil. Toda stvarnost bo trša od sentimentalnih želja. Odhajam in mislim na tisti lepi pozdrav z Ohridskega jezera:

»Ajte so zdravje!«

Najboljša lastnost planinčeva je skromnost. Gore so vendar tako velike in prizanesljive. Toliko potrpijo. Za toliko zmag, ki naj bi kazale človekovo silo in spretnost v najbolj jarki svetlobi, se je vendar treba zahvaliti njihovi dobrohotnosti. Tiho so gledale in niso hotele zavrniti. Mirovalo je njihovo strašno orožje. Kadar pa zamahnejo zares, zadenejo nezmotljivo in uničuječe. Kdo, ki jih pozna, si bo domišljjal, da je močnejši kakor gore, Noben majhen »jaz« ne more biti njihov gospodar.

(J. Kugy)

Tistega, ki sam samcat pride prvič v visoke gore, gnete njihova veličina. Tako zapuščenega stiska srce, da bi mogel jokati kakor otrok, ki je izgubil mater. Ko pa postane domač s strogimi prikaznimi, posluša brez tesnobe njihove neme speve in s čistim veseljem pije iz čaše samote.

(E. G. Lammer)

Konj iz Zagačnika in drugi gorjani

ZORKO JELINCIC

Kdo ga ni poznal, čeprav je bil tako malopomemben, majhen, da je segal odraslemu komaj do pazduhe. Velika grba ga je pačila, dolga, razmršena brada pa ga je kazala divjega na prvi pogled.

Boj se od boga nakaženega, mi je večkrat ponavljala moja mama stari izrek, ki ga je slišala od stare matere, ki je umrla preko 90 let stara. Kdor pa je tega grbastega možička od bližje pogledal, ga je presenetil dobrodušni pogled in topli, skoro otroški glas. Morda zato se mu vaški otročaji niso nikdar posmehovali ali celo krepelca za njim metali.

Veliki, neločljivi koš si skoro prej opazil kot njega samega. Z dolgimi koraki gorjana se je pozibaval vnaprej, kot da mu zmanjkuje tal pod nogami, ko je prihajal na cesto v dolini pri Črnivcu na Kneži. Nič čudnega, saj okrog njegove domačije v Zagačniku, razen pred hišo, menda ni bilo ravnice.

Pravim menda, ker v Zagačniku še nikdar nisem bil. Največ ljudi iz Baške grape sploh ni nikdar slišalo o tem od boga zapuščenem kraju. Morda sem šel stokrat po samotni, divji stezi po Knežki grapi skozi Loje proti Ravném, nekaj sto metrov pod Zagačnikom. Morda sem hodil še večkrat po strmem pobočju Kobilje glave oz. Jalovnika, kot ga imenujejo v Baški grapi, po vrhu od tam vidnem, od sedla nad Selmi, morda komaj nekaj sto metrov nad Zagačnikom, ki leži nekoliko nižje proti grapi, na osojni, res odljudni strani Jalovnika. Razen Zagačnikarjev in kakega Selana, ki je drvaril tam okrog po onem strmem, skalovitem pobočju, pač menda ni zalezla živa duša tja gor v oni breg, ki je spodaj pod stezo v Knežke Ravne preko visoke prepadne stene padal naravnost v peneče se valove Kneže.

Pač, med osvobodilno borbo so to samotno naselje treh hribovskih hišic premnogi partizani dobro poznali, — na strmem, toda najbolj varnem prehodu iz Baške grape v Zalaško grapo oz. v vasi okrog Tolmina. Pozimi so tod grmeli plazovi od vrha Jalovnika v Knežko grapo. Srednja hiša je bila zgrajena na obronku prav v sredi med dvema strmima plazovnicama žleboma, tako da si v zimskem času Nemci niso nikdar upali tja. Partizani so tam lahko varno polegali, se odpočivali in se zdravili na veliki kmečki peči v izbi.

Kugy je v svojem delu »Iz mojega življenja v gorah« posvetil kratko poglavje tudi Kobilji glavi oz. Jalovniku zaradi prelepega razgleda. Dasi je visoka (1475 m), samostojna kopa tik pred glavnim grebenom Peči, nad stočiščem med Bačo in Sočo, ima čudovit razgled v Julijce od Črne prsti preko Krna in Kanina tja v Karnske Alpe in proti jugovzhodu v alpska predgorja, v kraljestvo Porezna in Blegaša, ter preko kraških planot do morja in v Furlansko nižino.

Zagačnikarji na severovzhodnem pobočju Jalovnika, kamor pol leta ne pošije sonce, so imeli seveda iz svojih oken komaj polovico tega razgleda, onega bolj pohlevnega: od sten Malega Kuka, Vogla in bleščečih plati Šije do Črne prsti tja v pokojno valovito gospodstvo Porezna in Blegaša.

Tik nad Zagačnikom, s Selskega brda me je prvič v življenju prevzela lepota in idilična harmonija tega pokojnega koticčka. Kipenju mogočnih gorskih kop, motno bleščečih kristalov, v prvem dnevnem svitu je pripevala zardela meglica, rahla kot dih, v hrepenenju v daljo strmeča proga

nad obzorjem. Iz polmračne globeli je pokojno pošumevala peneča se Kneža. Izpod Kukovih sten, proti planini Rut in še više proti Lomu so že rahlo pozvanjali kravji zvonci.

Po zaključku prve svetovne vojne se je v usodi Zagačnika nekaj važnega spremenilo. Na grebene Peči, — tako imenujejo v Baški grapi greben Julijcev od Gredice do Črne prsti — ki se bočijo v velikem loku onstran Knežke grape, so prišli italijanski obmejni stražniki, karabinerji in financarji. Zagačnik je postal, kakor Kraške Ravne, Sela, Podoreh ali Nemški Rut, obmejno naselje. Poti iz Loj skozi Ravne čez Suho na Gredici, vojaška cesta iz Sel preko pobočja Jalovnika tik nad Zagačnikom na planino Lom ali še dalje na planino Razor pod Voglom so postale važni prehodi za obmejne tihotapce. Zagačnik je imel še posebej ugodno lego, ker so domačini mogli proti meji kar po treh etapah: po oni skozi Loje v Ravne, po lastni, ki je držala iz Sel skozi Zagačnik v Ravne, ali pa po vojaški poti čez Lom in odtod pod Kukom čez sedlo med Voglom in Šijo na Bohinjsko.

Ne vem, ne od kdaj ne v kakšni meri je tihotapil Konj z Zagačnika po teh poteh. Seveda, kdo ne bi tihotapil, če je imel tako lepo priložnost, in ga je gnala potreba po zaslužku, in nekoliko pustolovski nagib divjega lovca. Pa četudi je to bilo takrat zelo nevarno: streljali so na človeka na meji tudi brez poziva, naj se ustavi.

Nekaj drugega se mi je takrat globoko vtisnilo v spomin. Po vojni, po razočaranju zaradi italijanske zasedbe je Primorska preživljala svojo prvo dobo obupa, — po nekaj lepih dnevih svobode — vendar še vedno s svojim preprostim pričakovanjem, da ji bo svet dal svobodo, ki ji gre po vsej pravici. V težki stiski se je lovila za najmanjšo novostjo, ki bi ji lahko dala kaj upanja. Slovenski tisk pod zasedbo je bil pod strogo cenzuro, jugoslovanski tisk pa ni smel preko zaprte meje.

Takrat je postal naš Konj z Zagačnika naš odrešenik z vedno svežimi jugoslovanskimi časopisi. Ne vem, kako je prišel na to misel. Sam menda ni znal niti brati ne pisati. Toda gotovo je italijansko zasedbo čutil tako kot mi vsi in je razumel, s kakšnim olajšanjem je vsakdo zgrabil za časopis kot za zadnjo rešilno bilko. Videl sem, s kakšnim globokim zadoščenjem nam je izročal časopis, z onim tihim, dobrohotnim nasmeškom. Zavest in želja, da nam prinaša rešilnih novosti, mu je veljala neprimerno več — kot dobremu otroku — kot oni mali denar, ki smo ga mu zanj dali, in ki ga niti ni terjal, če mu ga kdo ni mogel dati. In v največji meri za to zadoščenje je tvegäl — glavo.

Da, glavo...

Nekega dne se je na mah raznesla novica, pretresljiva novica.

Konja z Zagačnika so ustrelili Italijani. Na Suhi, visoko na grebenu Gredice, nad Knežkimi Ravnami. Tam, kjer začno rasti očnice, ob razgledu po Primorski preko Baške in Soške doline, preko alpskih in kraških predgorij k morju.

Močno nas je vse prizadelo. Čutili smo, da se je nekaj utrgalo, da bo nekaj manjkalo Baški grapi. Ne bomo ga več videli, kako se ziblje s košem na cesti pri Črnicu na Kneži. Globoko nam je bilo žal za njim. Pravzaprav je peklo v zavesti: saj je padel deloma tudi zaradi nas... In marsikdo je zaklel ob misli na Italijana, ki ga je ustrelil.

Bil je prva žrtev po zasedbi.

Naslednja leta sem se še večkrat pretihotapil tam čez. Še l. 1921 sva šla tam preko s Klementom Jugom, na prve volitve v rimski parlament.

V zgodnji pomladi je bilo. Prav po grebenu Gredice, preko Suhe je bilo še precej snega. Nekoliko niže, na parobku pritlikavega bukovega gozda, — na gornji drevesni meji — kjer začne pobočje bolj strmo padati proti Knežki grapi, so ležale le še lise snega. Med vejevjem ob komaj vidni poti, napol pokriti pod suhim listjem, so ležali semintja razmetani kupi starega papirja, vsega razmočenega in izdelanega od dežja in snega.

Spreletela me je mračna misel.

Tu so ubili Konja z Zagačnika ... To so ostanki »njegovih« časopisov, ki nam jih ni mogel več prinesiti.

Dobrih 20 let kasneje, po zaključku NOB, sem spet prešel ves greben Peči, ki nam je bil toliko let prepovedan, posajen z obmejnimi kamni.

Na Suhi sem se spomnil nanj, na Konja z Zagačnika. Kot na dobrega znanca, ki je toliko časa sameval tam gori v viharjih in temi, se razgledoval sam po naših žalostnih dolinah. Poiskal sem po grmovju in tudi še našel drobne, že vse preperete ostanke onih »njegovih« časopisov.

Bilo mi je dobro v duši. Kakor da bi čutil njegov tihi, dobrohotni nasmeh.

Pa si le učakal.*

*

Naši gorjani gori s Cerkljanskega, z idrijskih hribov so po videzu kot Gorenjci, trdi in vase zaprti. Pa ni tako. Malo močnejši udarec in to zunanje ravnovesje se prelomi in na dan privre, kar se notri kuha.*

Bilo je tam okrog tridesetih let. Fašisti so bili razbili in potlačili vse, kar so s surovo silo mogli. Slovenske šole ni bilo več, pometli so z vsem kar je le dišalo po slovenski politični, gospodarski, prosvetni organizaciji. Pod tem divjanjem in gospodarsko krizo, ki je vedno huje pritiskala, so se naši Primorci razbegavali po vsem svetu. Po Krasu in semintja so gorele šole-potujevalnice.

Ce je še kdo ostal, preveč očitno povezan s prejšnjimi svoboščinami in navadami, so ga že kam spravili na varno oz. »vzeli iz obtoka«, kot je bil fašistični strokovni izraz, da ne bi motil novega »reda«: v zapor, v konfincijo na otoke, pod policijsko nadzorstvo itd.

Tik po Novem letu, ne vem že, kaj je bilo v zraku, so me karabinerji pripeljali na idrijski grad, v »preventivni« zapor (t. j. v predčasni zapor za preprečenje političnih manifestacij ob določenih priložnostih). Stara zgodovinska zgradba z debelim zidovjem, nizkimi oboki, ki je služila tudi za okrajni zapór. Skozi majhna zamrežena okna, kljub lesenim, vegastim »volčjim žrelom«, se je pogled odpiral onstran male dolinice na realko, zadnjo slovensko srednjo šolo, ki je umrla pred nekaj leti doli v Italiji, v Vidmu. Lepa, moderna zgradba, — spomin na lepe čase, ko smo bili Slovenci še ljudje, več ali manj narodnostno enakopravni... Simbol vedrih dijaških vrenj in teženj.

V dve ali tri obokane, mračne celice, z malimi zamreženimi okni v gromozansko debelem zidu so nas strpali »politične zločince«, protifašiste. Največ jih je bilo rudarjev, kak obrtnik, kak nameščeneec delavskih zadrug.

Bučno smo se pozdravili, veseli varnega političnega sestanka, ki so nam ga preskrbeli fašisti. Jetniški paznik ni imel ne časa ne volje, da bi

* Ali ne bi bilo lepo, da bi se soška podružnica Planinskega društva na Mostu na Soči spomnila tega samotnega gorjana in mu ob priliki postavila majhno spominsko ploščo gori na Suhi. Če ne drugo, matična, mrtvaška knjiga se je pač ohranila, z datumom, kdaj je padel. Znanec mi je rekel, da se je menda pisal Brešan.

vohljal, kaj govorimo. Nadzorovali pa smo tudi lahko hodnik skozi mala okenca. Kot rečeno, ni ga mikalo prisluškovati in ovajati: predobro je poznal zavednost idrijskih rudarjev. Kalila nam je veselje le skrb, kaj imajo fašisti za bregom, koliko časa bo zapor trajal in kaj potem.

V vseh ostalih celicah ob temnem hodniku so bili »navadni zločinci«, v preiskavi ali so imeli odsedeti kako malo kazen.

V eni od teh celic je bil mlad kmečki fant iz neke vasice tam izpod Kojce. Ves teden, ki ga je odsedel zaradi nedovoljene žganjekuhe, je prejokal.

Skoro vse gorske vasice po Cerkljanskem, po Šentviškogorski planoti ali onstran Gor, Dolov nad Idrijo, tja proti Logatcu in Vrhniki ali preko Žirov proti Škofji Loki leže kot na položni strehi s široko odprtimi razgledi v Peči ali še dlje v Karavanke, po lepem alpskem predgorju in po gozdnatih kraških planotah onstran Trebušanskih peči. Prostost, svoboda je v duši in kosteh teh hribovcev.

V ostalih dveh ali treh celicah so bile ženske, skoro same »kontrabantarce« s cerkljanskih in idrijskih hribov, gori od Ledin, Plužen, z Gor, tam od Sv. treh kraljev, z vseh obmejnih hribov Cankarjevega »slovenskega raja«, takrat presekanih z obmejnimi kamni in bodočo žico.

Največ je bila gmotna potreba, ki je gnala brezposelne bajtarske hčere ali žene na to pot. Drzne, močne in utrjene za vsak napor in hojo, brihtne so poznale poti in navade obmejnih stražarjev. Stokrat so srečno tvegale, natovorjene z jugoslovanskim tobakom, časopisi, ali z italijanskim tekstilnim blagom ali kavo, naporno pot v snežnih metežih, v megli in ob ledenih jesenskih nalivih. Toda vrč, ki gre mnogokrat na vodo, se končno le ubije. A tega so se dobro zavedale. Redka se je za svobodo raje sama žrtvovala vročim italijanskim financarjem, kot pa bi šla v zapor. Večina pa ne.

Skoro vse dni so prepele. Največ otožne ljubavne pesmi. A skoro vsak čas je znova odmevalo po temnem hodniku: »Adijo pa zdrava ostani, čeravno drug fantič tvoj bo...« Ubrano, otožno, — ne, več kot otožno... To je bil jok, tih, vdan jok, ki polzi nezadržno izpod tesnob mračnih obokov. Cele ure, brez prestanka se opajajo v čustvenosti melodije, do otopelosti. Vse prestane tegobe, življenjska razočaranja in brezupni, nesreče in lebdjenja rahlih upov, kdove kaj vse je valovilo po razvihranih dušah pod visokim pritiskom čustvene stiske, sproščene v skupni, brezimni pesmi.

In vse dni, več kot deset, vedno in vedno znova: »Adijo pa zdrava ostani...«

Semintja, ob času obedov, odmorov, so leteli vzkliki, dovtipi skozi okenca od celice, včasih debeli in robati, tudi kosmati, a nikdo se ni dotaknil pesmi, posebno ne one brezupno otožne. Človekova bolest je sveta, nedotakljiva.

Kdor je preživel one dni, ne bo več pozabil otožnega napeva z mračnim prizvokom zdrobljenih usod.

Tako sem doživel dan, ko sem prvič videl cveteti sleč, ko sem utrgal prvo očnico in zagledal gamsa v steni, življenje mi je dalo mnogo veselja, bolj čisto pač ni bilo potrebno.

K polemiki o Jugu

JANKO BLAZEJ

Žal mi je bilo, ko sem bral v PV 1959 str. 18 in 52 Jelinčičevo reakcijo na moj članek o Jugu, napisan in objavljen pred dvema letoma (PV 1957/241). Žal za Jelinčiča in za stvar, za predmet spora. Jelinčiča namreč cenim in spoštujem; vem, da je bil pod fašistično oblastjo skoraj celo desetletje v zaporih, vseh mi je tudi njegov čustveni odnos do Juga. Za stvar mi je bilo žal zato, ker dvomim, da bi mogla polemika v Jelinčičevem tonu še pripomoči do razčiščenja mnenj, kar naj bi bil konec koncev le namen sleherne konstruktivne polemike.

Ne morem se znebiti vtisa, da gre v Jelinčičevem članku bolj za osebno obračunavanje z nasprotnikom, torej v tem primeru z mano, kot pa za kakšno objektivno utemeljevanje svojega in pobijanje nasprotnikovega stališča. Jelinčič sploh ne dopušča možnosti, da bi bila v članku, s katerim polemizira, kakšna zdrava ali pametna misel. Prepričan je, da osrednji namen mojega pisanja razbiti vsako Jugovo vrednoto in kjer le ne more trditi, da je moje mnenje o Jugu negativno, preprosto označi taka mesta za demagoška.

Velike osebnosti, kot je dr. Jug, imajo svojo usodo tudi še po smrti. Postanejo nekaka splošna kulturna dobrina, ki jo različni ljudje dožive po svoje in jo v podoživljanju obarvajo s svojim značilnim koloritom. Rekel bi, da je prav v tem podoživljanju in nenehnem vplivanju ter presnavljanju v svetu idej ohranjen ves pomen in vsa veličina velikih osebnosti, v našem primeru dr. Juga. Jelinčič najbrž nikoli ni pomislil na možnost, da podaja on Juga, ki je prepojen z Jelinčičevo osebnostjo in nosi nemara prav toliko Jelinčičevih potez kot Jugovih. Prav tako bi lahko jaz, kot tri decenije mlajši človek po svoje doživel Juga in se skušal dokopati do njega na svoj način. S kakšno pravico mi odreka to možnost ter me proglašja za nevedneža in bedaka? Jelinčič tudi ne dopušča možnosti, da bi bila moja polemična ost naperjena proti trditvam, ki jih je on, Jelinčič, v knjižici napisal o Jugu, in ne proti pokojnemu Jugu, čeprav je prav ta možnost napisana z velikimi črkami nad mojim člankom kot naslov.

Moderna literarna teorija trdi, da je vsako delo, ki sodi v območje besedne ustvarjalnosti, živ organizem, celota, ki je ne moremo razbiti na njene sestavne dele, ne da bi pri tem ne spremenili njene podobe. Menim, da se sme to načelo uporabiti tudi za moj članek o Jugu. Jelinčič ni šel po tej poti. Omenil sem že, da je začetek in konec članka, torej okvir vsega mojega pisanja, ki govori o Jugu nadvse pozitivno, z eno samo kretnjo označil za demagogijo. Po njegovem sem del članka torej napisal zato, da bi demantiral drugi del. A Jelinčič gre še dalje. Moj članek razdrobi na posamezne odstavke in nato lepo polemizira z vsakim teh zmaličenih koščkov posebej.¹ Priznava mi sicer, da sem skušal nekaj

¹ S citiranjem so sploh težave. Pomanjkljivo citiranje lahko včasih povsem zmaliči prvotni smisel citata. Postavim; Evgen Lovšin je (PV 1958/648) iz mojega imenovanega sestavka citiral stavka: »Močna Jugova čustvena prizadetost govori za samomor. Njegova premočrtnost in doslednost v izvajanju svojih sklepov tudi.« in je na podlagi teh dveh stavkov prišel do zaključka, da trdim, da je končal Jug svoje življenje s samomorom. V odgovor Lovšinu bi lahko navedel del stavka: »Mnenja sem, da je bila Jugova smrt nesreča, čeprav...«, ki stoji v istem smiselnem odstavku le malo pod stavkoma, ki ju je citiral Lovšin, a s tem citiranjem bi povedal le tisto polovico resnice, ki jo je Lovšin zamolčal. Vsa resnica pa je, da sem razmišljal, kaj govori za samomor in kaj proti njemu, na koncu pa nisem prišel do zaključka.

napisati tudi o oznaki Jugove dobe (tendenčno seveda), a drugod se zopet retorično sprašuje, kakšne neki naj bi bile tiste »zunanje norme«, po katerih naj bi se bil Jug ravnal, češ, da o tem ne povem ničesar. Doba, okolje — vendar, saj nihče ne živi pod steklenim zvoncem. Predaleč in predolgovezno bi bilo, če bi hotel odgovoriti Jelinčiču na vsa njegova izvajanja, zato se hočem omejiti le na bistvene probleme.

V nasprotju z Jelinčičem sem prepričan, da je moj članek o Jugu globoko pozitiven. Kar je živo in zdravo, živi in vzkali v novi rasti, zgrešene ideje so tej rasti le gnojilo. Čas pa je tisti mogočni in nezgrešljivi sodnik, ki loči, kaj je zrnje in kaj plevel. Čas torej in ne moje mnenje, kot mi podtika Jelinčič. Menim, da o Jugu ne bi mogel zapisati pozitivnejše sodbe, kot sem jo n. pr. z besedami: »Jug je oblikoval tudi obraz povojne generacije.« Je kaj lepšega kot to, da živiš dalje v mladini? Razvoj in večer napredek terjata, da ustvarja mladina nove vrednote, a to je mogoče le na temelju starih, ki postanejo tako v nekem smislu neminljive. Košček Juga je tudi še v današnjem plezanju in tudi v najmlajših plezalcih (vprašanje je le, koliko se tega zavedajo), prav tako, kot je bil tudi Jug le člen v alpinistični verigi, ki sega že iz davnine, in dedič Komacev, Berginca, tudi Tume in drugih.

Ko razmišljam, zakaj Jelinčič te optimistične sodbe ni niti opazil, prihajam do čudnih zaključkov. Izraz »ekstremizem« se zdi Jelinčiču nekaka psovka in zato skuša na vsak način in celo po točkah dokazati, da Jug pri tej »zablodi« ni soudeležen. Jelinčič se trudi, da bi prikazal moje mnenje o Jugu kot sodbo osamljenega poedinca, a njegov napad name mu prerašča v obsodbo vsega slovenskega plezanja in to ne le povojnega. Če naj bi tudi še danes plezalci samo posnemali Juga, potem se zadnjih 30 let v slovenskem plezanju ni zgodilo nič, kar bi bilo vredno omembe.

Z Jugom, kot ga slika Jelinčič, se ne morem strinjati. Jelinčičev Jug je tako velik in tako popoln, da ga ni moč prerasti, lahko mu samo sledimo in ga posnemamo. Jelinčič pozna pri obravnavanju Juga le eno pot: »naklonjenost, če že ne ljubezen do obdelovanega subjekta, kar naj pomore do res čim popolnejšega njegovega poznavanja«. Kaj ni to načelo na las podobno načelom, ki so storila, da je bil Jovan Vesel Koseski dve desetletji največji slovenski pesnik, vse dotlej, dokler niso Levstik in njegovi v imenu zdrave kritike tako močno udarili po njem, da še danes, po skoraj 100 letih le težko vidimo tisti košček resničnih vrednot, ki jih je Koseski brez dvoma tudi imel? Prepričan sem, da Jelinčič s svojim hvalisanjem neprimerno bolj kompromitira Juga, kot ga morem jaz z mislijo, ki utegne biti res kritična. Jug ni bil tak človek, da ne bi mogel prenesti zdrave kritike. V plezanju povojnih let je bila v skalah prava majhna revolucija: plezalci niso verjeli, da je neka plezalna smer res težavna, dokler niso položili svojih rok nanjo, in še potem so jo raje cenili prenizko kot previsoko. To je bil proces, ki ga tudi v idejni zgradbi slovenskega plezanja ne bo moč ustvariti, Jelinčič ga s svojo jezo lahko le malo zadrži.

Podoba Klemena² Juga vstane pred nami popačena, če jo obravnavamo izolirano kot enkratno, izredno osebnost in je ne postavimo tudi v okolje, v katerem je Jug takrat živel, ali če pri ocenjevanju Jugovega pomena danes abstrahiramo sedanje stanje slovenskega plezanja. Primer: Jelinčič je v zadnjih triintridesetih letih že tretjič ponovil tezo, da je Jug dvignil slovenski alpinizem na višjo stopnjo, nad običajno

športništvo in rekorderstvo. Menim, da je iztrgal Jug slovensko plezanje predvsem iz takratne omrtvelosti in v dobro bi štel Jelinčiču, če bi lahko imenoval takratne rekorderje nižje stopnje. Po mojem je bil Jug s tovariši pač izrazit rekorder, a prav to je bilo takrat napredno in potrebno in je pognalo slovensko plezanje v tok, ki se potlej ni več ustavil. Prav zaradi te zgodovinske vloge je bil Jugov vpliv spet posebno močan po zadnji vojni, ko je naša alpinistika doživljala nov vzgon. Drug primer: Jelinčič dokazuje, da Jug ni mogel vplivati na ekstremistično plezanje po zadnji vojni, ker sta zanj značilna »trezen razum in tovariška odgovornost za usodo celotne plezalske družbe«. Iz te trditve sledi logično druga: plezalci, ki so preplezali v zadnjih letih naše ekstremistične smeri, so torej nerazumni in do tovarišev neodgovorni. To sta hudi pomanjkljivosti in čudim se plezalcem, kako morejo v plezanju kljub temu uspevati.

Jelinčiču je Jug predvsem prijatelj, osebno mu je blizu, nanj ga vežejo čustveni spomini in vrh vsega je to še njegov pokojni prijatelj. Jaz gledam Juga kot plezalca z nekega splošno slovenskega alpinističnega gledišča in mimo tega stoji slovensko plezanje še v vseh dobah v nekem evropskem alpinističnem okviru. Jelinčič sodi, da je bila Jugova plezalna tehnika za Juga čisto dobra in tudi Lovšin piše, da se je v času nylonskih vrvi in profiliranih podplatov lahko ponorčevati iz koнопljenih vrvi in iz klobučevinastih plezalnikov, ki so si jih plezalci sproti sami krpali za vsako turo. Jug je bil v prvi vrsti filozof in mislec in v tem je njegov pomen ter ne v njegovih tehničnih uspehih v skalah. Plezalno tehnično so presegli plezalci Juga že nekaj let po njegovi smrti. V evropskem merilu pa je že dobro desetletje pred Jugom živel in umrl neki Hans Dülfer, ki je deloma celo sam preplezal smeri, pred katerimi strmi še danes, pičlega pol stoletja kasneje, marsikateri plezalec. Po zadnji vojni sem stal pod nekaterimi Dülferjevimi smermi in odtlej bom izgovarjal ime Dülfer z velikim spoštovanjem. Jelinčič se na moč trudi, da bi dokazal Jugovo veličino nasploh in v podrobnostih. Jugova podoba, ki jo tako ustvarja, je brez sence in zato neplastična in je zato tudi povzročila moje ugovore. Jugove najtežje ture, n. pr. severne stene Škrbine v Zadnjem Prisojniku plezalci do danes še niso mogli najti in ponoviti, čeprav je vrisana in opisana v NA (str. 119 in 120); po Jugovem literarnem opisu seveda, kar dokazuje končno le izredno močno Jugovo literarno prepričevalnost in ustvarjalnost, ki jo bo prihodnost najbrž še više cenila.

Podobna je stvar z Jugovim tovarištvom. Jugu ni moč očitati, da bi bil v gorah slab tovariš in tega tudi nihče ni storil. Na drugi strani pa zopet oporekam Jelinčičevi trditvi, da bi bilo Jugovo tovarištvo zanj in za njegov pomen v zgodovini slovenskega alpinizma bistven činitelj. Tovarištvo je neka obča vrlina v gorah in moralna zapoved za vse plezalce, čeprav se še danes, prav tako kot včasih marsikdo marsikdaj krepko pregreši zoper njo. Trditi, da Juga etično dviga nad druge plezalce prav njegovo tovarištvo, pomeni, postavljati prav te »druge plezalce« v medlejšo in dvomljivo luč. Jelinčičeve trditve izgubljajo svojo ostrino in se sprevržejo prav v svoje nasprotje, brž ko jih gledamo z nekega širšega gledišča. Ovračati jih, ne pomeni polemizirati z mrtvim Jugom, temveč z njegovim živim življenjepisem.

Zavedam se, da nisem odgovoril na vse Jelinčičeve napade, a še tako se je moj odgovor preveč razvlekel. Vendar bi nekatere točke le še želel osvetliti. V zvezi z Jugovo etiko sem zapisal, da Jug pri pojmu »dobro« ni upošteval momenta »koristiti družbi v nasprotju s svojimi koristmi«, torej današnjega, kolektivističnega pojmovanja etike. Jugova etika je

verjetno temeljila na nasprotnosti polov: dobro — zlo. Povedati sem hotel le, da Juga ne gre meriti z današnjimi merili, če nočemo zagrešiti anahronizem. Samo to in nič več. Jelinčiču je uspelo, da je tisto mesto povsem napak razumel in napisal je dolgo tirado o tem, da odrekam Jugu, da bi bil sploh koristil družbi, s čimer dosegam višek svoje neznanstvenosti. Ta del Jelinčičevega pisanja me pušča popolnoma neprizadetega, saj ga veže z mojim pisanjem le — nesporazum.

In ničejanstvo! Friderik Nietzsche je bil povsem dostojen filozof, ki je lepo povedal svoje misli ter nato umrl 25. avgusta 1900 in ni prav nič kriv za to, da so njegove misli zlorabili desetletja po njegovi smrti. Po najnovejših raziskavanjih naj bi bila baje sploh njegova sestra popačila še v rokopisih njegova posthumno izdana dela. Jug prav nič ne bi bil izgubil na svojem ugledu, tudi če bi bil Nietzscheja prebral, čemu torej Jelinčičevo ogorčenje? Nihče ne dolži Juga laži. Ni prav, če pritika Jelinčič ničejanstvu priokus nacističnih in fašističnih zločinov, priokus, ki ga pojem ničejanstvo v mojem članku nima.

Bojim se, da je polemika med Jelinčičem in mano malo pripomogla k osvetlitvi Jugove podobe, dejal bi, da jo je prej zameglila. Jelinčič je napisal o Jugu knjižico, ki jo je že ob njenem izidu prerasel čas. Jelinčičeva viharna reakcija je zaprla pot vsaki umerjeni in trezni izmenjavi mnenj. Če si nekoga osebno poznal ali če si živel v neki dobi, še daleč nisi za tisto določeno osebo in za tisti čas najboljši in najvišji sodnik. Jug je Slovencem tako pomembna in dragocena osebnost, da se bomo še ponovno ukvarjali z njim in se bomo dokopali do globljih spoznanj o njem in do njegove jasnejše podobe.

Opomba uredništva: S tem uredništvo PV zaključuje polemiko o Jugu.

Iz Laz na Janče

DR. IVAN GRASIĆ

Pojdimo v nedeljo na Janče! Kdo gre z mano? Pogledat gremo novi planinski dom, ki ga je zgradilo podjetno planinsko društvo v Litiji. Pravijo, da je ta dom zelo lep in da je od tam na vse strani krasen razgled. Izstopili pa ne bomo v Jevnici, temveč na postaji v Lazah. To pa zaradi tega, da ne bomo hodili vedno po isti poti.

Ni se bati, da bi zašli, ker je pot dobro zaznamovana. Tedaj: kar z menoj, da bomo skupno opazovali naravo ter življenje pod nami, okoli nas in nad nami. Hodili bomo počasi, ker je iz Laz do doma na Jančah le dobri dve uri, četudi se bomo tu, in tam malo ustavili. Paziti pa morate, da ne boste pozabili doma oči in ušes: te bomo med izletom neobhodno rabili. Ako imate daljnogled, ga vzemite s seboj.

Že takoj pri kolodvoru v Lazah zavije široko izvožena pot na desno v hrib in gozd. Sprva je res nekoliko strma, po nekaj sto korakih pa je skoraj ves čas položna in lepa. Večji del pelje skozi gosto zarašene smrekove in bukovke gozdove, nekajkrat pa zavije tudi preko travnikov in njiv in le redko mimo kakega kmečkega domovja.

Ste bili že kdaj v lepo zaraščenem gozdu? Poznate li drevesa, mimo katerih hodite, poznate li bele, modre in rdeče rože, ki cveto ob potih, poznate li ptička, ki tamle na vrhu visoke jelke prepeva svojo lepo

Janče

spomladansko pesem in se vzdiguje v nebo? Veste li kaj iz življenja slepca, ki bi ga kmalu pohodili, poznate li življenje polža, ki se je s svojo družico trdo zavil v svojo slino in se prilepil na bukvo? Zakaj? Veste li, kam hiti velika črna mravlja, zakaj je pel muren pred svojim domom in se skrila pred vami? Veste li, zakaj je nenadoma pred vami nekaj zašumelo in zakaj ste na mah nekako prestrašeni obstali? Je to mogoče bila miš ali podlasica ali pa je bil mogoče celo strupeni gad?

Gozdovi so najlepša in največja svetišča narave, travniki in njive pa najdragocenejše preproge: mi pa gozdove, travnike in njive tako redko obiskujemo ter življenje v njih in na njih tako malo opazujemo. Ali ste se že kdaj med potjo vprašali, zakaj strmé smreke in jelke tako visoko kvišku k soncu in k svetlobi, zakaj po njih ni skoraj nobene rasti, še trave dostikrat ne? Zakaj cveto podlesne vetrnice, telohi in trobentice tako zgodaj, ko jih še mraz lahko pomori in ko na drevju poganjajo šele prvi popki? Zakaj imajo navadne pljučnice izprva rdeče, čez nekaj dni pa vijoličaste cvete? Ste že kdaj premišljevali, kakšno borbo morajo biti drevesa, cvetice in živali za svoj obstanek?

Sto in sto takih in podobnih vprašanj se poraja na taki poti — seveda le, če imamo odprte oči in odprta ušesa in življenje okoli nas pridno opazujemo. Če pa drvimo skozi gozdove ter preko travnikov in njiv, naravnih lepot in tajnosti ne moremo opazovati ter zaradi tega tudi ne spoznati in poznati.

Hodimo navadno mimo vseh čudežev v naravni slepi in gluhi ter jih ne opazimo, ker se zanje ne zmenimo, ker jih ne poznamo in ker ne pomislimo, da so drevesa in rastline tudi živa bitja kakor živali ter da tudi ona žive.

Danes si oglejte поблиže samo eno cvetko in eno ptičko, ki jih boste na vaših izletih v začetku spomladi videli in slišali, in skušajte odgovoriti na tale vprašanja.

Kako pravimo onim ko sneg belim cvetkam, ki tvorijo ob gozdnih poteh velike in male preproge? Zakaj se pokažejo te cvetke v tako zgodnji spomladi — že v začetku marca, ko leži na nekaterih senčnih krajih še sneg in ko so drevesa še brez listov? Ali ste opazili, da so te preproge vsako leto na drugem mestu in da se nekako premikajo? Zakaj in kako? Zakaj te cvetice tako kmalu odmro: v začetku junija jih ni že nikjer več videti? Zakaj se jim tako mudi? Ste se že kdaj vprašali, kako se drobni in nežni brstiči teh cvetk prerijejo skozi zamrznjeno zemljo, ki je še s krampom težko napraviti luknjo v njo? Zakaj se cveti te cvetice ponoči in ob slabem vremenu zapro, zakaj nimajo nobenega vonja in nobenega medu? Kako se te cvetice plode in zakaj imajo take množine cvetnega prahu? Zakaj takoj uvenejo, kakor hitro jih odtrgate?

Kako se imenuje tistale ptička, ki na vrhu visoke jelke tako lepo prepeva? Zakaj je ta ptica dobila to ime? Kateremu ptičku je po velikosti in po barvi tako podobna? Kje ta ptica živi in kje se navadno zadržuje ter kje gnezdi? S čim se hrani in s čim krmi svoje mladiče? Kdaj se vrne iz južnih krajev in kdaj zopet odide in kam? Kako se obnašajo samci za časa snubitve in valitve, kako pojo in kakšne svatbene polete izvajajo? Kje je takrat navadno njihova ženka? In kaj dela? Ste že opazovali dvoboj dveh samcev teh ptic, ko se tepeta za svojo izvoljenko? Kako poteka ta boj in kdo zmaga?

Narava je namreč velika knjiga skrivnosti. Narava nas bo sama pritegovala nase, mi pa bomo vedno bolj radovedni. In v iskanju in odkrivanju življenja v naravi je skrito toliko sreče in zdravja.

Sonce, voda in zrak so naši najboljši in najcenejši zdravniki ne samo za naše telo, temveč tudi za našega duha, zlasti pa za naše živce. Zdravila zoper take in podobne bolezni pa nam nudi narava sama in zastonj. Le poiskati jih je treba. Pri opazovanju narave pozabimo na vse skrbi in tegobe, ki nas tarejo tam doli v dolini, v pisarni, doma. V naravi pa se sprostimo ter smo vsaj za nekaj ur lahko srečni in zadovoljni. Če bomo po poti samo tekmovali, kdo bo prvi na vrhu, ne bomo imeli od našega izleta prav ničesar, kvečjemu razširjeno srce.

Tedaj prihodnjo nedeljo na Janče!

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Kranj din 12 490.—, tov. Stane Hribar, Ljubljana din 50.—, PD Tolmin din 220.— prispevki PZS za čas od 1. I. do 30. VI. 1959, od vplačane članarine din 87 190.—, od društvenih prispevkov din 81 430.—, od prodanih znakov din 4018.—, od vpisnine din 81 375.— skupaj din 266 773.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 15. VI. 1959	din	6 632 470.—
Zbrano do 31. VIII. 1959	din	266 773.—
Stanje sklada 31. VIII. 1959	din	6 899 243.—

Kum (1219 m) – Zasavski Triglav

JOZE ZUPANČIČ

Kum (1219 m) ima več čarov in mikov, med drugimi tudi to, da je najvišji vrh v Zasavju, pa tudi na Dolenjskem.

Obiskovalec Kuma je vesel, ker ga sprejme na cilju na temenu hriba udoben planinski dom, plod prizadevnega dela Planinskega društva Trbovlje-Kum. To planinsko društvo dograjuje dom na Kumu postopoma. Na rednem občnem zboru, ki se je vršil pred dnevi, so spet poročali o napredku v preteklem letu 1958. V zadnji poslovni dobi so uredili zunanost doma. Stavbo so obložili s skodlami in tako zavarovali stene pred meglo in padavinami. Ob obednici so zgradili teraso, ki je dolga 14 m, široka pa 3 metre. Ta bo koristila predvsem izletnikom ob večjem navalu v toplejših mesecih.

Kum slovi po odličnih smučiščih. V glavni zimski sezoni obratuje posebna žičnica, ki je narejena po principu vlečnice, na progi dolgi 300 m. Njen konstruktor je društveni predsednik Damjan Goričan, izdelali pa so jo člani z udarniškim delom. Vsako uro prepelje lahko do 100 potnikov.

Kumska žičnica, nazvana Damjanka (po predsedniku Damjanu), olajša vzpon vnetim smučarjem, zlasti vozačem slaloma.

Kum ima tudi to veliko prednost, da je dostopen z več železniških postaj; vse od Litije pa do Radeč. Najbližji je dohod z železniške postaje Hrastnik, ta markirana pot te vodi čez Matico in je dolga le dve uri in pol. Vsaka druga je malce daljša.

Prav zaradi tega pa ima planinski dom na Kumu od leta do leta več obiskovalcev. V preteklem (1958) letu je obiskalo to planinsko postojanko 4742 izletnikov, od tega 4582 Slovencev, 154 Hrvatov in 6 Nemcev. Toliko izletnikov se je vpisalo v spominsko knjigo, vseh obiskovalcev Kuma v lanskem letu pa je bilo gotovo še enkrat toliko. V koči je bilo lani 1904 nočnin. Denarni promet pa je znašal v vsem lanskem letu 2 727 454 din. Vse navedene številke so dokaz, da ima dom na Kumu vse leto velik obisk in redno dovolj obiskovalcev, zvestih prijateljev iz Zasavja in drugod.

Kum je postal v zadnjem času končni cilj v »Zasavski planinski transversali«, ki so jo organizirala vsa zasavska in posavska planinska društva. Ta mala slovenska planinska transversala Zasavska planinska pot (ZPP) vodi iz Kumrovca, rojstnega kraja maršala Tita, in drži po vseh važnejših višinskih točkah Posavja in Zasavja ob turističnih domovih, vse do Vač in Miklavža, kjer se spusti v dolino do železniške postaje Jevnica, tam se pa vzpne na Janče, potem pa se okrene spet proti vzhodu, na Polšnik in Polšniške Dolomite. Končni del ture poteka skozi Podkum na vrh Kuma.

Na Kum sem se povzpel prvič že pred 40 leti, navdušen nad Erjavčevim potopisom »Eno noč na Kumu«. Malo pred I. svetovno vojno sem bral v Planinskem vestniku članek o Kumu, ki ga je napisal Božo Račič, tedaj učitelj v samotnem Kalu pri Šentjanžu na Dolenjskem. Kasnejša leta so me spoprijateljila z avtorjem tega članka in tedaj sem zvedel tudi za njegovo planinsko ime: Bencinturist. Božo Račič je prihajal čestokrat s Kala na Kum in je vodil na vrh tudi večje skupine. Kot dober kuhar je nabrusil pete že v Hrastniku, da je bil med prvimi na vrhu. Ko so začeli prihajati bolj počasni člani njegove popotne družčine v staro planinsko zavetišče, v nekdanjo mežnarijo, je bilo okrepcilo, pa tudi kosilo že gotovo. Urnega Boža Račiča pa so osumili, da se napije pred vzponom bencina kakor avtomobil, in zato so mu vzdeli šaljivo ime »bencinturist«...

Med obema vojnama smo člani litijske planinske podružnice večkrat odšli skupno na Kum. Srečanja z ostalimi zasavskimi in slovenskimi turisti so bila na vrhu Kuma, v senci očaka Jošta in Neže, zmeraj prizrčna in polna razigrane volje. Takrat smo našli gostoljubno streho v mežnariji kumljanske domačinke Ančke Knezove in njenega moža Mihe Jamška. Kuharica Ančka je stregla izletnikom kar celo »službeno« dobo, polnih 30 let. Prijetni so bili večerni sestanki v tej zasilni planinski koči, pod petrolejko, ko je pognal Kumljanski Miha svoj harmonij ali raztegnil harmoniko, da se je vesela izletniška družčina razživila tudi v razposajeni slovenski pesmi.

Med najlepše spominke pa štejem vsakoletne izlete ob koncu šolskega leta, ko smo prihajali na Kum številni izletniki na kresovanje.

Popoldanski vlaki so pripeljali kresovalce z vseh železniških postaj ob vzhodu očaka Kuma, nakar smo se pričeli zbirati okrog kope na vrhu najvišjega zasavskega hriba. Kres smo prižgali po posebnem obredu in čast pri-

žiganja kresa so imeli planinci iz Radeč, v njihovem imenu je dokaj let prižigal kumski kres Žani Haler iz Radeč. Zatem smo prebdeli nekaj lepih ur ob goreči kopici in šteli kresove, ki smo jih gledali po zasavskem in dolenskem svetu. Včasih smo jih našli tudi do sto, neko posebno jasno noč celo 130. To so res lepi, nepozabni spomini na kumska kresovanja.

Kum je znan kot izletniška točka že mnogo stoletij. V prvih časih so prihajale na Kum zaradi verskega turizma razne procesije, zlasti procesija na kumsko nedeljo. Že v času prvega slovenskega pisatelja Primoža Trubarja, ki je služboval sredi XVI. stoletja ob vznožju Kuma, pa so romarji uganjali na Kumu mnoge zablode, ki jih je Trubar močno obsojal.

O Kumu so pisali potem še mnogi drugi avtorji tako Slovenci kakor tudi Hrvati (n. pr. esejist Vjekoslav Cvetišić v spisu »Ivanjska noč na Kumu«).

Že pred četrtrisočletja je opisal Kum zgodovinar Janez Vajkard Valvasor. Ta je zapisal: »Kum (Kum Berg) je kralj dolenskih hribov in se dviga s svojo silno višino nad vse druge, kakor se dvigajo kralji nad vse ostale ljudi, in gleda v daljavo...« »Kum ne gleda samo na Štajersko in Koroško, temveč tudi na Hrvaško in v Turčijo. Kum je poraščen z bukovimi gozdovi in njegovo teme krona cerkev sv. Neže.«

O Kumu je pisal tudi učeni publicist, geolog, botanik in turist Baltazar Hacquet (1739—1815), po rodu s Francoskega, ki je služboval tudi pri nas na Slovinskem, v Idriji in Ljubljani, pa je obiskoval tudi naše Zasavje, in o vsem tem pisal v svojih znamenitih knjigah: *Oryctographia carniolica*, ki so izšle v štirih delih v letih med 1778 do leta 1789. O Kumu je pisal v III. delu.

S Kuma je edinstven razgled. Le 13 metrov niže od Kuma je zasavska gora Čemšeniška planina (1208 m), najvišji vrh v Gorjancih pa je le za 38 metrov nižji od Kuma.

S Kuma vidiš prav dobro tudi Menino planino, zraven pa Čemšeniško planino, kjer je potekala za časa Francozov meja med Avstrijo in Napoleonovo Ilirijo. V smeri proti Savinjskim planinam ugledaš s Kuma tudi Trojane, ki so najvišja vas ob cesti iz celjske kotline proti Ljubljani.

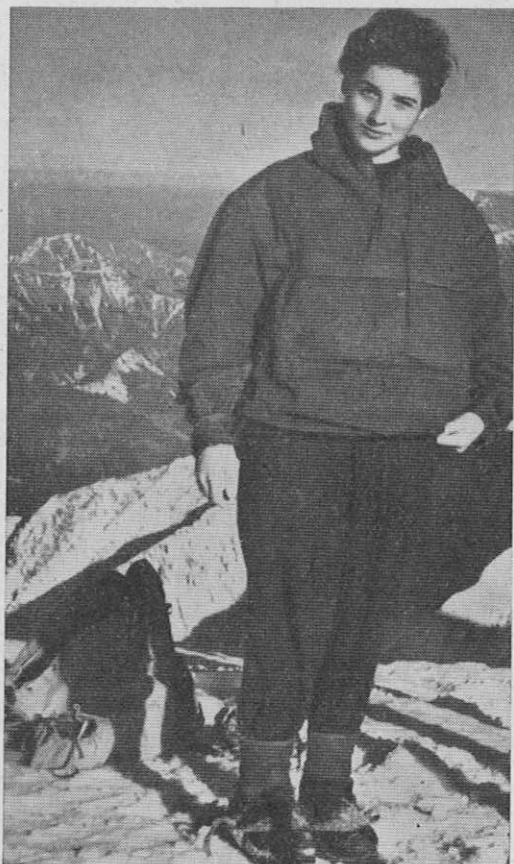
Na horizontu se dvigajo nato štajerski hribi: Raduha, Peca, Golte, Gora Oljka in Plešivec, v ospredju pa so vrhovi nad zasavskimi rudarskimi revirji: Javor, Partizanski vrh (nekadaj Sveta planina) in Mrzlica, pred njimi pa zgodovinsko znamenite Čebine, kjer je bil leta 1937 ustanovni kongres KPS. Za Mrzlico je na obzorju nad Mariborom Pohorje, v ospredju pa v celjski smeri Gozdnik in Tolsti vrh, v nadaljevanju pa Veliko Kozje nad Zidanim mostom, ob sotočju Savinje v Savo. Ta hrib slovi po pestri cvetani. Nato strmiš v Lisco in na partizanski Bohor. S Kuma vidiš tudi zagrebško izletišče Medvednico na Sljemenu, kamor smo pred vojno večkrat množično zahajali in tako navezovali in utrjevali turistične stike med Slovenijo in Hrvaško.

S Kuma vidimo tudi Gorjance s Trdinovim vrhom. Čez Brunk nad reko Savo, v bližini Radeč, pa te vabi pot iz Posavja na Dolensko, v Šentjanž. Kumsko panoramo tvori še sosedla Jatna (851 m), ki jo loči od Kuma mirna in tiha dolina Sopote. Slovenski izseljenec, dolenski rojak Anton Garden, po rodu iz Šentvida, zdaj v Ameriki novinar in urednik in farmar v Mattawanu, je pred leti spet obiskal domače kraje pa tudi Francijo, Italijo i. dr. Tedaj si je ogledal tudi kraje ob reki Savi in se je z avtom peljal po dolini Sopote pod Kumom. Po vrnitvi v Ameriko je objavil o svojih potovanjih v čikaški »Prosveti« 33 člankov, v enem izmed njih pa je poudaril, da so kraji okrog Kuma in dolina Sopote med najbolj mirnimi na svetu in vabljivi zlasti za utrditev živcev. Če bi imeli tako mirno zatišje v Ameriki, bi zgradili v dolini Sopote vrsto hotelov za počivanje in uživanje samote in miru, je zapisal ta naš svetovni Ahasver.

Pogled s Kuma ti obstane nazadnje na zapadni sosedi Veliki Preski (800 m), pri Polšniku, kjer doseže cesta iz Litije proti Radečam najvišji vzpon. Na tem mestu je postavil Hitler utrjeno obrambno točko, kjer je nemška posadka iz podzemeljskih rovov in mitraljezskih gnezd opazovala in skušala ovirati partizanske pokrete po Polšniških Dolomitih in Kumljanskem ozemlju. Še danes so vidni ostanki teh utrjenih bunkerjev.

Kraji okrog Kuma so odigrali v času NOB pomembno vlogo. Precej vasi, ki so bile na meji Hitlerjeve in Mussolinijeve države, je bilo izseljenih in ko se je zrušilo fašistično nasilje, so se vrnili spet v domače kraje, polni domotožja. Domači kraji, pa čeprav so v hribih, so zmeraj najlepši.

Kumljanski svet ima ob vsakem letnem času svojevrstno podobo. Tu je odprta učna knjiga za prijatelje cvetane in favne. Tu imajo lovci vsekdar dovolj

Giti Klasinčevi v slovo

V nedeljo, 26. julija 1959, ko so Grintovci potemneli v sencah težkih oblakov, si nenadoma odšla. S tvojih oči je izginil nasmeh, ko ti še ni bilo dvajset let.

Ko smo skupaj začeli hoditi v hribe, smo bili sprva nezaupljivi zaradi tvoje drobne postave. Potem pa si nam pokazala, kaj zmore volja, kaj zmore trden značaj. Kolikokrat smo se spraševali, odkod jemlješ energijo. Od tebe smo se lahko le učili.

V življenju ti ni bilo lahko. Poleg zahtevnega študija kemije in glasbe si še instruirala in poučevala v Glasbeni šoli. Povsod si bila prva, najboljša. Za počitek nisi imela časa nikoli.

Spoznala si opojnost sonca v višinah. Z občudovanjem smo te gledali, s kakšnim prešernim zanosom premaguješ napore.

V gorah smo šele začeli. Zato nismo delali velikih tur, zahtevnih vzponov, na katere si tako nestrpno čakala. Kaj vse si imela v načrtu!

Sedeli smo na vrhu zasneženega Jalovca, Mojstrovke, Triglava, Špika. Iz čadastih dolin se oglašala melodija zvonov. Nad nami — veliko, modro nebo. Kako težko si se ločila, vendar še isti dan si morala biti doma. Jutri je ponedeljek, čakal te je študij, delo. Saj bo drugo nedeljo spet lep dan. Vračali smo se skupaj.

Sedaj ne moreš biti več z nami. Vse nas bo nate spominjalo.

Zadnja tvoja tura je bila v Mrzli gori, kjer si utrgala eno samo — zadnjo planiko. Tri dni za tem si omahnila v Ojstrici.

Prijatelji

plena. Po kumljanskem svetu je dovolj priložnosti za proučevanje tudi za jamarje, saj so podzemeljske jame z edinstvenimi hroščki Anoftalmus Podkumensis v jami Jazbine pod Kumom redkost in privlačnost za prijatelje podzemeljskega sveta. Tu bodo našli še neobdelano gradivo tudi etnologi in drugi znanstveniki. Turizem v Zasavju je pomembna veja narodnega gospodarstva in vabi na obiske tudi ljudi, ki nimajo več volje, da bi s težkimi kvedrovci udarjali po kamenitih ali gozdnatih poteh. Obisk na Kumljansko je olajšan tudi motoriziranim obiskovalcem, tako po cesti iz Ljubljane skozi Besnico in Smartno in Litijo, vse čez Veliko Presko pa do Podkuma. S severne strani pa jim je olajšan prevoz iz Trbovelj preko Dobovca. Tako se skrajša čas za dostop do Kuma. Ta najvišji vrh v Zasavju pa ima v zadnjem času tudi televizijsko anteno in je vključen v radijsko službo. Nekdanji odročni Kum, stara obrambna postojanka ob turških vdorih, je danes sodobna izletniška točka, in število prijateljev Kuma raste iz dneva v dan.

POHOD TABORNIKOV
IN PLANINCEV ČEZ
POHORJE PO PARTI-
ZANSKIH POTEH

Taborniki in planinci iz Murske Sobote so v času od 27.–29. aprila priredili pohod čez Pohorje po partizanskih poteh.

Iz Sobote smo odrinili 27., s prvim vlakom. Ob pol osmih zjutraj smo prispeli v Maribor. Od tam smo se z avtobusom odpeljali do žičnice. Z žarečimi obrazi smo se taborniki in planinci usedali v kabine in željno čakali odhoda. Ko smo se počasi premikali po žici, visoko nad zemljo, smo se ozrli nazaj. Pred seboj smo kakor na dlani videli Maribor in del Dravske doline. Na levi strani smo videli vrhove Kozjaka in Dravo. Izstopili smo in nadaljevali pot do Mariborske koče. Tu smo se le malo odpočili in nadaljevali pot proti Ruški koči. Pot nas je vodila skozi lep gozd. Po dveurni hoji smo prispeli v Ruško kočo. Tudi tu smo se ustavili samo za nekaj časa, ker smo morali priti še do Koče nad Sumikom. Pot od Ruške koče do Sumika je bila zelo prijetna. Najprej nas je vodila po novi avtomobilski cesti, čez kake pol ure pa smo prišli na odsek, kjer cesto šele delajo. Tu smo lahko nazorno videli, kako pravzaprav gradijo gorsko cesto. Nekoliko pred kočo smo prečkali majhen potoček, ob katerem je tudi drča za spravljanje lesa. Ko smo bili na drugi strani potočka, smo se nekoliko vzpeli in bili smo v Koči nad Sumikom. Tu smo odložili svoje nahrbtnike, popili čaj in se odpravili k slapu Sumiku. K slapu smo se spustili kar po drči za splavljanje lesa, ker ta ni delovala.

Slap Sumik je zelo lep slap. Dolgo smo ga molče opazovali. Vsak si je nekaj mislil. Misli so nam križarile daleč naokrog.

društvene novice

UMRL JE DR. IVAN GRAŠIČ,
ČLAN PD LITIJA

Dne 20. maja 1958 je umrl — nenadoma — na potovanju iz Litije v Kranj, v svoj rojstni kraj, kjer zdaj živi njegova hči, popularni slovenski planinec in ornitolog, upokojeni notar dr. Ivan Grašič. Hipoma mu je postalo slabo in nato je sledila — kap.

Malo pred tem je bil še na izletu na priljubljeni zasavski gori Javorje, na meji litijske doline in Dolenjskega. Tam je bil še ves razigran, kakršen je bil zmeraj med prijatelji in v naravi.

Pokojni dr. Ivan Grašič se je rodil v Kranju dne 18. decembra leta 1884. Ivan se je večinoma ob lastnih zaslužkih in ob stradanju prebival skozi šole, ker mu domači niso mogli nuditi sredstev za študiranje. S svojo jekleno voljo se je srečno prebil skozi šole; osnovno šolo in gimnazijo je dovršil v domačem kraju, Kranj jo je dobil prav takrat, ko je bil Ivan goden za srednjo šolo. (Leta 1897 je vstopil v gimnazijo, maturiral pa je leta 1905 — z odliko.)

Po maturi so ga silile razmere, da bi odšel brž v službo in prišel čimprej do kruha, pa ni našel nikogar, ki bi ga priporočil na železniški direkciji, zato ni bil sprejet. Odločil se je za nadaljnji studij in se je odpravil na juridično fakulteto v Prago. Tam se je šolal in je nekoč, ko ni imel sredstev za vožnjo, prišel domov na Gorenjsko celo — peš.

Po dokončanih pravnih studijah je leta 1911 nastopil pri ljubljanskem sodišču brezplačno prakso. Ivan Grašič pa je bil zaveden narodnjak, zato je občeval s slovenskimi strankami na slovenskem ozemlju v slovenskem jeziku. To pa ni bilo povšeči takratnemu sodnemu predstojniku okrožnega sodišča Elsnerju. Po končani 18-mesečni brezplačni sodni praksi hi hotel namestiti Ivana Grašiča, ker mu je bil preveč zaveden Slovenec. Tedaj se je dr. Ivan Grašič odločil za notarski poklic.

V plebiscitni dobi leta 1919 in leta 1920 je bil dr. Ivan Grašič v Velikovcu. Tam sva se prvič srečala, dr. Grašič je služboval v tem koroškem mestu ob Dravi, jaz pa sem bil za učitelja v takratni najvišji slovenski vasi, v Djekšah, na meji slovenskega narodnostnega ozemlja.

Po nesrečnem plebiscitu je nastopil dr. Ivan Grašič notarsko službo v Kranjski gori na Gorenjskem. Tu je zaživel sredi gorenjskih vrhov in postal navdušen turist in vnet planinski organizacijski delavec. Od tedaj je neprenehno deloval v Slovenskem planinskem društvu.

V Kranjski gori je z izredno ljubeznijo skrbel za spominsko kapelico vojnih ujetnikov. V času prve svetovne vojne je takratna avstrijska vojaška oblast gradila cesto iz Kranjske gore na Vršič in v Trento in Soško dolino. Ob slabih takratnih tehničnih pripomočkih so opravljali najtežja dela ruski in srbski ujetniki, ki so zaradi pomanjkanje hrane, napora, bolezni, plazov in mraza mnogi pomrli. Tem graditeljem ceste čez Vršič iz bratskih slovanskih dežel so kasneje postavili spomenik v obliki ruske kapele. Dr. Grašič je ves čas svojega službovanja v Kranjski gori od leta 1921 do 1932 skrbel za rusko cerkvico in nje vzdrževanje.

Med obema vojnama so bile včasih pri tem vojaškem spomeniku slovesnosti in dr. Grašič je večkrat na proslavah tudi javno govoril. Sestanki pri tem vojnem spomeniku so imeli delno turistični, delno spominski značaj. Nekoč so prišli na slovesnost na Vršič tudi srbski izletniki in z njimi pravoslavna duhovščina iz Srbije. Vsi udeleženci so se slikali. Med vojno je bil dr. Grašič z družino izseljen v Srbijo in se je nekoč srečal s srbskim protom. Pogovor je nanesele na slovenske planine. Prota Janković se je pohvalil, da je že bil v Sloveniji in na Vršiču in da hrani s tistega obiska fotografijo. Kako sta se potem dr. Grašič in prota Janković začudila, ko sta ugotovila, da sta oba na isti sliki, kjer je na sliki dr. Grašič, govornik ob vojnem spomeniku ruskih ujetnikov.

Leta 1932 je prosil dr. Grašič za notarsko mesto v Litiji in ga je tudi dobil. Od tedaj je bil nad vse agilen sodelavec pri litijski podružnici planinskega društva. Udeleževal se je vseh skupnih izletov in akcij SPD.

Takrat so bili skupni izleti litijske podružnice SPD zmeraj številno obiskani. Hodili smo na Sveto goro, kjer je imela litijska podružnica lepo stavbo, Tomažinovo planinsko kočjo, ki pa je bila med vojno požgana. Obiskovali smo tudi Sveto planino (sedanji Partizanski vrh), Mrzlico, Kum, Polšniške Dolomite v Ostrežem, Javorje, Janče in druge številne privlačne zasavske vrhove. Dr. Grašič je bil na vseh teh skupnih pohodih prijeten družabnik. Večkrat sva v tistem času, ko sva imela majhne otroke in je naju vezala tudi po ženinih poznanstvih prijateljska vez, najela vprežni voz — zapravljičeka in smo z mladino pohiteli v hribovske kraje, ki jih ima litijska okolica mnogo, tako na Čatež, pa v Gabrovko in na Turen. Tako sva skupno spoznala prezanimivo litijsko okolico.

V času druge svetovne voje je nemški okupator aretiral tudi dr. Grašiča in mnoge druge napredne in narodno zavedne Litijske. Najprej smo bili zaprti v litijskih sodnih zaporih, zatem pa v taborišču talcev v Begunjah.

Tem zaporom je sledilo preselitveno taborišče v Šentvidu nad Ljubljano, od koder je krenila vsa litijska zaporniška družba z družinami v Srbijo dne 6. julija 1941. Litijski okraj je bil skupno preseljen v Varvarin ob reki Moravi. Dr. Grašič se je med vojno preselil iz Varvarina v Vrnjačko banjo.

Naslednji dan smo nadaljevali pot do Treh žebelj, kjer je v narodnoosvobodilni borbi padel ves Pohorski bataljon. Na tem kraju smo priredili majhno slovesnost.

Po slovesnosti smo nadaljevali pot do razglednega stolpa na Rogli. Tudi tu se nam je odprl lep razgled na Pohorje, okoliška mesta in vasi. Na vrhu stolpa je zelo močno pihal veter. Se nekaj pogledov in morali smo se umakniti.

V koči smo noč dobro prespali in se naslednji dan utrujeni a srečni vrnili domov.

VAJENCI IZ CERKELJ NA GORENJSKEM SO ODKRILI SPOMINSKO PLOŠČO NA VEL. ZVOHU

21. maja na Dan vajencev so vajenci in vajenke vaješke šole za razne stroke iz Cerkelj na Gorenjskem obiskali Krvavec. Pridružile so se jim še vajenke oblačilne stroke iz Kranja. Na Velikem Zvohu se je lansko leto 17. avgusta ponesrečil absolvent vaješke šole in kovaški pomočnik Stare Ivan. Z bratom sta plezala in iskala planinke. Ker je bil Ivan preveč korajžen, mu je na neki skali Velikega Zvoha spodrsnilo in zgrmel je v globino, kakih 40 metrov. Ko je brat France prihitel k ponesrečenemu bratu, je bil ta še živ. S pomočjo planincev so potem ponesrečenega mladega planinca prenesli v kočjo na Krvavcu, nato pa je žičnica na Krvavec sprejela prvega ponesrečenca. Rešilni avto je mladega Ivana, ki je bil izredno trdne narave, odpeljal po dolini Reke proti Cerkljam, a že na poti je umrl. Umrl planinec je imel potem lep pogreb, ki so se ga udeležili vsi vajenci, a že takrat so sklenili, da bodo obiskali Veliki Zvoh. In res že septembra lanskega leta so vajenci obiskali kraj, kjer se je zgodila nesreča. Brat pokojnega je vajencem povedal, kako je prišlo do nesreče. Letos 21. maja na dan

vajencev pa so odkrili skromno spominsko ploščo, na kateri so besede: »Padel je in umrl, ko je trgal cvetje.« Skromne spominske slovesnosti sta se udeležila tudi oče in mati pokojnega Ivana.

PD MEDVODE. Značilno za delo tega društva v pretekli časovni dobi je bilo dejstvo, da je pri vodstvu društva sodeloval širok krog članov-odbornikov, od katerih vsak je prevzel konkretno delo. Vsak posamezni odbornik je bil zelo dobro seznanjen s svojimi nalogami kakor tudi z ostalo dejavnostjo v društvu, saj je vsak prejel zelo obširen pismeni program. Izvedba vseh nalog bi nedvomno prinesla društvu poleg moralnih tudi veliko materialnih koristi. Predvsem velja omeniti delo z mladino. Članarino je vplačalo 189 mladincev, medtem ko je vpisanih mladincev mnogo več. Za mladino je bilo organiziranih pet dobro uspešnih skupinskih izletov v najrazličnejše predele naših planin, poleg tega pa so se mladinci udeležili seminarja v Vratih, proslave v Sutjeski, tabora v Vratih in smučarskega tečaja na Smrekovcu. V čast občinskemu prazniku so mladinci ponesle vence na grobove padlih borcev, v čast Dneva republike pa so nad Golim brdom zakurili kres. Vsak teden enkrat mladina tudi dela pri Slavkovem domu, pri posipanju ceste, pri gradnji doma ali pa pri drugih delih. Mladinci so tudi namestili opozorilne table in parkrat organizirali stražo proti skrunilem narave. V tekmovanju na čast Dneva mladosti je mladinski odsek zasedel II. mesto in prejel za nagrado fotoaparata in diplomo. Za delo z mladino je društvo porabilo 116 000 din. Sredstva si je mladina takorekoč sama zbrala. Poleg že navedenih del je mladina

iz Srbije se je vrnil po osvoboditvi. Potem je služboval pri sodiščih na Rakevi in v Brežicah. Ko pa je stopil v pokoj, je ostal zvest Litiji.

Dr. Ivan Grašič ni bil samo prijeten človek in napreden jurist, bil je tudi velik prijatelj narave, zlasti pa ljubitelj ptic. Studiju ptic in strokovne literature je posvetil mnogo časa. Stalno je hodil na sprehod z daljnogledom in je opazoval ptice, zato je poznal njihove navade in običaje kakor malokdo drugi. O tem je tudi mnogo pisal v razne revije, pa tudi v naš Planinski vestnik. Dr. Grašič je bil namreč tudi zelo sposoben publicist. Prav v zadnjem času je skončal zbirko črtic iz ptičjega življenja in je rokopis oddal ljubljanski založbi Mladinski knjigi. V prejšnjih letih pa je sodeloval dr. Grašič tudi kot sotrudnik strokovnih listov tako pri Notarskem vestniku in Slovenskem pravniku. Pisal je tudi v revijo Tovariš, včasih pa o pticah in planinah tudi v razne druge liste.

Zaradi lepih človeških vrlin in zmeraj vedrega razpoloženja, ki ni poznal obupa niti v najtežjih dnevih, smo ga imeli vsi radi. Litijski planinci so ga pred letom izvolili celo za častnega člana, čeprav se je tega odlikovanja branil, češ da je za aktivnega planinca pri sedmih križih taka diploma prezgodnja. — Vsi, ki smo ga poznali in cenili, ga bomo ohranili v nepozabnem spominu.

Jože Zupančič

MILENI POTRATOVI V SPOMIN

7. aprila t. l., ko so še svinčeno mrzle megle zastirale zasnežene vrhove Triglavskega pogorja in Karavank in so po vrtovih odcvetele narcise, je gorenjske planince, prosvetarje, znance in prijatelje pretresla žalostna novica, da je iznenada umrla aktivna članica Planinskega društva Radovljica in odlična prosvetna delavka Milena Potrata.

Po rodu Tržačanka je že leta 1924, kot 19-letno dekle prišla s starši v Lesce, kjer se je pri očetu izučila slaščičarstva. Že tedaj se je včlanila v planinsko društvo in postala nepogrešljiva delavka na radovljiškem odru, v pevskem zboru, v telovadnici, v folklorni skupini... Kdo izmed starejših Gorenjcev se ne spominja njenih dognanih likov na radov-

ljiškem odru, njenega srebrnega glasu v pevskem zboru?

Okupacija jo je zatekla v Lescah, odkoder je bila z družino izseljena v Srbijo. Po vrnitvi se je poleg svojega poklica, v katerem je s svojo pridnostjo in sposobnostjo napredovala do slaščičarskega mojstra in tehničnega vodje tovarne čokolade »Gorenjka«, z vso dušo in srcem oklenila planinstva in leške Svobode. Celo desetletje je vzorno vodila blagajniške posle radovljiškega planinskega društva, imela na skrbi Valvazorjev in Roblekov dom ter dom na Križkih podih in bila oskrbnikom dobra in skrbna svetovalka. Posebno skrb je posvečala zidavi doma na Križkih podih, za katerega je žrtvovala mnogo truda in časa od temeljnega kamna do današnje ureditve.

Poleg dela v planinstvu je našla še vedno čas za delo v leški Svobodi. Z leti je ustvarila vrsto nepozabnih igralsko dognanih likov.

V toplem spominu nam ostane; to je potrdil veličastni pogreb, na katerega so prihiteli mnogoštevilni prijatelji in znanci. Zvrstili so se v sprevod njeni najožji sodelavci v planinstvu in prosvetnem delu, zgrnila se je okrog groba ogromna množica ljudi. Iz daljne Trente so prišli čez zasnežene gore njeni znanci planinci Trentarji in ji prinesli venec planinskega cvetja. Z ganljivimi besedami sta se poslovila od naše Milene predsednik radovljiškega planinskega društva in zastopnik kolektiva »Gorenjke«, z mehko pesmijo pa njeni dolgoletni soprevci. Mrak je legal na zemljo, ko je ugasnila pesem »Hribi še beli so...«

Milena, v ognju dela, neprestanega dela si pozabljal nase, zato bo tvoj lik ostal v spominu kot svetel vzor drugim!

R. L.

»VTK — MEMORIAL« — TAMAR 24. V. 1959

V noči od 28. na 29. V. 1950 je hudo spomladansko neurje v steni Jalovca zahtevalo troje smrtnih žrtev. Ponesrečili so se Franc Vavpotič, Igor Kovačič in Slavko Tominec, vsi trije aktivni člani in dobri alpinisti Planinskega društva Univerza. To je bil za tedaj komaj ustanovljeno društvo in za vso planinsko javnost velik udarec.

V spomin na to nesrečo prireja Akademsko planinsko društvo vsako leto zadnjo nedeljo v maju komemoracijo pri spominski plošči ob vstopu v steno Jalovca in smučarsko tekmovanje planincev in alpinistov na plazu pod Jalovcem.

Letos je bilo tekmovanje 24. V. Prvotno je bilo zamišljeno kot veleslalom, dan pred tekmovanjem pa je silovit plaz izpod Jalovca presenetil smučarje, ki so že postavili progo. V gosti megli, ko so vsi bežali pred drvečo nevarnostjo, ni bilo čuti drugega kot grom valečih se snežnih mas in lomljenje kolov na postavljeni progi. Novo progo so postavili nato precej niže, ker na razritem terenu ni bilo mogoče smučati. Izvedli so jo v obliki slaloma s približno 500 m dolžine in 32 vratci.

Tekmovanja se je udeležilo 32 tekmovalcev, in sicer 7 žensk (PD Ljubljana Matica in Akademsko PD) ter 25 moških (PD Ravne, PD Celje, PD Ljubljana Matica in Akademsko PD). Pred tekmovanjem je pri štartu načelnik Akademskega AO z nekaj besedami obudil spomin na ponesrečene tovariše ter poudaril spominski pomen tega tekmovanja. Dva alpinista pa sta odnesla k plošči pod Jalovcem

sodelovala pri pospravljanju odpadnega materiala v tovarni Color, pri dovozu gramozu in posipanju ceste Seničica-Golo brdo, pri urejanju parka v Medvodah itd. Mladinci, ki bodo letos opravili vsaj 100 prostovoljnih delovnih ur, bodo nagrajeni z brezplačnim 8 dnevnim taborjenjem v najlepšem predelu Šar planine. Društvo ugotavlja, da ima mladinski odbor v sebi dovolj delovnega člana in da so mladinci voljni povsod pomagati, vendar pa bi jih moralo društvo bolj upoštevati in jim pri njihovih naporih nuditi več pomoči. Tudi alpinistični odsek je pokazal večjo aktivnost od preteklega leta. Pomnožil je svoje vrste z mladim naraščanjem ter stalno treniral na Turncu pod Šmarno goro. Organizirali so zimsko-alpinistični tečaj pri Triglavskih jezerih, udeležili so se republiškega alpinističnega tečaja in tabora v Vratih. Že letos je odsek organiziral enotedenski tečaj na Vršču, ki je razmeroma dobro uspel. Mladina se je izkazala tudi pri markiranju potov. Fotoodsek razpolaga s tremi lastnimi fotoaparati, žal pa vlada v tem odseku mrtvilo. Odgovorne naloge, ki jih je prevzel gospodarski odsek, so tako obširne, da so zahtevale poleg gospodarskega odseka tudi vso skrb upravnega odbora ter je to eden od razlogov, da uspehi na ostalih delovnih sektorjih niso bili večji. Adaptacija doma bo verjetno zahtevala 5 milijonov dinarjev investicij in se bo moralo društvu zelo potruditi, da bo to veliko breme zmoglo. Doslej jim je uspelo zgraditi le pritični del zgradbe s kletjo in povsem na novo opremiti dve gostinski sobi. Društvo je imelo velike izdatke tudi z zamenjavo kar treh oskrbnikov. Promet doma se je zvišal od predlanskih 4 744 150 din na 5 628 480 din, kar dokazuje, da je postojanka dobro vpeljana in med planinci priljubljena izletniška točka.

Tudi planinski ples je dobro uspel tako v moralnem kot materialnem pogledu.

Lepo uspeli občni zbor je zaključilo predavanje tov. Rada Kočevarja V naših stenah.

PD POSTOJNA. Društvo posveča vedno večjo skrb mladinskemu odseku, ki zasluži tudi vso pohvalo, saj se udeležuje v vseh mogočih akcijah, pa naj si bo to pri prostovoljnem delu, pri izletih, predavanjih, pri organizaciji proslav vseh večjih praznikov itd. Ob proslavi 15. obletnice V. ofenzive na Sutjeski je pod vodstvom oficirjev JLA organiziral tekmovanje v hoji. V tekmovanju v čast Dneva mladosti je mladinski odsek dosegel 8. mesto. Med letom je mladinski odsek izvedel vrsto enodnevnih izletov na Javornik, Sv. Trojico, na Skocjan pri Rakeku in večkrat na Nanos. Za 1. maj je organiziral večji izlet na Slavnik. Na izletu na Vremšičico je tudi namestil na njenem vrhu kontrolni žig in vpisno knjigo. Poleg tega se je masovno udeležil ureditve smučarske proge in presajal mlade iglavce okrog kočee Mladika. Taborjenja v Krnici se je udeležilo 14 mladincev in 30 pionirjev, na seminar za vodje mladinskih odsekov na Smrekovcu, ki ga je organizirala mladinska komisija pri PZS, pa so poslali dva mladince. V okviru alpinističnega odseka se vsako leto vrše plezalni tečaj za mladince in pionirje, ki naj izpopolnijo vrzeli v alpinističnemu odseku po odhodu alpinistov na odslužitev kadrovskega roka in na višje šole. V nanoških stenah so imeli v preteklem letu dve taki vaji. V okviru društva deluje tudi smučarski odsek, ki se je udeležil alpinistične-smučarske ocenjevalne vožnje pod Storžičem ter dosegel 4. in 6. mesto. V marcu so organizirali

Planinska skupina »Iskre« v Kranju

venec. Komemoracije sta se udeležila tudi mati pokojnega Tominca in oče pokojnega Vavpotiča. Po komemoraciji so pričeli s tekmovanjem.

Tehnični rezultati:

Moški so morali postavljeno progo presmučati dvakrat, ženske pa nekoliko krajšo enkrat.

Ženske ekipno:

1. ekipa APD (Živka Čibej, Olga Skubic in Nuša Podlogar) čas 251,5"
2. ekipa PD Matica (Mirjana Kuliš, Dušica Zlobec in Mojca Cvikelj) čas 252,6"

Med posameznicami:

1. Mirjana Kuliš — PD Ljublj. Matica čas 34,8"
2. Živka Čibej — Akademsko PD čas 1,03,0"
3. Dušica Zlobec — PD Ljublj. Matica čas 1,08,0"

Moški ekipno:

1. PD Ravne (Drago Fanedl, Alojz Fanedel, Jože Siherle) čas 236,3"
2. PD Matica (Aleš Kunaver, Franc Dobnikar, Ludvik Pinter) čas 236,7"
3. PD Celje (Pavel Čater, Ciril Debeljak, Peter Čater) čas 256,0"
4. Akademsko PD (Vid Mesarič, Andrej Aplenc, Andrej Teržan) čas 291,2"

Med posamezniki:

1. Drago Fanedl — PD Ravne čas 69,0"
2. Aleš Kunaver — PD Ljublj. Matica čas 72,8"
3. Vid Mesarič — Akademsko PD čas 76,5"

Prehodni pokal je za leto 1959 osvojila ekipa Planinskega društva Ravne. Saš.

NA INDUSTRIJSKI KOVINARSKI SOLI »Iskra« v Kranju deluje planinska skupina, ki združuje učence — prijatelje planin in narave. Ti so lahko člani različnih planinskih društev, šolska skupina jih samo povezuje. Ni sicer velika, zato pa vlada med člani tesnejša vez. V semestralnih počitnicah sodeluje pri organiziranju smučarskega tečaja na Komni, med šolskim letom pa prireja izlete. Letos je obiskala skupina Vršič skupaj s člani Počitniške

zveze, Dobrčo, v majskih počinticah je priredila smučarski pohod: Planina na Kraju — Triglavska jezera — Hribarice — Velo polje — Bohinj, a v času mladinskega festivala v Kranju je zakurila na Krvavcu kres. Sodeluje tudi s Planinskim društvom Kranj. V času počitnic ima še nekaj načrtov, ki jih upa izpeljati. Na vsak način bi rada še poživila svoje delovanje in se povezala s planinskimi prijatelji v tovarni »Iskra« in drugimi mladinskimi planinskimi skupinami, ki jih srečuje na delovnih poteh.

Slika prikazuje planinske tovariše pod Hribaricami.

iz planinske literature

THE ALPINE JOURNAL, maj 1959, glasilo londonskega Alpine Cluba. — Na čelu revije se poslavlja predsednik kluba Sir John Hunt — saj ga poznate z Everesta — s poslovilnim pismom, potem ko je predsedoval tri leta. V njem se vprašuje, če klub res izgublja svoje življenjsko silo po sto letih obstoja in če je očitek konservativnosti o »stari lady iz South Adley Streeta« (tam je sedež kluba) res upravičen. To vprašanje odločno zanika, ko našteva posamezne prvenstvene vzpone, pri katerih so njegovi člani sodelovali (Muztagh Tower 1956, Rakapoši 1957, Annapurna 1957), pomembne vzpone v Andih, na Aljaski in Antarktidi, ko omenja svoje obiske v inozemstvu zlasti s šestimi člani v SZ, kjer njegov klub še vedno velja kot reprezentativni britanski klub. Kaže na literarno delo članov in se obrača zoper one, ki trdijo, da se z uporabo tehničnih pripomočkov rušijo stare tradicije kluba. »Ni treba, da bi ti pripomočki (klini in dr.) v nič devali naše stare tradicije. Uporaba klinov še ne pomeni, da je klub prodal svojo dušo hudiču. Kar je temelj naši stoletni tradiciji, je naša sposobnost, da vidimo goro celo in ne samo njeno skalo in da dosežemo ta občutek za gore, brez katerega nihče ni planinec... Tradicija pa je imela velik delež pri tem, da se nihče ni loteval česa, da bi dosegel supremacijo kluba ali domovine, v nobenem primeru ni duh tekmovanja, rivalitete ali zavisti dvignil svojo glavo v ravnanju članov pri kateremkoli vzponu. Zato je klub dobil ugled. Kaže dalje na to, da ima klub svoje nasprotnike in Hunt meni, da si »v naših socialnih ljubkostih ne upa reči kaj več«. Domneva, da leži klica nasprotij tukaj. — To bo po našem mnenju najbrže tudi res.

Ono šestčlansko odposlanstvo kluba v SZ, o katerem govori Hunt, se je vrnilo z bogatim materialom, ki ga sedaj v reviji objavlja, kar se pri nas ob podobnih pogojih do sedaj ni zgodilo. Iz teh člankov izvemo marsikaj o Kavkazu, njegovih vrhovih in o razmerah v ruskem planinstvu. Povzpeli so se na vzhodni vrh Dych Taua, prvenstveni vzpon, ki pelje v smeri rebri na vzhodni vrh, prvi vzpon v običajni smeri pa je opravil Mummery. S Huntom vred je drug oddelek prišel na Jangi Tau (16.572 č.) v smeri Avstrijca Schwarzgruberja. Pri tem so Angleži spoznali rusko planinsko opremo, o kateri obširno piše J. M. Harris. V

meddruštvene tekme v teku, pri katerih so sodelovali tudi pripadniki JLA. Dalje je smučarski odsek priredil kakor vsako leto smučarski visokogorski začetniški in nadaljevalni tečaj na Nanosu. Z velikim veseljem so tudi zgradili novo smučarsko progo na Pečni rebri, pri čemer jim je pomagala tudi JLA. Markačijski odsek je obnovil v glavnem vsa pota, na novo pa je uredil podaljšek planinske transverzale mimo kočice Mladika na Sv. Trojico. Društvo je v organizaciji letošnjega tradiciionalnega tabora na Nanosu imelo izreden uspeh, k temu pa je mnogo pripomogel zbor primorskih poštarjev.

Društvo je elektrificiralo mladinsko kočico Mladiko na Pečni rebri, kar je terjalo od društva izdatna materialna sredstva. Vendar pa društvo tega z lastnimi sredstvi ne bi zmoglo, če bi mu ne priskočili na pomoč zopet pripadniki JLA pri izkopu jam, postavitvi drogov itd. Pomagala so mu tudi še razna druga podjetja. Smolo pa so imeli z oskrbnikom kočice Mladika, ki jih je oškodoval za večji znesek. Proti oskrbniku je bil uveden kazenski postopek. Društvo je pri svojem delu našlo vedno polno razumevanje s strani krajevnih oblasti in je prav z njihovo finančno in materialno pomočjo uspešno zaključilo preteklo poslovno leto.

L. R.

PD PREVALJE. Poslovanje društva je potekalo v skladu s sprejetimi sklepi na zadnjem občnem zboru in skupščine PZS. Organizacija društva se je z razvojem v zadnjem letu utrdila, predvsem pa se je okrepila in razširila. Tako se je število članstva povečalo za 8,3 %, zlasti mladine. Vključuje 363 članov, 115 mladincev in 151 pionirjev. Društvo je našlo pravilno pot za sodelovanje z ljudskimi odborom in sorodnimi organizacijami. Pri vseh organih ljudske obla-

sti so naleteli na polno razumevanje za svoje delo in razvoj planinstva in so bili tudi v znatni meri deležni njihove pomoči.

Alpinistični odsek šteje 22 članov in 4 pripravnike. Zaradi razširjanja alpinizma in pritegnitve mladine v odsek je v Prevaljah organiziral plezalno šolo, ki je zelo uspela. Dalje je organiziral letni plezalni tečaj na Raduhi in začetniški plezalni tečaj za mladince ter zimski plezalni tečaj na Peci. Člani odseka so opravili 315 pohodov na vrhove, višje od 2000 m, prav pridno pa se udeležujejo tudi pohoda po slov. plan. transverzali. Zimskih plezalnih vzponov je izvršil 17 in 119 letnih plezalnih vzponov. Vedno je tudi spremljal mladince na raznih težjih in daljših pohodih. Končno so izvršili tudi 1350 prostovoljnih delovnih ur. GRS ni imela posebnega opravka. Intervinirala je le v treh primerih, devetkrat pa je bila navzoča na raznih smučarskih tekmah. Markacijski odsek je obnavljal markacije in čistil planinska pota, pri čemer so veliko pomagali mladinci. Nadelali so novo pot na vrh Pece, ki je med planinci zelo priljubljena in interesantna. Pri nadelavi te poti je sodeloval tudi alp. odsek. Propagandni odsek je posvetil največjo skrb organizaciji predavanj in izletov. Vsa predavanja so bila dobro obiskana in bodo zato s predavanji in prikazovanjem planinskih filmov nadaljevali. Svoje vtise in doživlja z vseh izletov so sproti objavljali v stenčasu. Čeprav so se tudi trudili na propagandnem polju, niso imeli srečne roke pri zbiranju naročnikov za Planinski Vestnik, ki beleži med njihovimi člani le malo naročnikov. Zato pa je med mladinci zelo razširjen list PLANINE SO, NASE VESELJE, ki ga izdaja mladinski odsek. Gospodarska

splošnem meniju, da je težka, izven mode in spominja na zahodno pred 20 leti. Razvoja zato ni, ker je vsa oprema last klubov in je »srečen tisti Rus, ki je lastnik spalne vreče«. Žebli na čevljih so težki in jih po potrebi brusijo s pilo. Material za vetrne jopiče in anorake je težji, vrvi so navadno konopljene, a se dobijo tudi iz caprona, neke vrste nylona, in trdijo, da imajo višje tališče. Karabinerji so dobri, trioglati in, ker so vogali ostro zakrivljeni, je odstranitev med napetostjo vrvi lažja. Cepini in klini za led so težji, dereze se dajo uravnati po dolžini, imajo po deset zob, a so težke 2,9 funta za par, prednja zoba pa sta krajša, kar da zelo olajšuje vzpon. Opozarja na zanimiv izum: To je čisto navadna žica, »nebeški kavelj« (sky-hook), ki nadomešča Prusikovov voz, da se da lahko odstraniti — morda prelahko. Ker za postavljanje šotorov porabljajo cepine, ne rabijo šotorskih palic in šotorskih klinov, prenos pa je zato lažji, šotori so pa sicer odlični. S puhom podložene obleke ne poznajo, nahrbtniki so široki in brez okvirjev, ravno tako ne poznajo dehidrirane ali sicer posebno pripravljene hrane in so jedli hrano, ki se dobi v vsaki trgovini.

Arij Poljakov, ki ga že poznamo iz prejšnjih prispevkov za to revijo, opisuje prvenstveni vzpon na Vrh zmage (Victory Peak, 7439 m) v Tien-Šanu pod vodstvom mojstra športov ravno tako znanega Abalakova v juniju 1957, zadnji ves sedemtišočakov v SZ, potem ko so postavili tri taborišča.

O planinskem sodelovanju Rusov in Kitajcev piše Ši-Čan-Čun. Gre za skupni prvenstveni vzpon na Muztagh-Ata (Oče ledenih gora, 24 757 č.) v Pamirju. Ta se je izvršil na pobudo sovjetskih sindikatov napram vsekitajski zvezi sindikatov in se je začel s tem, da so Kitajci poprej opravili trening v okolici Elbrusa v Kavkazu, kajti pisec rad prizna, da Kitajci niso imeli nobenih izkušenj v visokih gorah. Opremo so dali Rusi, hrano pa Kitajci. Šved Sven Hedin je hodil tam okoli že okoli 1894, Anglež Eric Shipton pa se je 1947 moral vrniti 2000 č pod vrhom. — Od zadnjega taborišča v višini 22 309 č je skupina 31 mož dosegla vrh po nekaj težavah, ki v primeri z drugimi podobnimi podvigi niso bile ravno velike, in zasadila vanj obe zastavi kot simbol bratstva obeh dežel.

O prvem vzponu na Haramoš (24 270 č.) poroča udeležene avstrijske odprave 1958 H. Roiss, ki se je med tem letos smrtno ponesrečil na Dhaulaghirju, katerega je avstrijska letošnja odprava zastonj naskakovala. Odpravi iz leta 1958 za vzpon na Hidden Peak pakistanska vlada ni dala dovoljenja in se je odprava zato obrnila na Haramoš. Roiss opisuje pot do Gilgita, kjer je imela odprava prve težave z nosači iz rodu Hunza. Ti so delomržni, nepokorni in nagnjeni k tatvinam, mnogi od njih so prodali od ekspedicije dobavljeno jim gorsko opremo še pred odhodom iz Gilgita. Težave z njim so se ponavljale vseskozi, v zadnjih taboriščih pa so morali člani odprave nositi opremo sami. Po štirih taboriščih so dosegli vrh. Avtor opisuje težave vzpona, viharje in plazove, prelepe sončne vzhode in zahode in še lepše razglede. Na vrhu, kjer je prostora za eno mizo, so zapičili avstrijsko in pakistansko zastavo, a je avstrijsko odnesel veter, še preden so odšli. Sestop pa je bil zaradi viharja, snega in megle še težavnejši in nič krajši od vzpona.

Sledijo članki z opisom Cordilere Vilcanote in Cordillere Real v Peruju in na Mont Logan, drugo najvišjo goro Severne Amerike.

Revija prinaša še veliko drugih zanimivosti, med katerimi je tudi naslednja notica:

Vzpon veterana. — Mrs F. S. Copeland, stara 88 let, je prošle jeseni izvršila vzpon na Triglav, 9400 č. Pravi, da je rekla, da se je po turi, ki je trajala 14 ur, kar dobro počutila. Mrs. Copeland ni bralcem Alpine Journala neznan, saj je dala več prispevkov za Journal. Ti članki so citirani pod črto.

Dr. Pr.

MAZAMA — Portland, Oregon, USA, december 1958. — Klub istega imena (tako se imenuje neka koza v ameriških gorah) podaja v tej številki pravzaprav le svojo letno poročilo. Za ameriške razmere je precej močan, ker šteje 1115 članov. Poročilo obsega pregled društvenega dela, denarnega poslovanja, naštevajo družstvene izlete in campinge, priporočajo gotove ture v domačih gorah, o katerih priobčuje nekaj člankov in se le z opisom ture na Huascarán podaja v tujino. Huascarán (22 200 č.) je najvišja gora v Peruju in je za Perujce gora sploh. Leži v severnem delu Cordillere Blanca, ki poteka vzporedno z obrežjem kakih 100 milj severno od Lime. Opis se prijetno bere. Tura ne povzroča posebnih težav, saj sta dosegli vrh tudi dve ženski.

Dr. Pr.

SIERRA CLUB BULLETIN, San Francisco. Mesečnik za januar in februar 1959 in Zbornik za 1958. — Oboje izdaja imenovani planinski klub. Mesečnik izhaja z novim letom v povečani obliki, opremljen z barvnimi fotografijami na čelni strani in v tekstu. Peča se v glavnem s klubskimi zadevami in posveča v člankih posebno skrb ohranitvi divjine.

S tem problemom, ki v Ameriki zaradi tehnizacije postaja iz dneva v dan akutnejši, se ukvarja tudi Zbornik, ko pod naslovom Tragedija jezera Tanaya v 22 odličnih fotografijah nad vse nazorno pokaže, primerjajoč stanje prej in po gradnji velike avtomobilske ceste, kako strašno tehnika pokvari lepoto nekdanje pokrajine, skozi katero se je prej vila preprosta rudniška pot. Istemu smotru sledi pod naslovom Severne Cascade zbirka desetih odličnih fotografij v brezhibni reprodukciji in najfinjšem papirju, ki predstavljajo to še deviško pokrajino na približno isti način, kot je nam Kugy predstavil naše Julijske Alpe v slikah. Tudi tukaj je vsaki sliki dodan kratek, pesniško navdahnjen komentar.

Revija seže preko domačih gora tudi v Evropo s člankom A. E. Taylorja pod naslovom Kalifornijska družina v Alpah. Ta družina, obstoječa iz štirih oseb, zakonski par in dva otroka, se je mudila 35 dni v okolici Matterhorna in Zermatta. Obhodila je gore v tem predelu in porabila za to 1176 dolarjev ne všteti hotelske izdatke. V stvari sami sicer ne pove nič posebno novega, glede koč pa pravi: »Življenje v kočah je zanimivo a ne mirno. Velike črede šolarjev se vlačijo od kočice do kočice. Včasih je kočica tako natrpana, da morajo ljudje spat po tleh ali na mizah v jedilnici.« Družina je napravila 12 »velikih« in osem manjših partij. O Matterhornu v sedanjem stanju piše: »Vzpon na Matterhorn ni kak nepomemben izlet, čeprav ga tudi novinci napravijo

dejavnost društva je zahtevala v preteklem letu veliko napora in skrbi upravnega odbora. Predvsem so imeli težave z oskrbniki. S pomočjo kredita PZS in dotacije obč. sind. sveta so nabavili deske in eternitne ploščice, s katerimi bodo prekrili streho Doma na Uršlji gori. Postojanko je obiskalo preko 4000 obiskovalcev. V celoti je članstvo opravilo v preteklem letu 2565 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti din 128 250. Mladinski odsek se v preteklem letu ni le povzpел v svojem članstvu, temveč je napredoval tudi v svojem znanju in kvaliteti. Odsek obstaja že četrto leto in je v tem času že toliko spremenil svoje obličje, da je že marsikateri teh mladincev vreden in dober vodnik ostale mladine. Odsek je iskal vedno novih in novih možnosti. Pridno je sodeloval v tekmovanju v počastitev Dneva mladosti, kjer je uspel kot zmagovalec in zasedel I. mesto med številnimi mladinskimi odseki. Skrbi pa tudi za svoj vodniški kader s tem, da so se člani odseka udeležili seminarja v vratih in seminarja, ki ga je organiziral koordinacijski odsek mladinskih odsekov za Koroško. Samostojno je organiziral vrsto izletov in drugih prireditvev. Del transverzalne poti je opravil s 40 mladinci. Število opravljenih izletov je v preteklem letu doseglo najvišje število do sedaj opravljenih izletov.

Društvo bo letos svečano proslavilo 40-letnico obstoja društva, ki ga je leta 1919 v Pliberku ustanovil še danes agilni društveni delavec dr. Dušan Senčar.

PD KOČEVJE. Društvo ima za seboj šele nekaj let dela. Dasi se zelo trudi, da bi zajelo v svojo sredo čim več mladine, mu to v glavnem še ni uspelo. Tamkajšnja mladina pač misli, da zadostuje, če je včlanjena pri tabornikih in pri Počitniški zvezi in da je še

članstvo v PD odveč in nepotrebno. Na članih UO je torej, da to misel odvržejo in da mladini prikažejo pomen planinske organizacije. Število članov se je znižalo za dva člana in jih društvo sedaj šteje 77 članov. Njihova postojanka pri Jelenovem studencu je bila v preteklem letu odprta 6 mesecev in to vsako soboto in nedeljo in ob državnih praznikih, sicer pa so obiskovalci prejeli ključ pri PD. Ta način pa se ni obnesel, ker so prenekateri obiskovalci samopašno ravnali z inventarjem in društvu prizadejali znatno škodo. V celoti je postojanko obiskalo preteklo leto 764 planincev, kar je za 224 več kot leto prej. Da bi društvo čimbolj zbudilo pri kočevskih prebivalcih čut in smisel za naravo, hribe in planine, je sredi mesta na vidnem mestu namestilo stenčass, kjer prikazuje lepoto gora z lepimi posnetki. Zbor je izglasoval ustanovitev mladinskega odseka, ki naj izvede pri postojanki zbor planincev z razvitjem planinskega prapora.

PD KAMNIK. Društvo je zadnja leta stalno naraščalo in članstvu in v letu 1958 prvič v 66. letih svojega obstoja prekoračilo število 1000. Porast znaša v primerjavi z letom 1957 kar 20 %, vsekakor lep uspeh. S tem se je društvo tudi uvrstilo med številčno najmočnejša društva, verjetno pa je tudi na področju kamniške občine najštevilnejša družbena organizacija.

Zelo se je odlikoval pri svojem delu gospodarski odsek, ki je dobro gospodaril kljub raznovrstnim težavam ter dal društvu materialno osnovo za delo na ostalih področjih. Vse tri postojanke, ki jih upravlja društvo, t. j. Kamniško in Kokrsko sedlo ter Koča na Starem gradu, so skupno ustvarile din 495 250.—, oziroma po odbitku amor-

v krdelih. Po običajni smeri so težave zmerne, a pot je strma in vsak padeč je usoden. Ob slabem vremenu je Matterhorn zelo nevaren. Nekdanji vzpon čez Hrbet je postal sedaj ob napetih vrveh nenevaren. Sestop ni nič lažji in je še dolgotrajnejši od vzpona.«

Mimo sestavka Življenjepis dereze bi marsikateri tudi naš bralec šel brez zanimanja, če ne bi potem malo dalje v tekstu videl zapisano

Crampons Universal — Avcin system
Kot avtor članka nastopajo namreč Crampons Universal in pripovedujejo zgodbo svojega rojstva. O vsem tem je bilo v PV že dovolj napisanega in ponavljanj ni treba.

Potem ko so se dereze obnesle z Rebitschem v Karakorumu, pod Lambertom v Centralnih Alpah in Himalaji, je bil sprejet njegov predlog za izdelavo v Franciji pod imenom Universal-Lambert, système Avcin, a fabrikacija ni uspela, ker korektna proizvodnja ni lahka. Maurice Herzog jih je uporabljal 1955 na Makalu I, obnesle so se v Grenlandiji, Novi Zelandiji, Japonski in na Kavkazu, kar je privedlo do novih izboljšav.

Gotovo bo marsikateri bralec Bulletinata tam daleč v Kaliforniji prvič slišal o Slovincih, Sloveniji in našem PD. V tem dejstvu pač tiči vrednost tega »življenjepisa« za nas.

Dr. Pr.

NOVICA O SNEŽNEM ČLOVEKU iz Sovjetske zveze. Nedavno tega so poročali Sovjeti v svojih znanstvenih in poljudnih revijah o zanimivem srečanju, ki so ga doživeli člani odprave v Pamirskem višavju. Ekspedicija leningrajske univerze je namreč v zvezi z Znanstveno akademijo Uzbekistana raziskavala v okviru mednarodnega geografskega leta neznane in manj znane predele Pamirja. Hidrološki oddelek je raziskaval toke rek. Vodil ga je A. G. Pronin.

Prečili so — tako poročajo — reke Sauksai, Kaindi in Seldaru ter prišli končno v območje ledenika Fedčenko. Tam so kartografirali ozemlje in ga geološko raziskovali. V dolini reke Baljandkiik je Pronin opazoval približno pet minut, v daljavi nekaj sto metrov, postavo, podobno sklonjenemu človeku, z dolgimi rokami. Bitje je široko koračilo čez snegove pod stenami in izginilo med skalovjem. Tri dni pozneje so tudi drugi udeleženci odprave videli isto postavo, a le za kratek hip, nakar je izginila. Šli so za njenimi sledovi, pa so jih izgubili v skalnatem svetu.

Nekatere revije so prinesle tudi precej fantastično sliko o tem »snežnem možu«. Pronin je namreč opisal risarju revije, kakšno je bilo bitje videti. Risar je potem naredil več osnutkov in Pronin je izbral tistega, ki je resnici najbolj ustrezal.

Za naše pojme je seveda to precej poceni rešitev. Saj pa tudi ni šlo za drugega kakor za to, da so ljudem prikazali vsaj približno kakšno je — ali kako naj bi — bilo videti tako bitje. Slika prikazuje nekakšnega pračloveka, poraščenege z dlako, oblika glave pa je kot pri neandertalcih. Žal je bralec pri takih poročilih z Vzhoda vselej v dvomih, ali temelje na resnici ali pa so samo propaganda, da Vzhod ne bi ostal — v svojem območju — brez snežnega moža, ki je brez dvoma znamenita senzacija. Seveda pa nikakor ni izključeno, da so Proninova poročila resnična.

L. M.

Domače alpinistične novice

DIREKTNO SMER V JUŽNI STENI KOTOVE ŠPICE sta preplezala v prvenstvenem zimskem vzponu 7. XII. 1958 gorenjska alpinista Marko Butinar in Tine Župančič (oba AO Jesenice). Za smer, ki je poleti ocenjena s peto stopnjo, sta v dobrih razmerah potrebovala 4 ure.

TRODNEVNO PREČENJE grebena s Slemen — Vrh nad Možici — Kukova špica — Gulce — Dovški križ sta v zelo slabih snežnih razmerah od 9. II. do 10. II. 1959 opravila Marko Butinar in Niko Tancar (oba AO Jesenice). Zelo naporno prečenje, ki je od plezalcev zahtevalo veliko znanja in kondicije, sta dovršila s spustom na Bivak II.

JANEZ KRUŠIC IN MILAN VALANT (oba AO Jesenice) sta preplezala 1. III. v lepem vremenu in dobrem snegu greben Macesnovec — Dimniki — Luknja peč do škrbine pod Rjavino.

PRVENSTVEN ZIMSKI VZPON v vzhodni steni Mojstrovke je 15. II. izvedel Marko Butinar (AO Jesenice) sam. Dve sto metrov poledenele stene v naklonini 50° do 60° je preplezal v eni uri.

V **SEVEROZAPADNEM RAZU OJSTRICE** sta plezala konec lanskega leta prvo zimsko ponovitev z enim bivakom ing. Ivo Reya in Dušan Kukovec (oba AO Celje). Prvič je raz, ki že poleti velja za težko smer pete stopnje, preplezal pozimi Ciril Debeljak s soplezalcem.

V **VZHODNI STENI OJSTRICE** so preplezali zimsko prvenstveno smer 15. II. 1959 celjski alpinisti Ciril Debeljak, Elč Prezelj in Dušan Gradišnik. Stena je visoka ca. 1000 metrov, ocenjena pa s III. mestoma s IV. Plezali so 7 ur. Petnajst dni pozneje pa je prav tako celjska naveza Debeljak-Gradišnik-Prezelj-Venišek preplezala v zimski prvenstveni smeri 600 m visoko **VZHODNO STENO KRIŽA**. Mestoma zelo težavno smer so plezali štiri ure.

SMER PO ZAJEDI V KRIŽU je samevala precej let. Težko in dolgo iskano smer je lani poleti ponovila naveza Ciril Debeljak in Stane Venišek (oba AO Celje).

CELJSKA NAVEZA Ciril Debeljak in Stane in Stane Venišek je lani poleti »gostovala« tudi v inozemskih gorah. Plezalca sta plezala naslednje smeri: Južna stena Sasso di Stiria (V+), Grand Chir-Adang kamini (V); Punta Maria — jugozapadna stena smer Via Maria (V); Köllner Spitze — sev. stena — smer Rosengarten (V) in južno steno Torre Picolo (V). V Tofani sta plezala smer Constantini-Apoloni (ocenjena VI+) do polovice, nato pa sta zaradi nevihte morala sestopiti po smeri Constantini-Ghedina.

V **SEVEROZAPADNI STENI KALŠKEGA GREBENA** sta izvedla prvenstveno smer 28. XII. 1958 Vanč Potrč (AO Obrtnik) in Saša Kamenjev (Akademski AO). 600 metrov visoko steno, vso zasneženo in poledenelo, sta plezala 7 ur. Ocena III do IV.

tizacije še din 117 160 čiste- ga dobička. Zadovoljivo sta poslovali Kokrsko sedlo in Koča na Starem gradu, medtem ko bi Kamniško sedlo pri boljšem upravljanju lahko doseglo višji dobiček. V vse tri postojanke so investirali med letom din 874 814.— Obisk vseh treh postojank je bil zelo povoljen, naraščajoči obisk Kokrskega sedla pa nujno narekuje društvu zaenkrat vsaj povečanje jedilnice. Društvo bo letos izvršilo na Starem gradu večje adaptacije, za kar je potrebna finančna sredstva že zagotovil Ob LO. Tudi propagandni odsek je bil delaven; organiziral je več izletov in predavanj in sploh skrbel za propagando. Na Planinski Vestnik je naročenih 117 članov, za vedno nove naročnike pa posebno skrbi tov. Helenca Lužarjeva. Za planinska pota in naprave je skrbel markacijski odsek ter s tem omogočil, varne in prijetne izlete ter ture v gorah njihovega področja. Razveseljive uspehe je pokazal tudi alp. odsek, ki je izvršil številne letne in zimske vzpone. S svojim delom se je povzdignil precej nad povprečje v preteklih letih. Ni pa društvo pokazalo vidnejših uspehov pri vključevanju mladine. Čeravno mladinski odsek dela že od leta 1956, je vendarle komaj zaživel. Članstvo odseka se je v preteklem letu povečalo za 54 mladincev in 17 pionirjev, tako da šteje sedaj 203 mladincev in 151 pionirjev. Ta številka obeta precej, vendar je pred njimi še naloga, da čim več te mladine vključi v organizirano delo svojega odseka. Najdelavnejša skupina mladinskega odseka je skupina na osnovni šoli Stranje, za kar gre nemala zasluga vodji tega odseka tov. Dobnikarju, upravitelju te šole, in tov. Ribičiču. Število obiskovalcev v vseh treh njihovih postojankah se je povečalo v primerjavi z letom 1957 za 3497 obiskovalcev, medtem ko je število noč-

nin ostalo isto kot lansko leto. Poleg 1200 prostovoljnih delovnih ur so člani društva opravili še ogromno prostovoljnega dela v dolini, kar pa se ne da izraziti v številkah. Postaja GRS je vestno vršila zapupano ji nalogo in svoje znanje izpopolnjevala na raznih tečajih. Samostojno je organizirala dvodnevni reševalni tečaj v okolici Kokrskega sedla.

PD RADLJE OB DRAVI. Malo je občnih zborov, ki bi se mogli pohvaliti s tako številnim obiskom kot občni zbor PD Radlje ob Dravi. Od 105 članov, kolikor jih šteje društvo, se je zbora udeležilo nič več in nič manj kot 98, torej skoraj 100% udeležba. Za to mlado društvo je to gotovo zelo laskav uspeh.

Društvo tvorijo v glavnem mladinci, saj je od 105 članov 37 pionirjev in 45 mladincev. Temu primerno je tudi potekal občni zbor, kjer je imela glavno besedo mladina. Izčrpno in bogato poročilo načelnice tega odseka tov. Anice Žnidaršičeve nam pove, da je bil odsek zelo delaven in da je v kratkem času svojega obstoja — društvo obstoja šele dve leti — dosegel lepe uspehe. Predvsem se je odsek zelo trudil, da bi vzgojil čim več vodnikov in podpornih vodnikov, s čimer naj bi se odsek močno zakoreninil. Skrbel je pa tudi za to, da bi bili mladinci moralno dobri in skromni in da bi njihovo delo prodrlo ne samo med radeljsko mladino, temveč tudi v okolico. To se mu je v polni meri tudi posrečilo. Odsek ima 7 vodnikov, ki so absolvirali tečaj za vodnike mladinskih odsekov, ki sta jih organizirala koordinacijski odbor Mežiško-dravske doline in mladinska komisija pri PZS. Pohvalo zaslužita predvsem vodnika Roršek Tilika in Lamprecht Ewald, ki imata

PREČENJE CELOTNEGA GREBENA KAMNIŠKIH PLANIN je že star načrt in želja mnogih alpinistov. Že pred leti so bili izvedeni poizkusi: aprila 1946 sta Boris Režek in Rado Istenič prečila greben od Brane do Skute; Kočevar, Verovšek in Zupan pa so marca 1948 vstopili v južni steni grebena Rinka-Skuta, splezali na greben in od tod prečili grebene do Grintovca. Januarja letos je v dobrih razmerah pričela s prečenjem naveza Marjan Keršič — Tone Jeglič — Petrač Janežič. Težko otovorjeni so se odpravili s Krvavca preko Kokrskega sedla in naprej po vrhovih. Vendar jim sreča ni bila mila. Vreme se je pričelo kujati in alpinisti so sklenili, da se s Skute spustijo na Bivak. Pri tem je na strmem ledenem pobočju Tone Jeglič zdrsnil in potegnil oba ostala za seboj. Skušali so sicer zavirati a to ni pomagalo in vsi trije so se ustavili v globokem pršiču, malo nad velikim skokom. Jeglič si je poškodoval nogo in za to navezo je bila tura končana.

Konec februarja pa je ta vabljivi načrt spremenila v uspešno dejanje naveza dveh odličnih in v zimi preizkušenih alpinistov. Aleš Kunaver in Ante Mahkota (oba AO Ljubljana Matica) sta šla s lahko, vendar popolno opremo iz Kamniške Bistrice na Kokrsko sedlo, odtod pa sta prečila snežne vesine pod Kočno in pričela s prečenjem na začetku grebena Kočne nad Kokro. Greben Kočne je tudi po njenih besedah najlažji del celotne ture. Okoli pol dneva sta bila že na vrhu Končne, nato pa sta preko Grintovca in Dolgega hrbta do večera prispela na Štrucu. Tu sta na vrhu izkopala v sneg luknjo in v njej dočkala naslednji dan. Preko Skute in po težavnem grebenu do Rinke sta svojo pot nadaljevala in naslednja noč ju je ujela na robu Brane. Zopet sta izkopala luknjo v snegu — a topot tik ob skalni steni in v tako precej udobni »sobici« biva-kirala drugič. Tudi tretji dan sta imela lepo vreme. Najtežji del celotnega prečenja — poledenelo in strmo zapadno pobočje Brane je bilo hitro za njima. Sledil je lahek in lep prehod preko Kamniškega sedla, Planjave do Ojstrice in po treh dneh sta se zadovoljno nad uspehom vrnila v Kamniško Bistrico.

Pri tej veliki turi so se izkazale kot najboljše stvari, ki jih navadno alpinisti nikoli ne nosimo s seboj. Poleg bivak vreče sta imela s seboj tudi spalne vreče. Te so jima v ledenih nočeh pomagale prihraniti tako dragocene kalorije. Veston in snežna lopata sta jima tudi prišla prav, zlasti lopata. V slabi tri četrt uri sta lahko izkopala veliko luknjo v snegu in tako zlahka prebila noči. Kos pločevine — lahke in močne, ki se pri uporabi natakne na cepin ali kladivo, ne predstavlja velikega balasta v plezalčevem nahrbtniku. — Vsemu temu in pa svoji kondiciji se imata plezalca zahvaliti, da jima je ta tura uspela.

PRVIČ POZIMI je bila preplezana marca 1959 smer po zajedu v južni steni Skute. Smer je poleti V. stopnje, plezala pa sta Mikec Drašler in Andrej Baraga (oba AO Ljubljana Matica).

SEVERNİ STEBER SKUTE je že poleti malo obiskana smer. Pozimi pa predstavlja problem dolg in neroden dostop do stene. Aprila letos sta Vanč Potrč (AO Obrtnik) in Saša Kamenjev (Akademiški AO) odšla z Bivaka pod Skuto in se spustila deloma

sestopajoč deloma pa ob vrvi po ozkem žlebu med Križem in Rinko na Vodine. Prečila sta nato snežišča pod ledenikom Skute in opoldne prišla do vstopa v steber. Ta dan — 12. IV. sta preplezala spodnji del smeri do mesta, kjer se smer umakne v levo od stebra. Bivakirala sta na stebri, drugi dan pa sta zaradi varljivega novega snega v steni plezala deloma po stebri, deloma pa umikajoč se v desno do vrha. Izstopila sta desno od vrha Skute. Plezanje je bilo zelo težko zaradi ledu in novega snega v steni, trajalo je 16 ur. Z vrha sta plezalca sestopila čez Strežo zopet do Bivaka.

RUMENA ZAJEDA V KOGLU je, čeprav kratka, še vedno ena težjih smeri v Kamniških planinah. Večina ponavljalcev je sicer izjavila, da je mestoma previsoko ocenjena, najtežja mesta pa le upravičeno nosijo svojo oceno. Letos je doživela že aprila in v začetku maja kar pet ponovitev. Plezale so naveze: Drago Zagorc (AO Ravne) in Legat Janko (AO Obrtnik); nato Drago Zagorc — sam; Vlado Golob (Akademski AO) in Janez Golob (AO Celje); Janko Legat (AO Obrtnik) in Ljuba Drobnič (Akademski AO); Andrej Aplenc in Pavle Jurič (oba Akademski AO). Od teh ponovitev sta posebne omembe vredni solovzpon Draga Zagorca v treh urah (prvič je preplezal Rumeno zajedo sam pred leti Milan Šara — tega nihče nikjer ni omenjal), in prvo žensko ponovitev zajede, ki jo je izvedla Ljuba Drobnič v navezi z Legatom.

Čeprav je bila večina teh ponovitev izvršena še v aprilu, jih ni mogoče šteti za zimske, saj so bile razmere v popolnoma suhi steni Kogla boljše kot poleti, ker ni bilo prevroč.

KOGEL pa je imel v svoji južni steni še dva obiskovalca. Četrto ponovitev Zupanove smeri sta izvedla Janko Legat in Saša Tomažič (oba AO Obrtnik). Plezala sta 7 ur. Zelo težko je bilo plezanje v gornjem delu stene, ker je bila ta mokra in še deloma zasnežena.

CENTRALNI STEBER DEDCA sta v 5. ponovitvi preplezala Drago Zagorc (AO Ravne) in Vanč Potrč (AO Obrtnik), 8. maja v šestih urah. Smer se jima ni zdela zelo napeta, vendar ne zaradi ocene, ki je pravilna, ampak zaradi dolžine smeri. V smeri je sedaj ca. 25 klinov, torej je plezanje najtežjih detajlov še vedno popolnoma prosto. Najtežja se jima je zdela prečnica nad črno ploščo. Zgornji del pa je bil še zelo moker.

REŠEVALNE AKCIJE ljubljanske postaje GRS ne bi omenjal vsake. Težja akcija je bila pozimi — spuščanje ponesrečenega Toneta Jegliča izpod Skute v dolino. Pri tej akciji je sodelovalo 12 reševalcev. Zanimiva pa je bila akcija v lanskem septembru, ko sta se v Turski gori ponesrečila celjska plezalca Dušan Kukovec in ing. Ivo Reya. Pri 25-metrskem padcu je Kukovec dobil lažje poškodbe, Reya pa je imel od vrvi težke opekline na rokah. Sledilo je najzanimivejše reševanje pri nas do sedaj. Reševalci so namreč z vrha stene dvigali ponesrečena plezalca ca. 80 metrov navzgor s pomočjo dvigalne naprave — izuma našega reševalca Aleša Kunaverja. Ob tej priložnosti so prvič praktično uporabili to odlično dvigalno napravo, ki jo bodo še izpopolnili tako, da bo postala eden najboljših pomočnikov reševalcem v takšnih primerih.

redne sestanke s pionirji in lepo prenašata izkušnje in znanje, ki sta jih pridobila na tečajih. Ustanovili so mladinsko skupino na šoli v Brezovcu, v teku pa je ustanovitev take skupine na Remšniku. Propagandno gradivo, ki ga objavljajo na šoli v Brezovcu, redno menjavajo. Udeležili so se mladinskega tabora v Podpeci, in zbora mladih planincev na Uršlji gori, kakor tudi mladinskega tabora v Vratih. Med številnimi izleti naj omenimo predvsem onega na Mariborsko kočo, na Partizanski dom, na Boč in na Smrekovec. Pet vodnikov je že pričelo s hojo po transverzali in doslej končalo s Pohorjem. Na predvečer praznika 1. maja in 28. novembra so zakurili kres, pri tem pa tudi imeli zabavni program. Mladinski odsek ima svojo markirano pot, ki jo je markiral na čast Titovega rojstnega dne. Pot drži na travnik na Kozjaku in se imenuje POT MLADIH PLANINCEV. Za propagando v trgu skrbi oglasna deska, ki jo stalno oskrbujejo s svežim propagandnim gradivom. Odsek pa bi vsekakor še marsikaj napravil, če bi imel dovolj denarnih sredstev. S tem, da so vsi hkrati člani tabornikov, se poslužujejo vsaj četrtinske vožnje na železnici. Društvo je sicer prejelo finančno podporo od ObLO in SZDL ter nekaj suhe hrane od RK, kar pa je premalo. Pomoč je društvu nudil tudi koordinacijski odbor, ki jim je omogočil brezplačno obiskovanje tečajev za vodnike. S kolikšnimi denarnimi sredstvi je društvo razpolagalo, nam pove društveno blagajniško poročilo, ki navaja, da je imelo dohodkov 31 382 din in 21 791 din izdatkov. Za tako marljive mlade planince bo pač treba nekje najti nekaj več finančnih sredstev. Vsekakor pa smo prepričani, da se bo to mlado društvo tudi nadalje lepo razvijalo in se predstavilo s še večjimi in lepšimi uspehi.

PD MURSKA SOBOTA.

Društvo je bilo ustanovljeno leta 1950, konec leta 1958 pa je štele 80 starejših članov, 58 mladincev in 12 pionirjev, skupaj torej 150 članov. To število sicer ni veliko, vendar pa še kar zadovoljivo, če upoštevamo, da se nahaja na skrajno severo-vzhodnem področju naše domovine, daleč od planin, brez planinske postojanke in pravih planinskih poti. Prvotno so sicer oskrbovali postojanko na Doliču, ki pa so jo pred dvema letoma zaprli, ker ni služila svojemu namenu. Čeprav obiskuje okrog 3000 mladincev in pionirjev tamkajšnje šole, društvu ni uspelo vključiti v svoje vrste večje število mladine. Vzrok je iskati predvsem v tem, da nima potrebnih finančnih sredstev, s katerimi bi lahko podprlo skupinske izlete, saj so prevozni stroški tako visoki, da jih poedinec ne zmore.

Kljub vsemu pa je društvo organiziralo kar lepo število izletov in tako popolnoma opravičilo svoj obstoj. Izleta na Pohorje se je udeležilo 8 članov, preko Vršiča v Trento 16 mladincev, izleta v dolino Zadnjice-Luknje-Vrata 14 mladincev, tabora v Martuljku, od koder so izvedli vrsto lepih izletov, se je udeležilo 30 mladincev, izleta preko Pohorja se je udeležilo več pionirjev, poleg tega pa se je udeležilo še 11 članov smučarskega pohoda preko Pohorja in 9 mladincev smučanja na Krvavcu. Vseh izletov se je udeležilo skupno 148 članov, pohodi in izleti pa so trajali 34 dni. V glavnem pa so bili udeleženci vseh pohodov in izletov mladinci. Več kot polovica mladincev oziroma pionirjev je bilo prvič v planinah. Če še upoštevamo, da imajo le redki mladinci ustrezajočo opremo, predvsem gozderje in vetrni jopič, je društvo lahko kar zadovoljno z izvedbo izle-

ZANIMIVI SO TUDI NOVI POIZKUSI v naših stenah. Nekaj dobrih navez (Šara-Kunaver, Kunaver-Jeglič, Deržaj-Jeglič i. pd.) je lani poizkušalo preplezati še nerešene probleme naših sten. Seveda je takih možnosti še veliko, te naveze pa imajo že naštudirane ter ponekod že delno izvedene smeri v zajedi Stenarja, Sfingo v Triglavski steni, Steber Šit itd. Zanimiv poizkus je bil tudi preplezati gladke plati in previsen popolnoma gladek vogal nad velikimi strehami in obrobno steno desno od zajede v Šitah. Tudi v Travniku je bilo nekaj zaenkrat še neuspelih poizkusov. Mešana akademsko-jeseniška naveza je poizkušala plezati novo smer v stebru Travnika, pri tem pa je preplezala 400 metrov nove variante smeri Jesih-Lipovec. V steber Travnika pa sta iz Aschenbrenner-jeve smeri poizkusila prečiti tudi Kunaver in Jeglič. Pri tem poizkusu sta našla celo staro Aschenbrennerjevo streme, kar kaže, da je tudi on tam poizkušal izpeljati smer... Vsi ti poizkusi znajo že letos privedi do novih uspehov, do novih še drznejših rešitev v naših najtežjih stenah, saj mlado generacijo čaka še veliko problemov. Pri nas stene še daleč niso tako obdelane, kot n. pr. nekatere stene v Dolomitih, le krepko je treba poprijeti, saj se problemi nikoli ne rešujejo sami od sebe.

Saš

TRAVNIK. Njegovo 900-metrsko steno smo zgoraj že omenili. Preplezana je bila po petih letih zajeda, prekinjena pa je bila tudi dveletna osamelost morda najlepše smeri v naših gorah — Aschenbrennerjeve smeri. Prve dni lani sta vstopila v »pehar« ing. Stane Jurca in Vid Mesarič (AO Univerza). V lepem dopoldnevu sta prav hitro napredovala, opoldne pa so se stene ovile z meglo, nad Tamarjem pa so se nakopičili temni oblaki. Kmalu se je vllil dež. Plezalca sta bila v najbolj izpostavljenem delu stene, zato sta plezala naprej. V Tamarju so bili že vsi zaskrbljeni. Stene ni bilo videti, vse je zakrivala gosta zavesa dežja. V steni je padala sodra. V takih razmerah sta plezalca preplezala najtežji del smeri ter si mokra, utrujena in premražena uredila nočišče v lopi pod veliko streho. Ob 10 uri se je zavesa oblakov vzdignila, s svetilko sta sporočila prijateljem v dolini, da je vse v redu. Ponoči je bilo jasno, zjutraj pa se je kmalu spet vllilo. V nevihti sta zgrešila smer in zablezala preveč v desno. Plezala sta naprej ves čas v območju stebra Travnika. Medtem, ko so v dolini že potekale priprave za reševalno akcijo, sta plezalca — nehote — preplezala prvenstven direkten izstop iz Aschenbrennerjeve smeri, skrajno izmučena še enkrat bivakirala na vrhu stene ter naslednje jutro na povratku srečala reševalce, ki so hiteli proti vrhu na pomoč.

Nova izstopna varianta je mnogo težja kot originalni izstop iz smeri. Kombinacija Debeljakove variante v spodnjem delu in te nove v gornjem delu stene je torej sedaj najtežja stran v severni steni Travnika.

razgled po svetu

HEINI HARRER od l. 1952 živi v Kitzbühlu na Tirolskem, kjer je lastnik večjega hotela. Pravijo, da v prostem času rad igra golf s Tonijem Sailerjem.

Po prihodu iz Tibeta je bil že na nekaj ekspedicijah v Andih, na Alaski, l. 1957 pa na Ruvenzoriju (5200 m) v belgijskem Kongu. Tu je obiskal razna ljudstva v centralni Arfiki: Pigmejce, Vatusi, Bahima. Od povsod je prinesel Harrer zajeten fotografski in filmski plen. Ruvenzori leži v zaščitenem področju. Harrer je dobil dovoljenje za vstop v Bruvellesu in pri guvernerju Konga. Ker so padavine izredno obilne, klima tropska, je rastlinstvo tu izredno bujno. Rastline, ki so pri nas visoke 10—20 cm, zrastejo tu do višine 10—20 m. Ekspedicija na Ruvenzori je bila bolj filmske narave. Harrer je svoj film in svoje posnetke opremil tudi z nekaterimi zamorskimi melodijami, v Münchenu pa je ob filmu tudi sam predaval. Pravijo, da je zelo slab govornik.

VZPON NA GROSSGLOCKNER po običajni poti je bil l. 1958 težji kot l. 1908, pravi znani nemški planinski pisatelj dr. Erwin Mehl. Na grebenu manjkajo varovalne vrvi in doslej se niso še odločili, da bi jih spet namestili, češ da čuvajo prvobitno stanje. Smešno! Pri avtocesti teh pomislekov niso imeli, pa so z njo močno načeli prvotno stanje Velikega Kleka. Dr. Mehl ugotavlja, da stroj človeka ni zblížal z goro. Avtomobilisti se res v deset-tisočih pode po alpskih cestah, sedeči turisti se gugljejo nad divjimi grapami in ledeniki, vendar obisk na vrhovih ne raste v tistem razmerju kakor obisk v kočah. Orjaškemu številu »množičnih« planincev stoji nasproti majhno število alpinistov, ki pojmujejo premagovanje sten preveč športno in si nabirajo lavorike s V in VI. Močno pa je oslabela po svojem vplivu in ugledu zlata sredina, tisti alpinisti, ki posebej biološki smisel gorništvu. Zato so težko dostopne kočje v krizi, težko je dobiti zanje oskrbnike, mnoge so že morali zapreti. Motorizacija in tehničarjenje gore spreminja ali pa je že spremenila strukturo planinskega članstva in vpliva na planinsko gospodarstvo. Kaj storiti? Marsikaj bi se dalo reči. Eno pa drži: zavreti razvoj je težko. Treba je v teh razmerah pokazati mladini spet pot do pravih vrednot, ki jih gore človeku lahko nudijo.

DR. VIKTOR PASCHINGER je znano ime med avstrijskimi geografi. Navajamo ga zato, ker se v planinski literaturi sosedne Koroške često omenja. Njegova učiteljica sta bila znana Ed. Richter in Ad. Bauer, služboval je najprej na gimnaziji v Gradcu, nato v Mariboru, od l. 1913—1949 pa v Celovcu. Za Slovence je postal usodno pomemben po prvi svetovni vojni, ko je s svojimi spisi skušal znanstveno braniti nemško tezo. Sicer se je mnogo ukvarjal z ledeno dobo in z meritvami ledenika Pasterze. O tem govori njegovo najbolj popularno delo »Ledeniški svet Velikega Kleka«. Tudi po drugi svetovni vojni je nastopil kot znanstveni branik nemške Koroške, izdal še l. 1953 »Koroški atlas«, »Mejo na Karavankah«, »Geografsko strukturo Gorenjske« (med okupacijo so jo po logiki nacionalne ekspan-

sov, na katerih ni bilo nesreč ali poškodb. Dva mladinci sta se udeležila tečaja za vodje mladinskih odsekov, ki ga je organizirala PZS. To je društvu omogočilo, da je na obnem zboru formiral mladinski odsek. Žal je društvo premalo polagalo pažnje na predavanja in predvajanje planinskih filmov. Organiziralo je le eno predavanje na Ljudski univerzi o planinski transverzali, katerega je poslušalo 36 mladincev. Tudi Planinski Vestnik ima premalo naročnikov. Revijo prejema 14 članov ali 9,3% vsega članstva. Četudi je videti njihovo delo na prvi pogled skromno, je bilo vendarle precej storjenega, če upoštevamo okoliščine, v katerih dela društvo. Povprečno je vsak mladinec vsaj enkrat obiskal naše planine.

PD RAVNE NA KOROŠKEM. Število članstva je ponovno porastlo in je društvo ob zaključku lanskega poslovnega leta štelu 574 članov. Zanimivo je, da porast v glavnem ustvarja mladina, medtem ko so člani nad 35 let starosti v upadanju.

Največjo skrb je društvo posvetilo izletom. Tako je organiziralo 4 skupinske izlete za starejše člane v Kamniške in Julijske Alpe, katerih se je skupno udeležilo 109 članov, delovne akcije pri gradnji kočje na Peci pa se je udeležilo 28 članov. Večje število članov se je udeležilo tudi otvoritve te postojanke. Mladinci-dijaki so izvedli tri šestdnevne izlete in sicer dva v Julijce in enega na Pohorje. Vseh se je udeležilo 20 dijakov in 5 vodnikov. To so tudi bili prvi organizirani izleti mladincev, dijakov ravske gimnazije. Najaktivnejši pri skupinskih izletih pa so vsekakor bili najmlajši planinci, t. j. pionirji in sicer tako po številu izletov kakor po udeležbi in trajanju izletov. Izvršili so 7 izletov, ki so skupaj trajali 24 dni in

katerih skupna udeležba je bila 414 pionirjev. Vsi navedeni izleti so se vršili pri lepem vremenu in temu primernem razpoloženju. Mladinski odsek se je v tem letu tudi prvič vključil v mladinsko tekmovanje. Konec leta je štel 270 članov in se je njegovo število nasproti letu 1957 povečalo za 63 članov. Ob obnem zboru pionirjev dne 8. III. t. l., ki se ga je udeležilo 106 pionirjev in nekaj staršev, je bilo 21 pionirjev za pridnost nagrajenih s slikami z izleta na Triglav. Pionirji in mladinci so se v velikem številu udeležili tudi vsakokratnega predavanja. V celoti je društvo v preteklem letu porabilo za mladino 317 960 din. Mladinski odsek je vodil tov. Rudi Gradišnik, ki je za pionirje žrtvoval sleherno prosto uro, vse nedelje in tudi ves svoj redni dopust. Poleg raznih dotacij, ki so društvu omogočile tako razgibanost, je društvu prinesel lep dohodek tudi »planinski rej«, ki ga je društvo že sedmič organiziralo. Smisel za organizacijo je društvo pokazalo pri organiziranju skupščine PZS, ki je bila poverjena temu društvu. Društvo jo je izvedlo precizno in brezhibno, o čemer pričajo zlasti izjave, da je to bila ena najlepših in najbolj pripravljenih skupščin. V alpinističnem odseku se je udeleževalo 6 alpinistov in enako število pripravnikov. Plezali so skoraj v vseh ostenjih Savinjskih in Julijskih Alp ter pleplezali 69 letnih in 20 zimskih plezalnih smeri. Čeprav se število letnih vzponov od leta 1957 ni bistveno spremenilo, se je zelo spremenila njihova kvaliteta. Gradbeni odsek je pričel z začetnimi deli gradnje planinskega paviljona na Navrškem vrhu. Za marljivo delo v društvu je zbor nagradil več članov z diplomami oziroma s knjižnimi darili.

zije takoj prekrstili v Unterkärnten), več historično-geografskih razprav, več razprav o zaščiti prirode itd. V celovškem muzeju je dvajset let urejal Planinski muzej. Danes je blizu osemdesetletni znanstvenik in planinski pisatelj častni član univerze v Innsbrucku, častni predsednik celovške sekcije AV.

ING. F. MORAVEC je lani opravil najtežjo in najnevarnejšo turo svojega življenja in to na Spitzbergih, večji del s smučmi, pripetimi na sani s pasjo vprego. Prenočeval je seveda na prostem pri -40°C v trojni spalni vreči pod dvojnimi šotorom. Preživel je mnogo vremenskih sprememb in mnogo telesnih naporov. Nekoč sta s tovarišem šest dni čakala pod šotorom na lepo vreme.

ŠVICARSKI NACIONALNI PARK leži blizu italijansko — švicarsko — avstrijske tromeje, meri 160 km², ustanovljen je bil l. 1906 in spada med t. im. totalne rezervate. V parku so gore nad 3000 m, vegetacijska meja seže do 2900 m. V parku so znane doline Val Sassa in Val dal Diavel. Park varujeta samo dva plačana čuvaja, lovskih čuvajev pa je seveda več. Park ni obdan z mejo ali ograjo, na mejah so zasajene le pohlevne table z napisom: Parc Naziunal (ladinsko).

DYHRENFURTH rad popravlja: Nevado Rarapalca (6162 m), ki se vzdiguje v Huarasu (Peru), niso prvi obiskali Italijani l. 1958 pač pa Avstrijci že l. 1939 (Brecht, Rohrer, Schmid, in Schweizer — D. u. ÖAV).

V SZ je zelo malo nesreč v gorah, čeprav je število alpinistov in tur precejšnje. Francoski Dubost, ki je bil l. 1958 član francoske ekspedicije v Kavkazu, poroča, da je bilo l. 1957 le 11 smrtnih nesreč na področju ogromne države. Sovjetski alpinisti, pravi, so izredno vzdržljivi in odporni. Njihove znamenite prečnice trajajo po 10 dni, ker porabijo 2 dni za pristop. Zato plezajo s težkim nahrbtnikom, imajo dobre šotore, njihov četvorček tehta komaj 2,60 kg. Zelo se zanimajo za opremo zahodnih alpinistov, dobro so jim znani tudi njihovi dosežki.

JEAN COUZY, znameniti francoski alpinist, je podlegel gorskim močem 2. novembra 1958 v severni steni Pic de Bure. Proti večeru sta bila še 100 m pod vrhom, ko je priletela z vrhnjega ledenika večja skala naravnost Couzyju na glavo. Bil je na mestu mrtev. Priča tragedije je bil Jean Puiseux, njegov soplezalec. Ta je sam izplezal še isti večer. Ponoči je bila reševalna ekspedicija že pri mrliču, 3. nov. zvečer pa je dospela v kočo Sauvas. Jean Couzy je bil star 35 let. Po poklicu je bil aeronautski inženir. Kot plezalec je bil izredno metodičen, siguren. V gore je začel hoditi takoj po vojni, se spoznal s Herzogom in šel z njim na Annapurno, kjer se je izvrstno izkazal pri vzponu in pri reševanju Herzoga in Lachenala. Od l. 1950 je Couzy plezal vztrajno brez prestanka ter postal dovršen alpinist, enako dober v kopni skali kot v ledu. Bil je nato še dvakrat v Himalaji. Kot matematičen duh je svoje vzpone opravljal z znanstveno preciznostjo. In prav njega je zadel kamen, naključje, zoper katerega se še tako dober alpinist ne more pripraviti z nobeno opremo in nobeno vajo! Sicer pa — naj govore njegovi vzponi: Vzhodna stena Grand Capucin — 3. vzpon, zahodna stena Druja, pozimi in

poleti, zahodna stena Aiguille Noire de Peuterey, severni greben iste Aiguille, 1. vzpon, severna stena Grandes Jorasses, direktna v severni steni Triolet, severna stena Nesthorna, 2. vzpon, severovzhodna stena Piz Badile, 3. vzpon, južna stena Marmolate, 3. vzpon, severna stena Zahodne Cine, severna stena Cima Su Alto, severna stena Velike Cine, 2. vzpon, severna stena Punta Margherita v Grandes Jorasses, 1. vzpon.

Jeana Couzyja so pokopali na državne stroške.

VLADIMIR RAZEK je novo ime v sovjetskem alpinizmu. Uveljavil se je v več ekspedicijah, lani 4. sept. pa se je z devetimi tovariši povzpел na Pik Stalin, najvišji vrh SZ (7495 m). Na Pik Stalin je l. 1933 sam prišel Evgenij Abalakov, nato pa so prišli nanj še l. 1937, 1955 in 1957. Skoraj isti dan je 14 ruskih alpinistov prišlo na Pik Lenin (7127 m), in sicer zaradi »treeninga«. Trenirali naj bi za osem-tisočak v Nepal. Na Pik Lenin je lani pripeljal 53-letni Vitalij Abalakov 21 sovjetskih in 17 kitajskih alpinistov. Na sedemtisočaku je torej stalo naenkrat 38 mož. V Tienšanu pa je prišlo na Pik Pobedo, drugi najvišji vrh SZ (7439 m) 44 alpinistov, med temi 3 ženske. V navezah so bili štirje Čehi in štirje Kirgizi.

DIREKTNÁ SMER V ROTWANDU v jugozahodni steni in to pozimi je zadnja novost v zgodovini modernega plezalstva. Stena je visoka 400 m in je v njej po dveh ponovitvah ostalo blizu 20 klinov, torej na vsake 2 m klin. Smer so izpeljali Nemci, znani iz Cine: Brandler, Hasse, Lehne, Löw, Raditschnigg. Prva ponovitev: Toni Egger in Rangalter, Bäder in Trojer.

ZARADI ŠTEVILNIH NESREČ pri smučanju je švicarska gorska reševalna služba poskrbela za čim enostavnejšo prvo pomoč. Za imobilizacijo zlomljene noge utegnejo kot stranske opornice dobro služiti aluminijaste smučarske palice, le smučarji ne smejo pozabiti praktičnih jermenov, s katerimi se palice pričvrstijo ali uporabijo tudi za nategnitev noge, dalje morejo biti pri roki posebne manšete itd. vsega skupaj 380 gr v zavoju 11 cm × 8 cm. Če je reševalec izurjen in pripraven, lahko zlomljeno nogo nategne v 8 do 10 minutah in ranjenec je sposoben za prenos. Pri hudem mrazu je treba le paziti, da se ranjenec preveč ne zmrza, sicer pa cirkulacija krvi ni ogrožena.

ŽENSKÉ NA ČO-OJU (8153 m). Vodila jih bo Claude Kogan letošnjo jesen. Koganova je z Raymond Lambertom prišla do višine 7700 m na Čo-Oju, kar je še danes ženski višinski rekord. Ženska himalajska ekspedicija bo mednarodna. Poleg Koganove bosta še dve Francozinji: Colette le Bret iz Chalansa v Vendéji, in Jeanne Franco, žena Jeana Franco, heroja z Makaluja. Poleg teh treh še tri Angležinje: Dorothy Gravina, Ealen Healey in Margaret Drawall. Angležinjam je ta ekspedicija šinila v glavo. Zraven bo šla tudi Belgijka Claudine van der Straten, ki je lani s Koganovo spravila podse šesttisočak v Peruju. Poleg teh so se pridružile še tri Nepalčanke, obe hčerki in nečakinja Tenzingova. Baje bo šla tudi Ženevčanka Loulou Boulaz.

PD MAJŠPERK. Čeprav sta med letom zapustila društvo društveni predsednik in predsednik nadzornega odbora, oba vidna društvena delavca, se je društvo vendarle znašlo in nadaljevalo z začetim delom. Organiziralo je večja skupinska izleta na Ravno goro in Strahinjšico ter skupinski izlet na Peco na dan otvoritve tamkajšnje postojanke. Dalje je izvedlo dva krajša izleta na Donačko goro ter več manjših izletov na Pohorje, Kozjak, Savinjske planine in na Peco. Priredili pa bi še več izletov, če ne bi bilo težav zaradi prevoznega sredstva. Ker so takorekoč popolnoma odrezani od vsakih prometnih zvez, je to za društvo vedno velik problem. Društvo se intenzivno bavi z mislijo, da bi zgradilo skromno zavetišče na Donački gori. Za to že ima na razpolago nekaj finančnih sredstev. Postojanko name-rava zgraditi v sodelovanju s PD Ptuj, Turističnim birojem Rogaska Slatina in Gozdnim gospodarstvom Dravinja v Ptuj. Društvo šteje 141 članov, od tega 113 odraslih, 20 mladincev in 8 pionirjev.

PD RIMSKE TOPLICE združuje v svojih vrstah planince iz Rimskih Toplic in Zidanega mosta in je imelo ob koncu leta 1958 skupno 130 članov, od tega 20 pionirjev, 26 mladincev in 84 odraslih. Glavno skrb so v tem letu posvetili obnovitvi planinskega zavetišča na Kopitniku. Ker društvo ni dobilo nikake finančne pomoči, je bilo odvisno le od lastnega dela, tu pa so se izkazali predvsem člani upravnega odbora, ki so za obnovo koč opravili 830 prostovoljnih delavnih ur. V prej zanemarjeni koči so uredili spalnico s 4 posteljami in kuhinjo, v kateri je tudi jedilnica. Čeprav oprema še ni popolna, je zavetišče vendar prijetno in prijazno. V delovni načrt za prihodnje leto so sprejeli nadalj-

no ureditev koč na Kopitniku, boljše delo z mladino, povečanje števila članstva in pa boljše povezavo s planinci Zidanega mesta. Na občnem zboru je bil izvoljen nov odbor.

PD LITOSTROJ je bilo ustanovljeno leta 1948 in ima ob 10-letnici obstoja 275 članov, od tega le 11 mladincev in 6 pionirjev. Odkar so ob koncu leta 1957 odprli svojo koč na Sorici, je bilo delo upravnega odbora usmerjeno predvsem v ureditev te postojanke. S sodelovanjem sindikalne podružnice Litostroja so koč lepo uredili in zaradi velikega obiska tako v poletnem kot tudi v zimskem času pričakujejo v kratkem tudi že njeno povečanje. Da bi obiskovalci čim boljše spoznali te predele, so markacisti društva na novo markirali pota v Bohinjsko Bistrico, na Črno prst in na Ratitovec ter začeli z markiranjem poti proti Petrovemu brdu.

Zal pa je odbor v tej skrbi za novo postojanko zanemarl drugo nalogo in je tako število članstva med letom padlo, delo z mladino pa je bilo zelo slabo. Od 700 mladincev, ki so v tovarni in v Industrijski šoli, jih je le 7 članov planinskega društva. Ker so bili na občnem zboru poleg uspešnega gospodarškega in organizacijskega dela za koč na Sorici podarjeni tudi ti neuspehi, je občni zbor sklenil, da mora nov upravni odbor skrbeti predvsem za povečanje članstva in razširiti delovanje društva tudi na teren, predvsem pa je treba pritegniti mladino in organizirati mladinski odsek. Poživil bi radi tudi alpinistični odsek, ki ima 8 članov, od katerih so le 4 aktivni. V novi upravni odbor je bilo izvoljenih 9 članov, poleg tega pa bo enega člana poslal še mladinski komite tovarne in

KLASIFIKACIJA KLIMATIČNIH ZDRAVILIŠČ bi utegnila zanimati tudi naše zdravstvene in turistične kroge, kajti v naši državi in naši deželi imamo precej primernih krajev, mnoge med temi tudi v naših Alpah. Vendar jih je treba proučiti po kriterijih klimatologije in balneologije. Dr. W. Mörikofer pravi, da je treba prej preiskati razmere sončenja in žarčenja, toplotne razmere, vlago in padavine, ozračje, nadmorsko višino in lego. Za zdravilišče je najvažnejše vprašanje sonca, doba in moč sonca ne samo poleti, ampak zlasti pozimi. To ni odvisno samo od oblačnosti, temveč zlasti od lege in še posebej od nadmorske višine, zaradi ultravioletnih žarkov. Zelo važno je ozračje, pri čemer gre predvsem za vetrovnost. Tudi na tem področju nas čaka še veliko dela.

394 ŽIČNIC, VZPENJAČ in kar je še teh pote-gavščin je registriranih samo v Švici. In še vedno jih grade in še vedno prihajajo nove prošnje za nove koncesije. Od 394 jih je 110 koncesioniranih od departementov, za vse ostale odgovarjajo in jih nadzorujejo kantoni. Nekaj teh žičnic je v Parsennu, kjer imajo pozimi stalno v službi 10 reševalcev in 12 čuvajev smuških dirkališč (pist). V zimi l. 1957/58 se je ponesrečilo preko 100 smučarjev samo v tem smuškem paradižu. Dve družbi je zasul plaz na področju Weissfluh. GRS je bila takoj pri roki, vendar je po 50 minutah od 4 ponesrečencev rešila tri, eden pa se je zadušil. V drugem primeru so bili ponesrečenci zasuti 1 uro 50 minut, našel jih je pes. Vsi so bili v omedlevici zaradi šoka in notranje ohladitve. Navzoči so bili štirje zdravniki. Posrečilo se jim je, da so ponesrečence vrnili v življenje, uporabili pa so najmodernejše priprave.

ODGOVORNOST V GORAH so lani pretresali na sodišču v Salzburgu in obsodili nekega J. B. na štiri mesece strogega zapora, pogojno za tri leta. J. B. so obtožili, da je vzel na pretežno turo neizurjeno dekle, da sta bila oba slabo opremljena, saj dekle ni imelo niti cepina, in da je J. B. slabo skrbel za pomoč, ko mu je dekle zdrknilo v ledeniško razpoko na Bratscherkopfu (v območju Wiesbachhorna). Zaradi počasne pomoči je dekle v razpoki zmrznilo. Köt strokovnjak je na sodišču Markus Schmuck, vodja avstrijske ekspedicije v Karakorum l. 1957, izjavil, da tura ni bila težka in da J. B. ni mogel pričakovati take nesreče. Vendar ta dobrotna strokovna izjava sodnika ni prepričala.

SEJA KOMISIJE ZA PREIZKUŠANJE VRVI pri UIAA se je vršila konec novembra v Münchenu. Udeležil se je tudi dr. ing. France Avčín, ki je bil nato izvoljen za člana komisije. Poleg njega so v komisiji še Pierre Henry (predsednik, iz Pariza), dr. K. Prusik in dr. A. Engeler. Prof. Dodero iz Grenobla je zaradi zdravstvenih razlogov iz komisije izstopil. Navzočnost dr. ing. Avčina v tej pomembni komisiji je veliko mednarodno priznanje.

DIEMBERGER IN STEFAN sta l. 1958 preplezala severno steno Eigerja. Njuno veliko dejanje je zasenčilo pisanje nekaterih listov, da bi bila morala iskati ponesrečenega Dunajčana Titla, ne pa vstopiti v steno. Preiskava ÖAC, katerega člana je Diemberger, je pokazala, da je očitek neutemeljen. Ker

plezalca nista mogla vedeti, da se je Titl ponesrečil. Neutemeljen je tudi očitek, da je Diemberger predajal posnetke iz Eigerja in to na dve strani. Prejel je le honorar za poročilo o turi in to v višini, ki je običajna, kadar gre za ekspedicijo ali izredne ture. Ker smo tudi mi pogreli tiste zle novice, moramo o tej preiskavi ŐAC poročati.

OB NAŠO TRANSVERZALO se je močno obregnil M. Oe., dolgoletni urednik Les Alpes glasila SAC. V poročilu o njej piše, da dobe transversalci v Radvanju »maršbefehl«, ki ga morajo žigosati na 68 kontrolnih postajah. Če prehodijo transversalo v enem dušku, dobe »zlato medaljo transversale«. M. Oe. pravi, da priobčuje to le za informacijo, medtem ko trdno upa, da v švicarskih Alpah ne bo nikdar take gorske magistrale, kajti zdravo planinstvo in čisti alpinizem ne bosta nikoli rabila zlatih medalj ne za transversalo ne za vertikalno. — Marsikaj bi se dalo reči ob tem tudi na račun zdravja in čistosti švicarskega planinstva in alpinizma.

76-LETNI PIERO GHIGLIONE je decembra 1958 stopil na Ama Dablam na koto 6500 m in obiskal ledenik Khumbu. Kakor smo že poročali se je Ghiglione udeležil italijansko-angleške ekspedicije, ki jo vodi angleški plezalec Alfred Gregory. Ekspedicija je sredi oktobra prišla v samostan Tangpoče (3750 m), prodrla 7 km v dolino Imja-Kola in stopila na Ama Dablam. Ghiglione pravi, da je to eden od najdrznejših himalajskih vrhov in mu je dal ime Island Peak, ker je podoben ledeni piramidi. Ekspedicija ni posegala po najvišjih vrhovih, imela je s seboj tudi znanstvenike in je svoj namen dosegla.

MUMMERYJEV PORTRET je izpopolnil C. H. Pasteur (1869—1955), član Alpine Cluba. Njegovi spomini so izšli v Alpine Journalu l. 1958. Takole pravi Pasteur: Med mladimi plezalci je bil najprivlačnejši Mummery. Teško ga je primerjati z današnjimi, v svojem času pa je bil nedvomno prvi. Zakaj? Imel je nadpovprečno energijo in izredno voljo, poleg tega pa čudovito potrpežljivost. Če se mu je poskus ponesrečil, ni odnehal za nobeno ceno. Veselil se je vsakega momenta na turi, ne samo vrha. Poleg tega pa je bil strašno kratkoviden. Kadar je prišel do sklepa, da je vzpon možen, ga ni zadržal nihče. Bil je najboljši tovariš v navezi, izredno skromen, saj se je delal vselej, kakor da ni nič sposobnejši od drugih. Imel je izreden čut za orientacijo.

SODIŠČE V BREGENZU V VORARLBERGU je obsodilo na 7 mesecev ječe avstrijskega smučarskega učitelja, starega 33 let, češ da je kriv smrti 6 smučarjev, ki jih je vzel plaz. Obremenilno za učitelja je bilo posebno to, ker so na dan nesreče vse radijske postaje prinašale svarilo pred plazovi, učitelju pa so bila znana tudi druga in drugačna opozorila in svarila.

SONČARICA v gorah ni ravno redka nevarnost. Dr. R. Campell iz Pontresine pravi, da je obravnaval v svoji praksi kar 200 primerov, od katerih sta se dva končala s smrtjo. Vzrok je v ultravioletnih žarkih. Sončarica bolj ogroža mršave ljudi, svetlolase in seveda plešaste. Najboljša

enega Industrijska šola. Za predsednika je bil izvoljen tov. Križaj Franc.

PD LITIJA — SMARTNO je imelo ob koncu leta 1958 252 člana, med njimi 14 mladincev in 8 pionirjev. Celoten upravni odbor je bil vse leto zelo delaven in je usmeril vse svoje sile v gradnjo planinskega doma na Jančah. Poleg odbornikov in članov društva, ki so opravili pri gradnji 1300 prostovoljnih delovnih ur, pomagajo z denarnimi sredstvi in z materialom še PZS, Predilnica Litija, LIP Litija, OBLO Litija, OBLO Polje in DES Litija in tako upajo, da bo dom v letu 1959 dograjen in slovesno odprt. Čeprav je dom še v gradnji, je imel v tem letu že okrog 5000 obiskovalcev. To dokazuje važnost postojanke, ker je tudi pozimi zaradi ugodnih smučarskih terenov velik obisk. Postojanko so oskrbovali člani društva s prostovoljno dežurno službo in se tako izognili večjim režijskim stroškom. Ob uspešnem delu za postojanko je seveda ostalo organizacijsko delo nekoliko trpelo in bo treba v prihodnjem letu izboljšati zlasti delo z mladino in usmerjati planince tudi na obisk ostalih gorskih predelov Slovenije.

V novi upravni in nadzorni odbor je bilo izvoljenih 15 članov, za predsednika pa Marijan Oblak.

PD RADEČE obstaja 8 let in ima v svojih vrstah 284 članov (155 odraslih, 100 mladincev in 29 pionirjev). Društvu je že tri leta priključena planinska sekcija Radeče — Hotemež, kjer je v domu včlanjenih 29 mladincev in odraslih. Društvo je v tem letu posvetilo veliko skrb povečanju članstva in delu z mladino, kjer so imeli lepe uspehe, kar dokazuje že samo število mladincev in pionirjev. Za mladino so organizirali več izletov in tako poživili delovanje mladinskega odseka. Društvo oskrbuje Zassavsko kočo na Prehodav-

cih, ki je bila odprta 3 mesece v sezoni, v letošnjem letu pa bodo opremili še zavetišče na Lovrencu. Markacisti so markirali zasavsko planinsko transverzalo od Lisce do Velikega Kozjega in popravili vse stare markacije na svojem območju. Sodelovanje z ostalimi zasavskimi planinskimi društvi je po razformiranju trboveljskega okraja skoro prenehalo, vendar so na območju nove hrastniške občine še vedno tri planinska društva, ki bodo skušala ustvariti čim tesnejše sodelovanje. Na občnem zboru, ki je bil dobro obiskan, so izvolili 11 članski upravni odbor, za predsednika pa ponovno tovariša Staneta Koselja.

PD TRŽIČ je letos praznovalo 50 letnico obstoja posebno slovesno z vrsto dobro pripravljenih prireditelj, seveda pa so bili poleg prireditvenega odbora delavni tudi vsi ostali odseki. Alpinistični odsek šteje 27 članov in 3 pripravnik, te je opravil preko 100 vzponov in organiziral tradicionalni »Kramarjev smuk« pod Storžičem in »Bračičev smuk« na Kofcah. Dobro je organizirana tudi postaja GRS, ki ima 17 članov in 7 pripravnikov. Poleg dobre materialne opreme so skrbeli tudi za izobrazbo reševalcev in so priredili skupaj z Gorenjsko skupnostjo GRS dva tečaja prve pomoči, doma pa tudi več predavanj. Pomoč so nudili ob nesrečah na Storžiču, na Zelenici in na Begunjsčici. Markacisti so obnovili markacije na 11 poteh na območju društva, poleg tega pa so popravili orientacijske in napisne table v Tržiču in na raznih križiščih. Gospodarski in gradbeni odsek sta skrbela za popravilo postojank, to je Doma pod Storžičem, Kostanjevečevo kočjo na Dobri in Doma na Kofcah, medtem ko so za bivak pod

obramba je belo pokrivalo, kajti temno »požira« svetlobo. Pri sončarici je napaden centralni živčni sistem, zato je nedvomno nevarna stvar. Znamenja te bolezni so: utrujenost, hud glavobol, nespečnost, visoka vročina, otrdelost tilnika, počasen pulz, nato pa omedlevica in če ni kmalu pomoči — smrt.

BITI ALI NE BITI, zakaj in kako, je eno od skrivnih vprašanj vseh športnikov v trenutku, ko morajo njihove fizične sposobnosti omogočiti zmago ali pa se odreči cilju, ki so si ga postavili. Tako pravi Robert Guiran v članku, v katerem obravnava fizične in psihične sposobnosti, potrebne za premagovanje skrajnih naporov v alpinizmu, to se pravi, za V in VI. Na prvem mestu obravnava psihološko naperjenost in napetost, ki je za velika dejanja potrebna. Ta raste iz samozavesti, če ima plezalec za seboj več uspešnih težkih tur. Za boljše »formo« so večasih koristna tudi umetna pobudila (kava, čaj, alkohol), vendar je to dvorezni nož. Pač pa plezalca vzpodbuja k večji formi kaka oseba, druga spet pa ga »razorožuje«. Važno je, da plezalca ne tarejo skrbi, zaradi zdravja ali denarja, na priliko. Kadar stopaš v težko smer, je na mestu brain-washing, je treba k vragu pognati skrbi: Za dobro formo je nedvomno dobro gibanje na zraku, čim manj intoksikacije. Druga stvar, ki je važna za formo, so fiziološke regulacije in dobro stanje refleksov. Če se ves teden pred turo utrujaš prekomerno, boš v nedeljo na turi živčen. Če premalo spiš, če pretiravaš v naporih pri delu, se bo to poznalo v nogah in v živcih na turi. Pretirana »konsumacija« živčnih sil torej ni pametna, kajti mišice potem ne bodo ubogale. Najbolj brezobzirna ovira za dobro akcijo pa je bojazen, tesnoba, strah pred padcem, skrb zaradi slabega vremena, strah pred težkim povratkom, vse tisto, kar pomeni slutiti katastrofo. To je težko premagati, kajti s tem je načet nagon samoohranitve. Težko se je znebiti te ovire, kajti v plezalni šoli se ne pojavlja, pač pa v visokih gorah. Zanimivo je, da nekoliko zvišana temperatura, lahna vročina, pozitivno vpliva na dobro formo. Zakaj, je težko reči. Pozitivno vpliva dobra prebava in nekoliko posta več dni zaporedoma, pri plezanju se končno pozna vsaka odvišna teža. Važno je tudi vreme: hud mraz, vročina ali vlažnost ne učinkujejo dobro.

Tretja stvar, ki vpliva na formo, je nagnjenje in vnema za plezanje. Psihoanalize Guiran ne ceni, pač pa ni vseeno, ali plezalec fanatično hrepeni po dejanju ves teden ali pa se mu hrepenenje vzbudi le od časa do časa. Guiran se pri tem psihološkem obravnavanju plezalne forme okorišča z izkušnjami v pariškem plezalnem vrtcu v Fontainebleauju. Velike slike, ki ponazarjajo ta tekst v »La Montagne et Alpinisme« in članek »Cornuailles«, ki v besedi in sliki govori o plezanju po obmorskih pečinah v Angliji, vse to dokazuje, da tudi velikim glasilom v velikih alpinističnih dejanjih pridejo prav drobne stvari iz alpinizma.

CONE MIRU ALI ZATIŠJA že z zakonskimi predpisi uvajajo v avstrijskih letoviščih in zimoviščih (Hofgastein, Gleichenberg, Baden). V teh conah je prepovedana vožnja z motornimi vozili. V Tirolskem Hallu pa je ponoči vožnja s temi ropotali sploh prepovedana. Na drugi strani pa grade tu in drugod vedno nove žičnice. Samo v Švici bodo v 1.

1959 postavili 22 novih žičnic. Ena od znanih žičnic v Vallée Blanche je utrpela hudo škodo v jesenskem viharju leta 1958. Veter je strgal kabel na Grand Flambeau in razmetal šest kabin po ledeniku.

GORSKA BOLEZEN ogroža »sedeče alpiniste« na vzpenjačah, kajti zaradi hitrega premagovanja višinske razlike ni možna aklimatizacija. Tako pravijo nemški fiziologi.

SEVERNA STENA WATZMANN je 1., 2., in 3. jan. 1959 zabeležila 13. zimsko navezo. Slabo vreme je prisililo Weixlhammra (37 let) in Scheicherja (20 let) k dvema bivakoma. Vrh stene sta dosegla popolnoma izčrpana, Scheicher s hudimi ozeblinami.

TONI EGGER, znano ime med avstrijskimi alpinisti, je na prehodu iz l. 1958 v 1959 z italijanskim plezalcem Maestrijem prišel na Cerro Torre (3128 m), goro blizu znamenite Cerro Fitzroy v Patagoniji. Cerro Torre ima še drznejšo arhitekturo kakor Fitzroy, stene gladke, mestoma poledenele. Poleg tehničnih težav je treba računati še z vremenskimi preobratii. Z Eggrom in Maestrijem je bilo še pet dobrih italijanskih alpinistov. Med posebne težave šteje Maestri hud veter, podoben orkanu, ki zavija okoli vršnih sten. Stene imajo absolutno naklonino 70—80°. V treh dnevih so postavili šotore v višini 750, 950 in 1650 m. Tega zadnjega so namestili v naravno votlino in spravili vanjo eno tono brašna in prateža, 350 m višje so se začeli dajati z zaledenelo steno, veter toliko da jih ni odpihnil iz stene. Na vrh so hoteli priti v troje: Egger, Maestri in Favero. V višini 2350 m jih je dobil snežni metež, jih prisilil k bivaku, v katerem so ostali celih 14 dni. Ko je nastopilo lepo vreme, so sestopili v zavetje na višini 1650, da so prišli k sebi. Pet dni nato so spet v troje prišli do 2350 m, tu pa je sestopil Favero, Egger in Maestri sta si v naklonini 75° ves čas s cepini pomagala naprej. Če sta hotela duškati, sta se morala vkopati. Prvi dan sta se vzdignila za 350 m, naslednji dan za 250 m in dosegla ca. 2950 m. Tu sta prenočila v luknji, ki sta jo izkopalala v led. Do tu je bil Egger zaradi majhne postave prvi. 31. jan. sta nastopila poslednjih 170 m. Ob 15.30 sta stala na deviškem vrhu. Čezenj se je podil tak vihar, da jima je vzel z rok zastave, komaj sta zdržala na vrhu pol ure. Bivakirala sta spet v višini 2950 m v isti luknji. Tedaj je zapihal jug in zmeščal osreñjeni sneg. 3. februarja sta sestopila že na 2100 m. Tu ju je presenetil plaz in potegnil s seboj Eggra. Maestri ga je iskal do omedlevice, naslednji dan pa ga je začela iskati vsa ekspedicija, iskala ga je več dni, a zastonj. Maestri je pisal o njem takole: *Il suo nome corre con il vento della Patagonia e il suo monumento e il Cerro Torre.* (Njegovo ime raznaša patagonski veter in njegov spomenik je Cerro Torre.)

LISTNICA UREDNIŠTVA: V PV 1959, str. 311, popravite: Avtor pesmi »Na vrhu« je Andrej Beg in ne Ante.

PD Ravne želi pojasnilo, zakaj smo podražili planinsko glasilo in zakaj ni več prilog. Odgovor: Zvišanje naročnine je bilo odobreno na zadnji skupščini v Ravnah, vzroki so pa splošno znani (višje cene v tiskarni, večji obseg glasila). Namesto prilog dajemo ovitek.

Če se bodo društva izrekla za priloge, jim bomo seveda skušali ustreči.

Storžičem skrbeli sami alpinist. V l. 1959 bi bilo vsakakor treba končno dograditi Dom pod Storžičem in napejljati tja elektriko. Posebno pa je pereče vprašanje obnove koč na Šiji in doma »Titovih graničarjev« na Zelenici, ki oba nedograjena propadata. Vendar za ta dela društvo nima lastnih denarnih sredstev, niti ne more zanje pričakovati kredita od PZS, poleg tega pa omejitev gibanja v obmejnem pasu precej zmanjšuje vrednost teh dveh postojank. Posebno je škoda za dom »Titovih graničarjev«, ki bi bil lahko idealna smučarska postojanka zaradi izredno ugodnih smučarskih terenov in snežnih razmer na Zelenici.

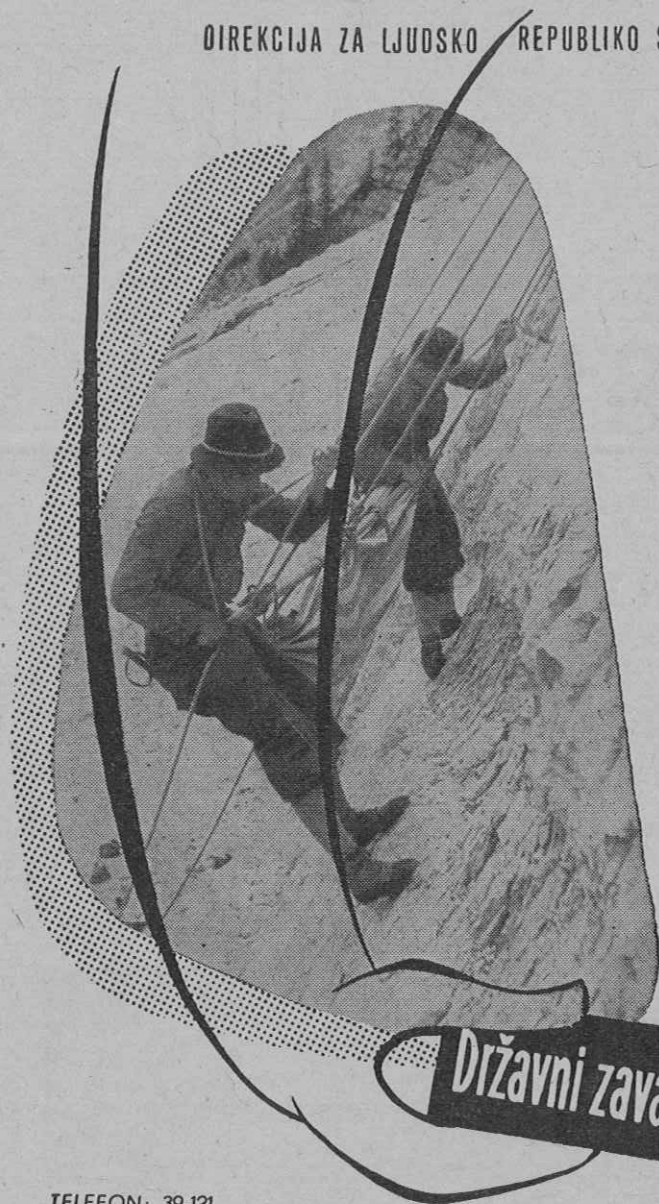
Ob 50 letnici obstoja ima društvo 555 članov, od tega 135 mladincev in je tega tudi ustanovilo mladinski odsek, ki pa še ni prav začel živeti. Novi 15 članski upravni odbor, ki je bil izvoljen na občnem zboru, si je poleg gospodarske dejavnosti naložil nalogo, da bo več skrbi posvetil mladini in naraščaju za AO.

PD OLJKA POLZELA. Ustanovni občni zbor tega društva se je vršil dne 26. aprila t. l. v prostorih Svobode v Polzeli. Inicijativa za ustanovitev društva je izšla predvsem iz vrst delovnega kolektiva Tovarne nogavic v Polzeli, ki bo tudi tvoril v glavnem članstvo tega društva. Računajo, da bo društvo vključevalo najmanj 200 članov in tako izpolnilo vrzel na področju med Celjem in Mozirjem, kjer doslej ni bilo planinskega društva.

Za predsednika novoustanovljenega društva je bil izvoljen tov. Marjan Čehovin.

A. S.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

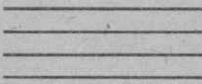
TISKANINA

TOVARNA TISKANEGA BLAGA

KRANJ

TELEFONI:

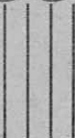
centrala 173, 174, 175, 176

Nudimo Vam svoje priznane izdelke iz
bombažnih in staničnih tkanin v vseh modnih
barvah in odtenkih

Naše tkanine so znane na domačem
in inozemskem tržišču kot kvalitetne po izdelavi
in trajnosti

Naročila izvršujemo točno in solidno

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Āovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetlavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten

za rezanje in varjenje kovin

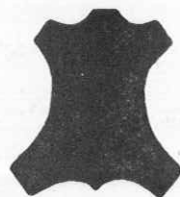
Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312,

Železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604.11}{1.185}$

tovarna usnja v šoštanjju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanjju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

Železarna

Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvne

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ZELEZARNE JESENICE